

ATLIF N USELMED UNNIG D UNADI USSNAN
TASDAWIT LMULUD AT-MÆEMMER N TIZI-UZZU

TAZEDDAYT N TSEKLIWIN D TUTLAYIN
AGEZDU N TSEKLIWIN D TUTLAYIN
ASNADI N USUKEN D USELMED N TMAZIIT

AKATAY N TAGGARA N USWIR N MASTER
DEG TUTLAYT D YIDLES N TMAZIYT

TAFERNA : TUSSNA N TANTALIYIN N TMAZIYT

ASENTEL

**TANḌAWIT DEG TIMSISLIT D UMAWAL N YISMAWEN N
TNEZDUYT TAQDIMT N LEQBAYEL D LEḤWAL YETTELIN DEG-S.**

S-γur :

- ARAOUR LAMIA
- DIDI FATIHA

Aseqqamu n yimsekyaden :

- SABRI Malika
- TIGZIRI Nora
- AOUDIA Arezki

Taselwayt

Tamesnalayt

Amsekyad

TAGDUDA TAMAGDAYT TAGERFANT N LEZZAYER
AFLIF N USELMED UNNIG D UNADI USSNAN
TASDAWIT LMULUD AT MEΣMMER N TIZI UZZU
TAZEDDAYT N TSEKLIWIN D TUTLAYIN
AGEZDU N TUTLAYT D YIDLES N TMAZIIT

AKATAY N TAGGARA N UGERDA N MAŞTER
DEG TUTLAYT D YIDLES N TMAZIIT

ASENTEL

TANĐAWIT TAMSISLIT D UMAWAL N YISMAWEN N TNEZDUYT
TAQDIMT D LEĤWAL-IS DI TŻAT N TEMNAĐIN ID YEZIN I TEYERFT N
TIZI WEZZU (IWADİYEN, MEATQA, IEZZUGEN, MAKUDA, MIRABU,
AZEFFUN, TIGZIRT, LAREBEA N AT YIRATEN, EIN LĤEMMAM).

S-γur:

-ARAOUR Lamiya

-DIDI Fatiĥa

Aseqamu n yimsekayeden

-
-
-

Tamesnalayt :

TIGZIRI Nora

ASNEMMER

Ad nesnemmer wid akk yezggan s idisan-ntey ladya taselmad « **Massa TIGZIRI Nura** », ad as-nini tanmirt tameqqrant yef ufus n lemeawna i ay-d-tefka, mebla ma nettu dayen « **Mass əalyan xaled** », i yellan s idis ntey, akked d tmusniwin mebla cceḥa i wakken ad nessali amahil-agi-ntey, ad d-yufrar yer tafat.

Fatiḥa-Lamiya

Abuddu

Ad buddey amahil-agi ntey :

- I Baba d yemma ezizen fell-i, ad ten-iħrez Rebbi, ad yiyzif leemer-nsen iyi-εawnen iyi-fkan afud.
- I watmaten-iw i ħemmley atas : Massinissa, Ferħat
- I yessetma : Wiza, Nassima.
- I yemma εezzu immuten yef zik n lħal, ttmenniy-as rreħma di laxert-is.
- Wid akk i ħemley d wid iyi-iħemlen, qerben ney beeden.
- I Lamiya akked cerkey axeddim-agi.
- I massa Tigziri i yi-εawnen atas.
- I yimaziyen akk anda ma llan.
- I yemsulya i nesteqsa.
- I ymeyrasen d yimeynasen n tmaziyt.

Didi Fatiħa

Abuddu

Ad budday amahil-agi :

- I yemma FADMA d baba WAEMER.
- I jida BAYA d jeddi Aeli ad yesseyzef Rebbi di leemer nsen.
- I wergaz-iw NADIR d imawlan-is NADIA d MEŞTAFÄ, akked ilewsan-iw FATAH d ZINDDIN,d telwest-iw ROSA.
- I watmaten-iw hemmlay atas AERAB D LWENNAS.
- I yessetma TINHINAN, BAYA, SONIA,d LITISIYA.
- I xwali d xwalti d warraw nsen kul yiwen s yisem-is.
- I FATIHA tin akked icerkey axeddim-agi d twacult-s.
- I tmeddukkal akked yriy : TAWES, KAMILIYA, WAHIBA d LIDIA.
- I massa TIGZIRI NORA i ay d-yefkan afus n lemɛawna.
- I yiselmaden iyi-sseyren kul yiwen s yisem-is.
- I yimaziyen akk anda ma llan, d axel ney berra n tmurt.

Arawur lamiya

Tisegzal :

A.R : Tutlayt n teerabt.

F.R : Tutlayt n tefransist.

Md : Amedya.

Mrđ : Amerđil.

Knw : Aknaw.

Sgt : Asget.

T.Q : Tutlayt n teqbaylit.

T (A) : At lqayed.

T (B) : At zεim.

T (C) : At εisi.

T (D) : At xlifa.

T (E) : Tirmitin.

T (F) : Tala mimun.

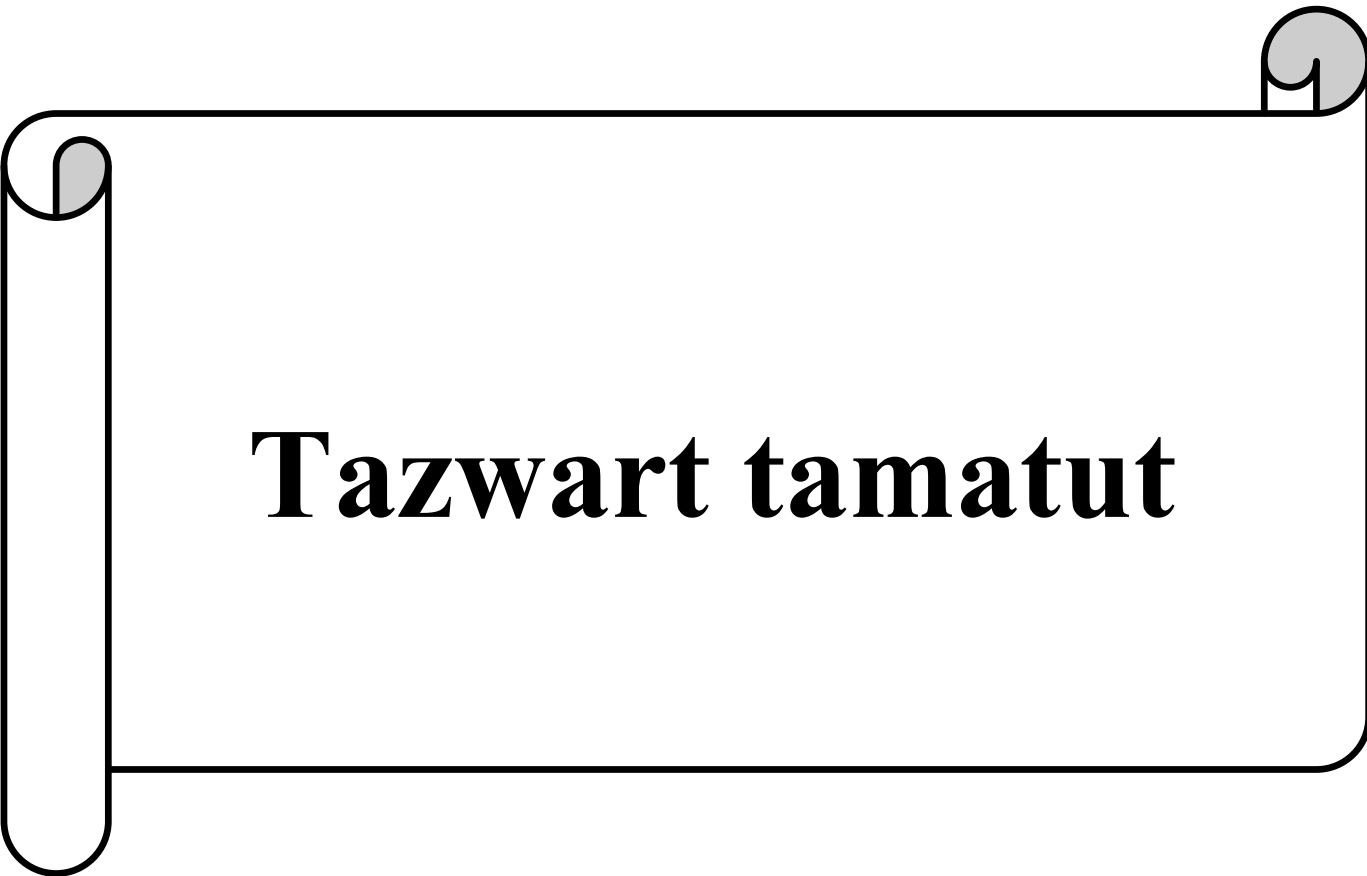
T (G) : Azeffun.

T (H) : Mεacra.

T (I) : Iεezzuzen.

Ut : unti.

Tazwart tamatut.....	09
I. Ixef amezwaru : tanɗawit tamsislayt.....	18
II. Ixef wis sin : tanɗawit deg umawal.....	33
III. Taşleɗt n tkerdiwin.....	46
VI .Tagrayt tamatut.....	78
V.Timerna	
1-Amasdag n tnezduy taqdim :.....	86
2-Tarrayt n uxxedim.....	87
3-Amawal.....	89
4-Ammud.....	93
5-Tugniwin.....	126
7- Agbur.	

Tazwart tamatut

Tazwart tamatut

Tutlayt tamaziyt d tameslayt n tyemmat, tettɛf-d aṭas n tmura n Tefriqt n Ugafa, tebḍa d tentaliyin, gar-asent : taqbaylit, tacawit, tacelhit, tamzabit..., yal tantala tebḍa d timeslayin. Amgarad yella ama sed tantala yer tayeḍ ama ger tmslayin n yiwet n tantala.

Tantala taqbaylit tebḍa yef waṭas n tmeslayin yemgaraden si temnaḍt yer tayeḍ. Di kra n tudrin, seqdacen kra n wawalen ulac-iten anda nniḍen ney qqaren-ten akken nniḍen ama deg ususru ama deg talya. Limer ad d-mmeslayen sin yimsawalen yal wa ansi-t, yal wa anta tamnaḍt ansi d-iruh ad tafed mgaraden. Amur ameqqran n wid yettmeslayen tamaziyt di Lezzayer d Leqbayel, S.CHAKER, ikemmel yenna-d : *“les populations de la langue kabyle représentent vrai semblablement les 2/3 de l'ensemble des berbérophones d'Algérie. Géographiquement, l'aire d'extention du kabyle est extrêmement réduite : très grossièrement, un quadrilatère de 200 km de large”*.¹

Tazrawt n uxeddim ntey, d tazrawt tamsarwast n yismawen n tnezduyt taqdimt d leḥwal yettilin daxel-is. Ammud-agi ntey negmer-it-id seg wannar n temnaḍin n tmurt leqbayel, nerra lwelha ntey yer temnaḍin i d-yezzin i teyreft n Tizi Wezzu ama seg ugafa (Tigzirt), seg unẓul (Iwaḍiyen), seg umalu (Iezzugen), seg usamer (Mirabu), seg ugafa n umalu (Aẓeffun), seg ugafa n usamer (Makuda), seg unẓul n usamer (Meatqa), seg unẓul n umalu (ein Leḥammam), seg tlemmast n wenẓul (Larebea n at yiraten). Yef waya nerra lwelha ntey yer tẓat n tamnaḍin-a, yell tamnaḍt neddem-d deg-s tayiwant, yel tayiwant neddem-d taddart.

Deg yḥricen-agi ntey nexdem tizrawin ara d yesbanen amgared yellan ger temnaḍin-agi i nextar deg wammud ntey. Aḥric amenzu **yewwi-d yef uswiyi n yizuran d ubeddel n temsislit**. Aḥric wis sin yef **temḍawit n umawal**.

¹ CHAKER S. *Un parler berbère d'Algérie(Kabylie)* syntaxe, thèse de doctorat, sous la direction de L. Galand , paris v, 1978, publication université de Provence, 1983, P25.

Tamukrist

Leqdic ntey yebna yef yismawen n tnezduyt taqdimt d leḥwal-is deg tẓat (9) n tamnaḍin, ilmend n userwes gar-asent, ihi asteqsi agejdan ara yesbedden leqdic-agi,

D acu yesemgaraden timeslayin-a deg uḥric n temsislit akked umawal ?

Turdiwin

-Ambaḥad ger temnaḍin deg d-negmer ammud yezmer ad d-yeglu s ddeqs n umgarad deg tmeslayt.

-Amgarad-agi yezmer ad yili ama deg temsislit ama deg umawal.

Lextyar n usentel

Nefren-d asentel-agi n temḍawit, ger tẓat n temnaḍin i wakken ad t-nissin nekkni di tazwara, wa ad t-id-neḡḡ i tsuta i d-itteddun.

Ad nerr ddehen ntey yer umgarad yellan deg temsislit d umawal, akken ad nzer tamḍawit yellan s telqay.

Iswi n usentel

Deg tallit-agi nney, axxam n leqbayel d win yemgaraden aṭas yef win n zik ama deg wayen yeeṇan lebni, ama d tiyawsiwin sseqdacen, laḍya deg yismawen i nettaf ttemgaraden di temnaḍt yer tayed. Iswi ntey deg unadi-agi, ad neereḍ ad nwali deg wacu i mgaraden-t tmeslayin-a, deg temsislit d umawal.

Agmar n umawal n tnezduyt taqburt n leqbayel.

Agmar n wammud

Ammud-agi ntey icudd yer uxxam aqdim d leḥwal i sseqdacen daxel. nezzi aṭas yer wannar imi din i nezmer ad d-nejmeḥ isalen i watan. Nruḥ yer yimdanen i mazal tcudd tudert nsen yer wexxam aqdim d wayen yellan deg-s.

Imdanen ttkukrun ad d-meslayen, llan wid i d-nessekles, llan wiyad nutni heddren nekkenti nettaru ayen i d-nnan. Akukru-agi di lhedra d yiwen seg yiḥewwiqen

i d-nufa, arnu yer waya allus n wayen d-nnan, tufya yef usentel, d acu kan annar d win yelhan, lyaci d wid i ifehmen.

Ammud-agi negmer-it-id yer yimesulya yesen ger 45 ar 85 n yiseggasen di laemer nsen.

Allalen n unadi

Deg unadi ntey nessteqsa mraw d sdis (16) n yimesulya, gar asen, sdis(6) d irgazen, mraw (10) d tilawin, i yesen tamusni yef uxxam aqdim, mi ara ay d-inin awal nesseklas-it-id, tikwal nettaru-t-id, nettak-asen isteqliyen iwakken ur ttefyen ara yef usentel.

Amedya

1-Ma tzedyed deg uxxam aqdim ?

2-Mmeslay-ay-d acu yellan seg umnar yer dixel ?

3-Amek yebda wexxam aqdim ?

4-Anda tettaggam nneema, zzit, aman...?

5-D acu-ten ijeqduren i tessexdamem ?

Imesulya

Tafelwit-a temmal-d timnaḍin n teyreft n tizi wezzu i yer nerza akken ad d-nejmaḥ ammuḍ yef wexxam aqdim d leḥwal-is, akked d yismawen n yimesulya d leemer nsen d tutlayt sseqdacen.

Tayreft	Tamazza	Tayiwant	Taddart	Isem	Leemer	Tutlayt ttmeslayen
Tizi-wezzu	Lareḃa n At-Yiraten	Lareḃa n At-Yiraten	Iezzuzen	Ḍrifa	50 iseggasen	T.Q/T.R
	ein Lḥammam	At buyucef	At xliḥa	At learbi zayna	79 iseggasen	T.Q
				At learbi wardia	68 iseggasen	T.Q/F.R
	Tigzirt	Mizrana	Tala mimun	Saḋiya	68 iseggasen	T.Q/F.R
	Azeffun	Azeffun	Tamdint	Yewali rabeḥ	62 iseggasen	T.Q/A.R
	Iezzugen	Iekkuren	At Aissi	Aemer ksili	66 iseggasen	A.R/F.R/T.Q
				Sanun Dehbiya	73 iseggasen	T.Q
	Iwaḍiyen	Agni n yiyren	At Lqayed	Serrur Ḍrifa (na tassadit)	72 iseggasen	T.Q
				Da waḋli	65 iseggasen	T.Q/A.R
	Mirabu	Tirmitin	Talemmast n Tirmitin	Bel aziz dehbiya	77 iseggasen	T.Q
				Heḡḡam muhemed	84 iseggasen	T.Q
				Bel qaḍi werdiya	45 iseggasen	T.Q/A.R/F.R
	Makuda	Ḥaṭṭuc	Meacra	Dehbiya	63 iseggasen	T.Q
				Seidan Aḋli	74 iseggasen	T.Q/F.R
	Meatqa	Meatqa	At zeim/ Lexmis	Ḥassani muhemed	54 iseggasen	T.Q/F.R/A.R
				Neemen Lḡuher	83 iseggasen	T.Q

Asenked n temnaḍin

Ammud-agi ntey nejmeε-it-id di tẓat (9) n temnaḍin n tmurt n Leqbayel

Tamnaḍt (A): At lqayed

Tayiwant: Agni n yiyren

Tamazzya: Iwaḍiyen

Taddart-agi, tezga-d deg unẓul n teyreft n Tizi wezzu, tebεed fell-as azal n 37 km, zzint-as-d :

Seg ugafa : Iwaḍiyen

Seg unẓul : Tubiret

Seg usammer : At Buwaddu

Seg umalu : At tudert

Tamnaḍt (B): At zεim

Tayiwant: Meatqa

Tamazzya: Meatqa

Taddart-agi, tezga-d deg unẓul n usamer n teyreft n Tizi wezzu, tebεed fell-as azal n 20 Km, zzint-as-d :

Seg ugafa : Tirmitin

Seg unẓul : Buyni

Seg usammer : Ein zzawiya.

Seg umalu : ssuq lletnin

Tamnaḍt (C): At εisi

Tayiwant: Iεekkuren

Tamazzya : Iεezzugen

Taddart-agi, tezga-d deg usamer n teyreft n Tizi wezzu, tebæed fell-as azal n 46Km, zzint-as-d :

Seg ugafa : At cfaæ

Seg unḡul : ifiya

Seg usammer : Iæezzugen

Seg umalu : Adekkar

Tamnaḡt (D): At xlixa

Tayiwant:At Buyusef

Tamazay:Ein Lḡemmam

Taddart-agi, tezga-d deg unḡul n umalu n teyreft n Tizi Wezzu, tebæed fell-as azal n 75 km, zzint-as-d :

Seg ugafa : At yeḡya

Seg unḡul : Aqbil

Seg usammer :Aqbil

Seg umalu : Iferḡunen

Tamnaḡt (E): Tirmitin

Tayiwant: Mirabu

Tamazya: Mirabu

Taddart-agi, tezga-d deg unḡul n umalu n teyreft n Tizi wezzu, tebæed fell-as azal n 7Km, zzint-as-d :

Seg ugafa : Mirabu

Seg unḡul :Meatqa

Seg usammer : Tadmabt

Seg umalu :Tizi wezzu.

Tamnaɖt (F): Tala mimun

Tayiwant: Mizrana

Tamazzya: Tigzirt

Taddart-agi, tezga-d deg ugafa n teyreft n Tizi wezzu, tebɛed fell-as azal n 44Km, zzint-as-d :

Seg ugafa : Agrakal

Seg unɣul : Tamzzya n weganun, tamzzya Makuda

Seg usammer : Tayreft n Bummerdas

Seg umalu : Tamezya n uɛeffun

Tamnaɖt (G): Aɛeffun

Tayiwant: Aɛeffun

Tamazzya: Aɛeffun

Tamnaɖt-agi, tezga-d deg umalu n ugafa n teyreft n Tizi wezzu, tebɛed fell-as azal n 65 Km, zzint-as-d :

Seg ugafa : ill ager akal

Seg unɣul : Ayribs

Seg usammer : Iflisen

Seg umalu : At cfaɛ

Tamnaɖt (H): ɛaɣuc

Tayiwant: Makuda

Tamazzya: Makuda

Taddart-agi, tezga-d deg ugafa n umalu n teyreft n Tizi wezzu, tebɛed fell-as azal n 19Km, zzint-as-d :

Seg ugafa : Mizrana

Seg unɣul : Sidi Naɛman

Seg usammer: Tayreft n Bumerdas

Seg umalu : Buğima

Tamnaqt (I): Iæzzuzen

Tayiwanaṭ: Larebea n At-Yiraten

Tamazzya: Larebea n At-Yiraten

Taddart-agi, tezga-d deg unzul n teyreft n Tizi wezzu, tebæed fell-as azal n 30 Km, zzint-as-d :

Seg ugafa : Irjen, d Larebea n At Yiraten...

Seg unzul : At- Yanni....

Seg usammer : At-Maḥmud, d At- umalu...

Seg umalu : At- Maḥmud.

**Ixef amezwaru:
Tandawit deg
temsislit**

Tazwart

Deg uḥric-agi amezwaru, ad d-nawi awal yef temsislit n yismawen n tnezdut taqdimt n tmurt n leqbayel, deg-s ad d-nmeslay di tazwara yef temsalt n uswiyi n yizuran d ubeddel n temsislit n wawal deg tɣat (9) n temnaɛin n leqbayel, deg-s ad d-naf abeddel n tyara d wadeg n ususu. Am akken dayen ad d-nmeslay yef uyelluy n tergalt d teyri, abeddel n teyri d tmerna n tergalt, ma di tagara ad d-nawi awal yef temsertit akked umyutti n tergalin.

➤ Timsislit

« *La phonétique se définit comme l'étude des sons du langage. De ce fait elle ne traite que de l'aspect sonore de la langue* ». ¹

« D tazrawt n lmentaq n yimesla i d-yessentaq umdan mebla ma nezra tawuri nsen ».

1- Aswiyi n wazar n wawal

Deg uḥric-agi ad d-nwali abeddel n wawalen deg tyara n ususu d wadeg n ususu. yef temsalt-a yenna-d ACHOUR .R : « *les changements phonétiques sont causés par le changement du mode d'articulation et/ou par le changement du point d'articulation* ». ²

« Ameskal amsislan yezmer ad yili deg wadeg n ususu ney di tyara n ususu ».

1-1-Abeddel n tyara n ususu

Deg ubeddel n tyara n ususu, ad d-nmeslay yef temsalt n waggay d uzenzay n tergalin, ad d-nwali ismawen i deg tella tizenzeyt deg tɣat (9) n temnaɛin n tmurt n leqbayel.

Yef temsalt-agi n tizenzeyt yenna-d ACHOUR .R : « *La spirantisation est donc un affaiblissement qui affecte les occlusives simples : labiale [b] _ [b̥], dental [d] _ [d̥], [t] _ [t̥], Vélaires [g] _ [g̥], [k] _ [k̥]* ». ³ « Tizenzeyt d alway i yetthazen tirgalin taggayin tiherfiyin ».

¹-GERMAIN C. et RAYMAND LE BLANC, *Introduction à la linguistique générale ; la phonétique*, Ed, LES PRESSES DE L'UNIVERSITE DE MONTREAL, p, 18.

² - ACHOUR R. *le kabyle et le tamazight (Maroc central), étude de lexicologie comparée*, p44

³ -Ibid. p 44

Imesli azenzay, nettarut s umata s tmarna n yijerriɖ s ddaw n yimesli, am akken i d-yenna CHAKER S. : « *le trait sous la lettre note la spirantisation* ». ⁴

« ajerriɖ seddaw n usekkil yemmal-d tizzenzeyt ».

• Tiggeyt d tizzenzeyt

❖ Tuglant taggayt taninayt[**d**] __ Tuglant tazenzayt taninayt[**ɗ**]

Imesli	Imedyaten/ Timnaɗin			
[d] __ [ɗ]	ddukan	T(F)	a ɗ ekkan	T(C)
	[ɗ dukan]	T(H)	[a ɗ əkk̄an]	T(D)
				T(I)
	abidun	T(C)	abi ɗ un	T(I)
	[a ɗ idun]	T(D)	[abi ɗ un]	
	abidun	T(B)	a ɗ idun	T(C)
	[abidun]		[a ɗ idun]	T(D)

Ger tamawt

Awal «*abidun*» yella-d deg-s ubeddel di snat n tergalin : [d] _ [ɗ], [b] _ [v].

❖ Tuglant taggayt [t] __ Tuglant tazenzayt [t]

Imesli	Imedyaten /Timnaɗin			
[t] __ [θ]	Tadimt	T(C)	Tadim ɗ	T(D)
	[θa ɗ imt]	T(E)	[θa ɗ im θ]	
	Tabuqalt	T(I)	Tabuqac ɗ	T(D)
	[θavuqalt]	T(A)	[θavuqa ɗ θ]	

⁴ - CHAKER.S, *Manuel de linguistique berbère T1*, p81.

❖ Anyi [k] __ [k]

Imesli	Imedyaten /Timnaɗin			
[k] __ [χ]	aze k run [azəkʁon]	T(B)	aze k run [azəkʁon]	T(C)

1-2- Abeddel n wadeg n ususu

Deg ubeddel n wadeg n ususu, ad d-nmeslay yef ubeddel i d-yettlin deg targalin n yiwen uɣar deg tɣat (9) n temnaɗin n tmurt leqbayel, i wakken ad d-nwali amgarad yellan ger-asent.

❖ Tadelsuglant tazenɣayt taninayt [b] __ Tacenfuglant [f]

Imesli	Imedyaten/ Timnaɗin			
[b] __ [f]	Ace b run [aʃəvʁon]	T(I) T(E)	Ace f run [aʃəfʁon]	T(B)

Ger tamawt

Deg yimedyaten-agi, [aʃəvʁon], [aʃəfʁon] d imerɣalen seg tutlayt n tefransist.

❖ Tadelsuglant tazenɣayt taninayt [b] __ Tanzarayt [m]

Imesli	Imedyaten/ Timnaɗin			
[b] __ [m]	Ab r aɣ [avɾaɣ]	T(I)	Am r aɣ [amɾaɣ]	T(E)

❖ Tawecwact [c] __ Timidist [l]

Imesli	Imedyaten /Timnaɗin			
[ʃ] __ [l]	tabu c t [θavuqafθ]	T(D)	tabu c t [θavuqalt]	T(I) T(A)

❖ Tiɣfuglant tuffayt [ɗ] __ Tiɣfuglant tussidt [tɗ]

Imesli	Imedyaten/ Timnaɗin			
[ɗ] __ [tɗ]	Aɗajin [aɗaʒin]	T(C) T(D) T(H)	tɗajin [tɗaʒin]	T(I)

Ger tamawt :

- Deg tfelwit-a, awal « aɗaʒin » nufat-id deg tuget n temnaɗin, ma d awal « tɗaʒin » nufat-id kan di yiwet kan n temnadt (ieezzuzen).

❖ Tawecwact [j] __ Tazegnaggayt [ǧ]

Imesli	Imedyaten			
[ʒ] __ [dʒ]	Tayenjawt [θaɛənʒawθ]	T(A) T(G)	Tayenǧawt [θaɛəndʒawθ]	T(I)
	Ayenja [aɛənʒa]	T(D) T(H)	Ayenǧa [aɛəndʒa]	T(B) T(F) T(I)
	Amruj [amruʒ]	T(H)	Amruǧ [amrudʒ]	T(F) T(I)

❖ Timidist [l] __ Azegnayri [y] __ [lʼ]

Imesli	Imedyaten/ Timnaɗin					
[l] _ [j] _ [lʼ]	Talayt [θaɭaɛθ]	T(C) T(F)	Talaxt [θajaxθ]	T(H)	Talayt [θaɭʼaɛθ]	T(B)
	Ayerbal [aɛərval]	T(F) T(G) T(I)	Ayerbal [aɛərvaj]	T(D) T(H)	Ayerbal [aɛərvalʼ]	T(B)
	Aqecwal [aɛəʃwal]	T(C) T(I)	Aqecwal [aɛəʃwaj]	T(A) T(H)	Aqecwal [aɛəʃwalʼ]	T(B)

	Asalas [asalas]	T (C) T (I)	Asalas [asajas]	T (A) T (E) T (H)	Asalas [asaɫas]	T (B)
	Ikanun [lkanon]	T (C) T (F) T (G) T (I)	Ikanun [jkanun]	T (A) T (D) T (H)	Ikanun [ɫkanon]	T (B)
	Imedwed [ɫmɔ̃dɔ̃wɔ̃d]	T (C) T (F) T (E) T (G) T (I)	Imedwed [jɔ̃mɔ̃dɔ̃wɔ̃d]	T (A) T (D) T (H)	Imedwed [ɫmɔ̃dɔ̃wɔ̃d]	T (B)
	sensali [Sɔ̃nsali]	T (C) T (G) T (I)	sensali [Sɔ̃nsaji]	T (H)	snasel [Snasɔɫ]	T (B)
	Asaɛlaq [Asaɫlaq]	T (I)	Asaɛlaq [Asa:jaq]	T (A)	Asaɛlaq [Asaɫɫɫaq]	T (B)
	Tazulixt [θazulixθ]	T (C) T (F)	Tazuliyt [Tazujixθ]	T (D)	Tazulixt [θazuɫixθ]	T (B)
	acbali [Aɫvali]	T (C)	icbali [ɪɫvaji]	T (D)	—	—
	acacfal [Aɫaɫfal]	T (C) T (G) T (I)	Acacfal [Aɫaɫfaj]	T (H)	—	—

Ger tamawt :

- Imesli [ɪ] deg temnaɗt (C, I, G) yettuɣal d [j] deg temnaɗt (A, D, E) yettuɣal d [ɫ]

deg temnaɗt (B).

- Deg temnaɗin i deg nejmaɛ ammuɗ ntey, llant tid yessexdamen [ɪ] deg waɫas n wawalen, llant tiyeɗ d imesli [y] i ssexdamen s waɫas.

❖ Tanzarayt [m] __ Taqlalayt [q]

Imesli	Imedyaten/ Timnaɣin			
[m] __ [q]	A ~~m~~ naɣ [a ~~m~~ naɣ]	T(A) T(C) T(D) T(F) T(I)	A ~~q~~ ennaɣ [a ~~q~~ ennaɣ]	T(B)

Ger tamawt :

- Deg tfelwit-a, awal «amnar» nufat-id deg tuget n temnaɣin, ma d awal «aqennar» nufat-id kan di yiwet kan n temnadit (lexmis).

❖ Tanzarayt [n] __ Timidist [l]

Imesli	Imedyaten/ Timnaɣin			
[n] __ [l]	A ~~n~~ emsir [a ~~n~~ emsir]	T(B)	A ~~l~~ emsir [a ~~l~~ emsir]	T(F) T(I)

❖ Taqlalayt taraggayt [ɣ] __ Taqlalayt taraggayt [x]

Imesli	Imedyaten /Timnaɣin			
[ɣ] __ [x]	Tazuliɣt [θazuliɣθ]	T(D)	Tazulixt [θazulixθ]	T(C) T(I)
	Talayt [θalaɣθ]	T(B)	Talaxt [θalaxθ]	T(C) T(F) T(H)

Ger tamawt

- Tfelwit-agi, temmal-d amek yettbeddil imesli [ɣ] yer [x], maca tuget n temnaɣin i deg i d-nejmae ammud, ssexdamet imesli [x].

Imesli	Imedyaten/ Timnaḍin			
[s] — [z]	Tasekkart [θasəkkarθ]	T(D)	Tazekṛunt [θazəkront]	T(I)

- Awal « tasekkart » qqarent di temnaḍt n At xliḥ, ma yella d awal « tazekrunṭ » qqarent di temnaḍt n ieezzuzen.

İmesli	İmedyaten/ Tımnađın			
[w] — [j]	Tayenjawt [θakənʒawθ]	T(A) T(G)	Tayenjayt [θakənʒajθ]	T(H)

Deg wammud i d-nejmae di tɣat (9) n temnaɣin n leqbayel, yef wexxam aqdim d leɣwal-is, nufa-d kra n yismawen iwumi teyelli targalt neɣ teɣri neɣ azegnayri, am akken dayen yettili-d ubeddel n teɣri deg tazwara neɣ deg tagara n yisem.

Isem	Tamnađt	Isem i wumi teyli tergal	Tamnađt
Aqnađri [aqnađri]	T (H)	Aqennar [aqənnar]	T (B)

❖ Ayelluy n [b]

Isem	Tamnaɗt	Isem i wumi teyli tergalt	Tamnaɗt
Tarekkabt [θarək̄kavθ]	T (I)	Tarekkaɗ [θarək̄kaɗ]	T (A)

2-2- Ayelluy n tezgnayrit

❖ Ayelluy n [y]

Isem	Tamnaɗt	Isem i wumi teyli tzeɓnayrit	Tamnaɗt
Acbayli [aɓvajli]	T (A) T (I)	Acbali [aɓvali]	T (C)
Idenyeɓ [iðɛnjɛn]	T (C)	Idnen [iðnɛn]	T (G)

Ger tamawt

- Tafelwit-agi, temmal-d ayelluy n uzeɓnayri [y], ama deg yisem asuf, [aɓvajli], [aɓvali], ama deg yisem asget [iðɛnjɛn], [iðnɛn].

2-3- Ayelluy n teyra

❖ Ayelluy n [a]

Isem	Tamnaɗt	Isem i wumi teyli teyri	Tamnaɗt
Adekkan [aðək̄kan]	T (I)	Ddekkan [ððək̄kan]	T (C)
Yemdawed [jɛmðawəð]	T (I)	Lmedwed [lməðwəð]	T (C)

❖ **Ayelluy n [i] :**

Isem	Tamnaɗt	Isem i wumi teyli teyri	Tamnaɗt
Sensali [sənsali]	T (B)	Snasel [snasəl]	T (G)
Aqnaɗri [aɓnaɗri]	T (B)	Aqennar [aɓənnar]	T (H)

❖ **Ayelluy n [e]**

Isem	Tamnaɗt	Isem i wumi teyli teyri	Tamnaɗt
Lemdawed [ləmɗawəɗ]	T (B, D)	Lmedwed [lməɗwəɗ]	T (A, C, G, H, I)

Ger tamawt

- Deg tfelwiyyin-agi, nufa-d awalen iwumi tyelli teyri, ama di tazwara, ama di tlemmast, ama di tagara n yisem.

Md : adekkan __dɗukkan / lemdawed __lmedwed/ sensali __snasel

2-4- Abeddel n teyri❖ **Abeddel n [a] __ [i]**

Isem	Tamnaɗt	Isem i wumi tbeddel teyri	Tamnaɗt
Acbali [aɓvali]	T (C)	Icbali [iɓvaji]	T (D)
Adni [aɗni]	T (A)	Idnec [iɗnəɓ]	T (C)

❖ **Abeddel n [a] __ [e]**

Isem	Tamnadt	Isem i wumi tbeddel teyri	Tamnadt
Inyan [injan]	T (A, B, C, D, E, I)	Inyen [injən]	T (G)
Aqarmud [aqəɾmuð]	T (A, B, E, H)	Lqərmud [lqəɾmuð]	T (C, F, G, I)

❖ **Abeddel n [i] __ [u]**

Isem	Tamnaɗt	Isem i wumi tbeddel teyri	Tamnaɗt
Acbayli [aʃvajli]	T (A, I)	Acbaylu [aʃvajlo]	T (E, H)

Ger tamawt

- Deg imedyaten-agi, nufa-d abeddel n teyri deg temnaɗt yer tayed, ama di tazwara, ama di tlemmast, ama di tagara n yisem.

Md : acbali __ icbali/ inyen __ inyan/ acbayli __ acbaylu

❖ **Abeddel n tergalt tagerjumant [ɛ] __ teyri tayeƴfant [a:]**

Isem	Tamnaɗt	Isem i wumi teyli tergalt	Tamnaɗt
Asaɛlaq [asaɣlaq]	T (I)	Asaɛlaq [asa:jaq]	T (A)
Taɛriɓt [θaɣriθ]	T (B, D, E, H, I)	Taɛriɓt [θa:riθ]	T (A)

Ger tamawt

- Llant kra n temnaɗin deg tmurt n leqbayel ur ssentaqent ara imesli [ʃ], nettaf-it s umata d tayri tayeƴfant [a:] (At lqayed)

3-timerna n tergalt**❖ Timerna n [c]**

Isem	Tamnaɗt	Isem i wumi nera targalt	Tamnaɗt
Tugi [θugi]	T (A, D)	Tugiet [θugiʃθ]	T (B, E)
Idni [iðni]	T (D)	Idnec [iðnəʃ]	T (C)
Tabuqalt [θavuqalt]	T (A, I)	Tabaqect [θavaqəʃθ]	T (D)

Ger tamawt

Deg imedyaten-agi, awalen iwumi nera targalt « c » zemren ad ilin d ašemzi.

Md : aɗad __ taɗadect (bera n wammud).

❖ Timerna n [r]

Isem	Tamnaɗt	Isem i wumi nera targalt	Tamnaɗt
Amraḥ [amraḥ]	T (E)	Abraraḥ [avɾaraḥ]	T (I)

4-Aktam n tergalin n uẓar

❖ Tamsertit

Deg wammud id d-nejmaε, nufa-d kra n yismawen i deg tella temsertit, tettili-d di lmenteq, mi ara dduklen sin yeskkilen ad d-ssufyen imesli ussid, yenna-d NAÏT ZERRAD k. yef temsat-a : « *l'assimilation se produit au contact de deux phonème, un des deux disparaît, l'autre se transformant en général en tendu* ». ⁵

« Tamsertit, tettili-d mi ara mlilen sin n yimesla, yiwen deg-sen ad yeyli, wayeɣ ad yuɣal d ussid ».

❖ N+w = [b̥w]

Imesli	Imedyaten	
N+w = [b̥w]	Tadimt n wexnac	[θaðimt b̥w əxnaʃ]
	Tugi n wudi	[θugi b̥w ði]
	Inyen n weblaɣ	[injən b̥w vlaɖ]
	Iflu n wesɣar	[iflu b̥w əsɣar]
	Taccuyt n wakal	[θaʃʃujθ b̥w wakal]

Ger tamawt:

Mi ara temlil tenzayt «N » d telya n waddad amaruz «W» yettak-d imesli [b̥w].

❖ N+T = [t̥]

Imesli	Imedyaten	
N+T = [t̥]	Ayalad n tesga	[aɣjað t̥ əsɣa]
	Tujrut n tzeqqa	[θuɣɣot t̥ zəqqa]
	Azekrun n tewwurt	[azəɣɣont t̥ əbbwɔrθ]
	Lemkebba n teyrifin	[ləmɣəbb t̥ əkrifin]

⁵ - NAÏT-ZERRAD K. *grammaire du berbère contemporain, (kabyle)*, P28

$$\diamond N+L = [\text{ll}]$$

Imesli	Imedyaten	
$N+L = [\text{ll}]$	Ayalad n lexzin	[aʁajaðlləxzin]
	Lelwah n lyar	[ləlwahllɛar]

Ger tamawt :

Deg snat n tfelwiyin-a, mi ara temlil tenzayt «N» d targalt nniɣen, tyelli tenzayt-nni, ma yella d targalt-nni tettuyal tessed.

5- Amyutti n tergalin

Deg wammud id d-nejmaɛ, amyutti n tergalin, d abeddel n umkan n tergalin n yiwen uɣar mebla ma ibeddel unamek.

$$\diamond [\text{dkk}] _ [\text{kdd}]$$

Imesli	Imedyaten /Tamnaɣt			
$[\text{dkk}] _ [\text{kdd}]$	Adekkan [aðəkkan]	T (C, D, I)	Akeddar [aχəddar]	T(G)

$$\diamond [\text{mn}] _ [\text{nm}]$$

Imesli	Imedyaten /Tamnaɣt			
$[\text{mn}] _ [\text{nm}]$	Amnar [amnar]	T (A, C, D, F, I)	Anemɗar [anəmɗar]	T (E)

$$\diamond [\text{qbc}] _ [\text{bqc}]$$

Imesli	Imedyaten/ Tamnaɣt			
$[\text{qbc}] _ [\text{bqc}]$	Taqbuct [θaqvuθ]	T (C)	Tabuqact [θavuqaθ]	T (D)

Tagrayt

Mi nexdem aserwes deg uɣric-a amezwaru, i wammud id d-nejmaɛ, nekkes-d imesla yemgaraden deg tɛzat (9) n temnaɗin n leqbayel, deg wayen yaɛnan tayara d wadeg n ususru, anda i d-nmeslay yef tiggeyt d tizzenzey, ɣas ur d-nufi ara atas imedyaten yef temsalt-a maca nufa-d kra iy-yessawɗen ad d-nesbin belli tuget d tizzenzeyt deg temnaɗin-a, tamsalt-a d akala mazal-it yettnerni di teqbaylit akked d tentaliyin n tmaziyt n ugafa. Ma d ayen yeenan abeddel n wadeg n ususru, nufa-d atas imedyaten. Ma yella d timerna d uyelluy n tergalin d teyra, nufa-d ddeqs imedyaten yef temsalt-a. Ma d ayen yerzan tamsalt n temsertit d umyutti n tergalin ulac atas deg wammud ntey.

**Ixef wis sin :
tandawit deg
umawal**

Tazwart

Tutlayt d ttawil n uşawad i sexdamen yemdanen di tudert nsen n yal ass, ttmeslayen-t way ger-asen ttembedalen awalen akken ad sawɗen izen. Awalen-agi am akken ittnerayen i ttbedilen seg tamnaɗt yer tayaɗt elahseb n tudert n yemdanen di tmetti.

Deg uɣric-agi, ad neereɗ ad d-nessegezi amawal n tnezduyt taqdimt, d leɣwal-is.

1-Tanɗawit

D sin n yimesla ney d sin n wawalen i yesɛan talya, ney lmentaq yemxalaf maca seɛan yiwen unamek.

yenna-d MOUNIN G.: « *La variation est définie comme toute paire phonétique, lexicale, syntaxique prosodique constitué des formes orales synchroniquement attestées et qui a une même prêtassions sémantique.* »¹

2-Amawal

« Amawal d aferdis n tesnalsit tamatut yessenɛat-d tagrumma n tayunin id yesbanayen ney i d- yeslalayen tutlayt yesseqdec ugraw. »

Yenna-d MONIN. G « *Le lexique comme terme de la linguistique générale désigne l'ensemble des unités linguistique formant la langue d'une communauté de l'activité humaine, d'une l'aucuture.* »²

1-Awal

Awal d aferdis n tesnalsit i yesɛan asnamek akked wunmik.

Yenna-d DUBOIS J.: « *le mot est un élément linguistique qui admet un signifiant et un signifié.* »³

Unmik : Yemmal-d lmeɛna n wawal (anamek).

Asnamek : yemmal-d talya n wawal.

¹-MOREAU M.L, « *variation* » in sociolinguistique, Ed. MARDAGA, paris, 1997, pp283-284.

²-MONIN G., op cite, pp282.

³ -DUBOIS, J, et Al, Dictionnaire de la linguistique des sciences de langage, Larousse, Paris, 1994, pp. 311.

a-Azar n umawal

Azar d tagrumma n tergalin yezdin agraw n wawalen yettemyilin deg unamek, azar d afeggag, d netta i d ššeh, yesdukkul agraw n wawalen i d-yettbanen seg unamek.

Yenna-d CANEAU J.: « *La racine est une suite consonantique porteuse d'un minimum de signification, la racine est l'élément radical, essentiel commun à un groupe de mot étroitement par le sens* »⁴

b-Asalay n umawal

Asalay yebna yef talɣa, yeddukkul d uɣar akken ad d -yeffey yisem, d netta i yettgen anamek i yisem, asalay yezmer ad yettef atas n talɣiwin yemgaraden i d-yettaken ismawen yemxalafen xas ma yezdi-ten.

« Asalay d tagzemt tayrawt taruyli, texleɣ yer uɣar ».

Akken id yenna : CANTINEAU J.: « *Le schème : c'est une séquence vocalique discontinue amalgamée à la racine.* »⁵

-Asalay yezmer ad yili d win n umyag ney d win n yisem.

Awal = azar n umawal + asalay + tlmeckutin tigejdanin (tawsit + anaɣ + addad)

1-Amyag : D awal yebnan yef uɣar n wawal akk d usalay (amqim udmawen...)

2-Isem : D awal yebna yef uɣar n wawal akk d usalay n umyag (tawsit, addad, amɗan...)

c-Afeggag : Afeggag d asdukel n uɣar d usalay.

Yenna-d CHAKER S.: « *Le thème c'est l'association d'une racine et d'un schème.* »⁶

Afeggag = Azar + Asalay

Md : Axxam = XM + v1c1c2v3c3.

⁴ -CANTINEAU J. « *Racines et schème* », In *Mélange*, William Marçais, CP. Maisonneuve, Paris, 1950, pp120

⁵ -Ibid, pp120

⁶ -CHAKER S. *Manuel de linguistique berbère*, Bouchène, Alger, 1991, p.125.

3-Tifalwiyin

Tazrawt n umawal n wexxam aqdim d leɥwal-is deg tfelwiyin-a tebna yef uɓar d uselay deg tɓat n tamnaɗin : « At lqayed, At eisi, At zeim, At xliɓa, Tirmitin, Tala mimun, Azeffun, Meacra, Ieezuzen ».

a-Amawal n wexxam

Deg tefalwit-agi tamezwarut ad nessebgen amgared n izuren d isulay n kra yismawen n wexxam aqdim deg tɓat n temnaɗin.

Français	Timnaɗin	Isem	Aɓar d uselay
Banc	T (A)	Ddukkān	D.K.N/C1V1C2V2C3
	T(B)		
	T (C)		
	T (D)		
Chevron	T (F)	Agadir	G.D.R/V1C1V2C2V3C4
	T (H)		
	T (I)		
	T (E)		
Clôture	T (G)	Akeddar	K.D.R/V1C1V2C2V3C3
	T(B)		
	T (C, D, G)		
	T (F, H)		
Coin	T (A, D)	-tassara	C.F.R.N/V1C1V2C2C3V3C4
	T(E)		
	T (C)		
	T (E)		
Dalle	T (B)	-timaway	M.W.Y/C1V1C2V2C3V3C4
	T(E)		
	T(F)		
	T (A)		
Escalier	T (B)	-afrag	F.R.G/V1C1C2V2C3
	T(E)		
	T (C)		
	T (E)		
Coin	T (B)	-amraḥ	M.R.H /V1C1C2V2C3
	T (C)		
	T (E)		
	T (F)		
Dalle	T (B)	-abrah	B.R.H /V1C1C2V2C3
	T (E)		
	T (F)		
	T (A)		
Escalier	T (B)	-Tarkent	R.K.N/V1C1C2V2C3
	T (C)		
	T (E)		
	T (F)		
Escalier	T (B)	-Tiymert	Γ.M.R/V1C1C2V3C3
	T (C)		
	T (E)		
	T (F)		
Escalier	T (B)	-ccerf	C.R.F/C1V1C2C3
	T (E)		
	T (F)		
	T (A)		
Escalier	T (B)	-tṭarḥa	T.R.H /C1V1C2C3V3
	T (C)		
	T (E)		
	T (F)		
Escalier	T (A)	-Tarkkaṭ	R.K/V1C1C2V2
	T (B)		
	T (C)		
	T (D)		
Escalier	T (E)	-Tayayaṭ	Γ Y. /V1C1V2C2V3
	T (F)		
	T (G)		
	T (H)		
Escalier	T (A)	-Tiyimit	Γ M/V1C1V2C2V3
	T (B)		
	T (C)		
	T (D)		
Escalier	T (E)	-Taseddart	S.D.R/V1C1V2C2V3C3
	T (F)		
	T (G)		
	T (H)		
Escalier	T (A)	-Taerust	Ξ.R.S/V1C1C2V2C3
	T (B)		
	T (C)		
	T (D)		
Escalier	T (E)	-Tarkabt	R.K.B/V1C1C2V2C3
	T (F)		
	T (G)		
	T (H)		

Maison	T(A.B.C.D.G)	-Axxam	X.M/V _{1C1V2C2}
	T(F.H.I)	-Tazeqqa	Z.Y.W/C _{1V1C2V2C3V3}
Niche dans un mur	T (A.D.I)	-Takwat	K.W/V _{1C1C2V2}
	T (B.C.E)	-Taḥnayt	H.N.Y/ V _{1C1C2V2C3}
	T (H)	-Ahri	H.R/V _{1C1C2V3}
Pierre	T (A.I)	-Ablaɗ	B.L.D /V _{1C1C2V2C3}
	T (C.G)	-Adyay	D.Y/V _{1C1C2V2}
Poutre de toit	T (A.B.F.H.I)	-Asalas	S.L.S/V _{1C1V2C2V3C3}
	T (C.D.G)	-Ajgu	J.G/V _{1C1C2V3}
sol	T (A).	taqaɛet	Q.E/V _{1C1V2C2V3}
	T (B.C.E.F.G.H)	-Agens	G.N.S/V _{1c1v2c2c3}
	T (D.I)	-Tiyeryart	Y.R/V _{1C1V2C2}
Verrou	T(C)	-Azekrun	Z.K.R.N/V _{1C1V2C2C3 V4C4}
	T(E)	-Tasekkart	S.K.R/V _{1C1V2C2V3C3}

Ger tamawt

Deg tfelwit-agi nufa-d ismawen yesɛan snat n targalin, ney kraɗ n targalin, ney ukkuz n targalin :

Snat n targalin: 33%

Kraɗ n targalin: 61%

Ukkuz n targalin : 6%

b-Amawal n leɥwel

Deg tefalwit-agi tis snat ad nessebgen amgared n izuren d isulay n kra yismawen n leɥwal n wexxam aqdim deg tɗat n temnaɗin.

Français	Timnaɗin	Isem	Aɓar d uselay
Balai	T (D)	-Amezzir	M.Z.R/ $V_1C_1V_2C_2V_3$
	T (I)	-Timeslaht	Ş.L.H/ $V_1C_1V_2C_2C_3V_3C_4$
Bocal	T (A)	-Tabuqalt	B.Q.L/ $V_1C_1V_2C_2V_3C_3$
	T (I)		
	T (C)	-Taqbuct	Q.B.C/ $V_1C_1C_2V_2C_3$
Bouchon couvercle	T (C.D.E.G)	-Tadimt	D.M/ $V_1C_1V_2C_2$
	T (I)	-Ayumu	Γ.M/ $V_1C_1V_2C_2V_3$
Bouteille d'huile	T(A)	-Tiziret	Z.R/ $V_1C_1V_2C_2V_3$
	T(D.H)	-Tacebrit	C.B.R/ $V_1C_1V_2$
	T(E)	-Taqellalt	Q.L.L/ $V_1C_1V_2C_2V_3C_3$
	T(G)	-Taɗwist	Đ.W.S/ $V_1C_1C_2V_2C_3$
	T(I)	-Tasubiyir	S.B.Y.R/ $V_1C_1V_2C_2C_3V_3C_4$
calbars	T (C)	-Taxesayt	X.S.Y/ $V_1C_1C_2V_2C_3$
	T (D)	-Tafeqyujt	F.Q.U.J/ $V_1C_1V_2C_2C_3V_3C_4$
	T (H.I)	-Taxcact	X.C.C/ $V_1C_1C_2V_2C_3$
Claire de roseaux	T (A.B.E.F.H.I)	-Aferrug	F.R.G/ $V_1C_1V_2C_2V_3C_3$
	T (D)	-Adni	D.N/ $V_1C_1C_2V_3$
couffin	T(B)	Idellašen	Đ.L.Ş/ $C_1V_1C_2V_2C_3V_3$
	T(H.I)	-Aɗellaē	Đ.L.É/ $V_1C_1V_2C_3V_3C_3$
cuillère	T (A, B, C, E, F,G, H I)	-Tayenjawt	Γ.N.J/ $V_1C_1V_2C_2C_3$
	T(D)	-Tijyelt	J.Υ.L/ $V_1C_1C_2V_2C_3$
Fil	T (A.I)	- Asaēlaq	S.É.L.Q/ $V_1C_1V_2C_2C_3V_2C_4$
	T (D)	-Yerbug	R.B.G/ $V_1C_1C_2V_3C_3$
	T (H)	-Ameḥbas	M.ḥ.B.S/ $V_1C_1V_2C_3C_3V_3C_4$
Grand plat de bois	T (A, B, E, F, H)	-Tabaqit	B.Q.T/ $V_1C_1V_2C_2V_3C_4$
	T (C, D, G)	-Tarbut	R.B/ $V_1C_1C_1V_3$
	T(I)	-Lğefna	Ğ.F.N/ $C_1C_2V_1C_3C_4V_2$

Jarre d'huile	T(A.B.E.F.H)	-Acbayli	C.B.Y.L/V ₁ C ₁ C ₂ V ₂ C ₃ C ₄ V ₃
	T(C.D.G)	-Leqşed	Q.S.đ/V ₁ C ₂ C ₃ V ₂ C ₄
Jarre d'eau	T(A)	-Ackuk	C.K.K/V ₁ C ₁ C ₂ V ₂ C ₃
	T (B, C, D, E, F, H, I)	-Tasebalt	S.B.L/V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ V ₃ C ₃
	T(G)	-Asagem	S.G.M/V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ V ₃ C ₃
Long Baton horizontal	T(C.G.H.I)	-Acacfal	C.F.L/V ₁ C ₁ C ₂ C ₃ V ₂ C ₃
	T(D)	-Yeişed	Ė.R.D/C ₁ C ₂ V ₁ C ₂ V ₂ C ₃
Louche	T (A, D)	-Ifllu	F.L/V ₁ C ₂ C ₃ V ₃
	T (H.I)	-Ayenja	Ÿ.N.J/V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ C ₃ V ₃
Marmite en terre cuite	T (B.E)	-Tugict	G.C./V ₁ C ₁ V ₂ C ₂
	T (C.G)	-Taccuyt	C.Y/C ₁ V ₁ C ₂
	T (F, H, I)	-Tasilt	S.L-/V ₁ C ₂ V ₂ C ₃
Moulin à l'huile	T (A, B, E)	Tiberkect	B.R.K.C/V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ C ₃ V ₃ C ₃
	T(D)	-Lemeiñşra	Ė.S.R/C ₁ V ₁ C ₂ C ₃ V ₂ C ₄
	T(G)	-Tamedmurt	M.R/V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ C ₃ V ₃ C ₄
	T(I)	-Lebris	B.R.S/C ₁ V ₁ C ₂ C ₃ V ₂ C ₃
Outre en peau de chèvre	T(A)	-Tiyelwit	Y.L.W/V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ C ₃ V ₃
	T(F)	-Ayadid	Y.D./V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ V ₃ C ₃
Panier	T(A.C.H.I)	-Aqecwal	Q.W.L/V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ C ₃ V ₄ C ₄
	T(D)	-Isni	S.N/V ₁ C ₁ C ₂ V ₃
	T(E)	-Acwari	C.W.R/V ₁ C ₁ C ₂ V ₂ C ₃ V ₃
	T(F)	-Taşennağt	Ş.N.Ğ/V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ V ₃ C ₃
Peau de mouton avec sa laine	T(C, H)	-Ahidur	H.D.R/V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ V ₂ C ₃
	T(D)	-Ajelluğ	J.L.H/V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ V ₃ C ₃
	T(G)	-Alemsir	L.M.S.R/V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ C ₃ V ₃ C ₄
Poêlon	T(A)	Imsisker	M.S.K./V ₁ C ₁ C ₂ V ₂ C ₃ C ₄ V ₄ C ₅
	T (B, E)	-Aferrah	F.R.H/V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ V ₃ C ₃
	T (CDH)	-Ađajin	Đ.J.N/V ₁ C ₁ V ₂ C ₂ V ₃ C ₃
	T (I)	-tđajin	Ŧ.J.N/ C ₁ V ₁ C ₂ V ₂ C ₃

Deg tfelwit-agi nufa-d ismawen yesɛan snat n tergalin, ney kraɗ n tergalin, ney ukkuz n tergalin :

Snat n tergalin : 18%

Kraɗ n tergalin : 69%

Ukkuz n tergalin : 13%

Ger tamawt

Aserwas ger tfelwiyyin-agi, ama d ayen yeenan amawal n wexxam aqdim, ney amawal n lehwal, llan kra n yismawen seɛn yiwen n urnamek, acku mackutin (tawsit, amɗan, addad) mgareden. Nufa-d amur ameqqren n yismawen deg tfelwit n umawal n lehwal (54) n wawalen, ma yella deg tfelwit n umawal n wexxam aqdim (32) n wawalen.

Snat n targalin: 23%

Kred n targalin: 66 %

Ukkuz n targalin: 11%

4-Takenwa n wawalen n wammud

Deg wammud-ntey nufa-d ayen yeenan aknaw n wawalen akked di numek-nnsen, assay gar sin ney ugar n yiferdisen yemgaraden deg talɣa, maca sean yiwen n unamek ama deg uwwal n uxxam ney amawal n leɥwal seg tamnaɗt yer tayaɗ, am akken i d-nufa ismawen ismawen imerdilen yesɛan yiwen n unamek.

1-awalen yesɛan yiwen unamek mxallafen deg talɣa.

❖ Afrag.

Ut: tafragt.

knw: amraḥ, Abraraḥ.d imalayen,d asuf.

❖ Acacfal

Knw: Yeired d amalay, d asuf.

❖ Acbayli

knw: leqseq d amalay.

Sgt: icbuyla.

❖ Adekkan

Ut: tadekkant.

knw: agadir, akeddar. D imalayen, d asuf.

Mrɗ: ddukkkan.

❖ Aɗajin

knw: imsisker, aferah, tɗajin. D ismawen imaleyen, asuf.

❖ Aɗellae

Knw : idellasen. D amalay, d asget.

❖ Ajgu

knw: asalas. D amalay d asuf.

❖ Alemsir

Knw: ahidur,ajeluḥ. D imalayen, d asuf.

Ut: taɥidurt

❖ **Aqecwal**

Knw: isni, acwari, taşennağt.

Ut: taqecwalt, taşennağt.

Ml: isni, acwari. D asuf.

❖ **Asaɛlaq**

Knw: amehbas, tinelwa

Ut: tinelwa

Ml: amehbas. D asuf

❖ **Ayenja**

knw: iflu. D amalay.

❖ **Axxam**

Knw : tazeqqa. D unti, d asuf.

❖ **Azekrun**

Knw: tasekkart, d unti, d asuf.

❖ **Azru**

knw: adyaɣ, ablaɗ. D imalayen, d asuf.

❖ **Ahri**

Knw: taɥnayt, takwat. D untiyen, d asuf.

Sgt: ihriyen

❖ **Idnec**

Knw: aferrug, adni. D amaley, d asuf.

Sgt: idnen.

❖ **legrawej**

Knw : lemwaæn, ijeqduren, leɥwal.

Sgt : ijeqduren.

❖ **Taqellalt.**

Knw: tizirett, tacebrit, taɗwist, tasubyirt, tacebrit. D untiyen, asuf.

❖ **Tarbut**

Knw: tabaqit, lǧfna.

Ut : tabaqit, tarbut. D asuf.

Mrɔ : lǧfna.

❖ **Tasebbalt**

Knw: ackuk, asagum. D imalayen, asuf.

Sgt: tisebbalin

Ut: tasebbalt.

❖ **Taerict**

Knw: takana, d unti, asuf.

❖ **Timesleht**

knw: amezzir. D amalay, asuf.

Ut: timeslaht.

❖ **Tijyelt**

Knw: tayenjawt, tijyelt, tiflut. D untiyen, asuf.

Sgt: tiyenjawin.

❖ **Tiymert**

Knw : tarkent. D unti, asuf.

Nkw: amdıq i deg mlalen lehyuɗ, llant ukkuɓ n tyemmar deg uxxam.

❖ **Tiyimit**

Knw: tarekkaɗ, tayayaɗ, taseddart, taerust, tarekabt. D untiyen, asuf.

❖ **Tuggi**

knw: tasilt, taccuyt, tugict. D untiyen, asuf.

❖ **Tiyeryert**

knw: taqaɛat, agens.

Ut : taqaɛat, tiyaryart.

MI : agens.

❖ **Tiyelwit**

Knw: aylew, ayeddid. D amalay, asuf.

Ut : Tiyelwit.

2-awalen n taqbaylit yesɛan yiwen unamek akked d yismawen imerɗilen.

Taqellalt —————→ Tasubyirt (tutlayt tafransist).

Tarbut —————→ Lǧefna (tutlayt taɛrabt)

Acbayli —————→ Leqɣed (tutlayt taɛrabt)

Tiberkect —————→ Lebris (tutlayt taɛrabt)

3- Ismawen yesɛan yiwen n unemek, yiwet n talya di yekk timnaɗin

❖ Lkanun: aɣar-is “KNN”, isem amalay, asuf.

❖ Lmerfae: aɣar-is “MRFE”, isem amalay, asuf.

Ut: timerfaet.

❖ Lluḥ: aɣr-is “LH”, isem amalay, asuf.

Sgt: Lelwah.

❖ Tumlit: aɣar-is “MI”, isem unti, asuf.

❖ Adaynin: aɣar-is “DYN”, isem amalay, asuf.

❖ Axxam: aɣar-is “XM”, isem amala, asuf.

❖ Tasga: aɣar-is “SG”, isem unti, asuf.

- ❖ Tigejdit: aɓar-is “GJD”, isem unti, asuf.
- ❖ Tewwurt: aɓar-is “WR”, isem unti, asuf.
- ❖ Ayanim: aɓar-is “TNM”, isem amalay, asuf.
- ❖ Akal: aɓar-is “KL”, isem amalay, asuf.
- ❖ Ssqef: aɓar-is “SQF”, isem amalay, asuf.
- ❖ Aqermud: aɓar-is “QMD”, isem amalay, asuf.
- ❖ Asenduq: aɓar-is “SNDQ”, isem amalay, asuf.
- ❖ Akufi : aɓar-is “KF”, isem amalay, asuf.

Sgt: ikufan.

- ❖ Azeɗɗa: aɓar-is “ZR”, isem amalay, asuf.
- ❖ Ayarbal: aɓar-is “TRBL”, isem amalay, amalay.

Sgt: iɣarbula.

Ut: taɣarbalt.

4-Awalen imerɗilen

Deg umawal i d-nejmeɛ, nufa-d awalen d wid n taɛrabt tuget deg-sen taɛrabt.

Md:

-sqef

-ssrir

-lɥid

*awal (lqaea, di taɛrabt anamek-is d taxxamt, ma di tmaziɣt (taɓbaylit) anamek-is d tiyeryert.

Tagarayt n weɣric

Deg tagara n weɣric-a newwi-d yef tanɗawit n umawal gar ɗzat n temnaɗin-a, nufa-d belli yella umgared deg wayen yeenan aɓar n wawalen, maca anemek-n sen d yiwen, aya yettuɣal ɣer yimuken anda i d-zgant temnaɗin-a.

Md: takwat, ahri, taɥnayt, adxil.

**Ixef wis
krađ : Taşledt
n tkerđiwin**

Tarrayt i neđfer akken ad nexdem Tikarđiwin

Deg uđric-agi wis krađ, nexdem tikerđiwin akken ad d-nbeggen timnađın i deg i d-nejmae ammuđ. Iwakken nessufey-iten-id, nessexdem tagrumma n iseyzanen :

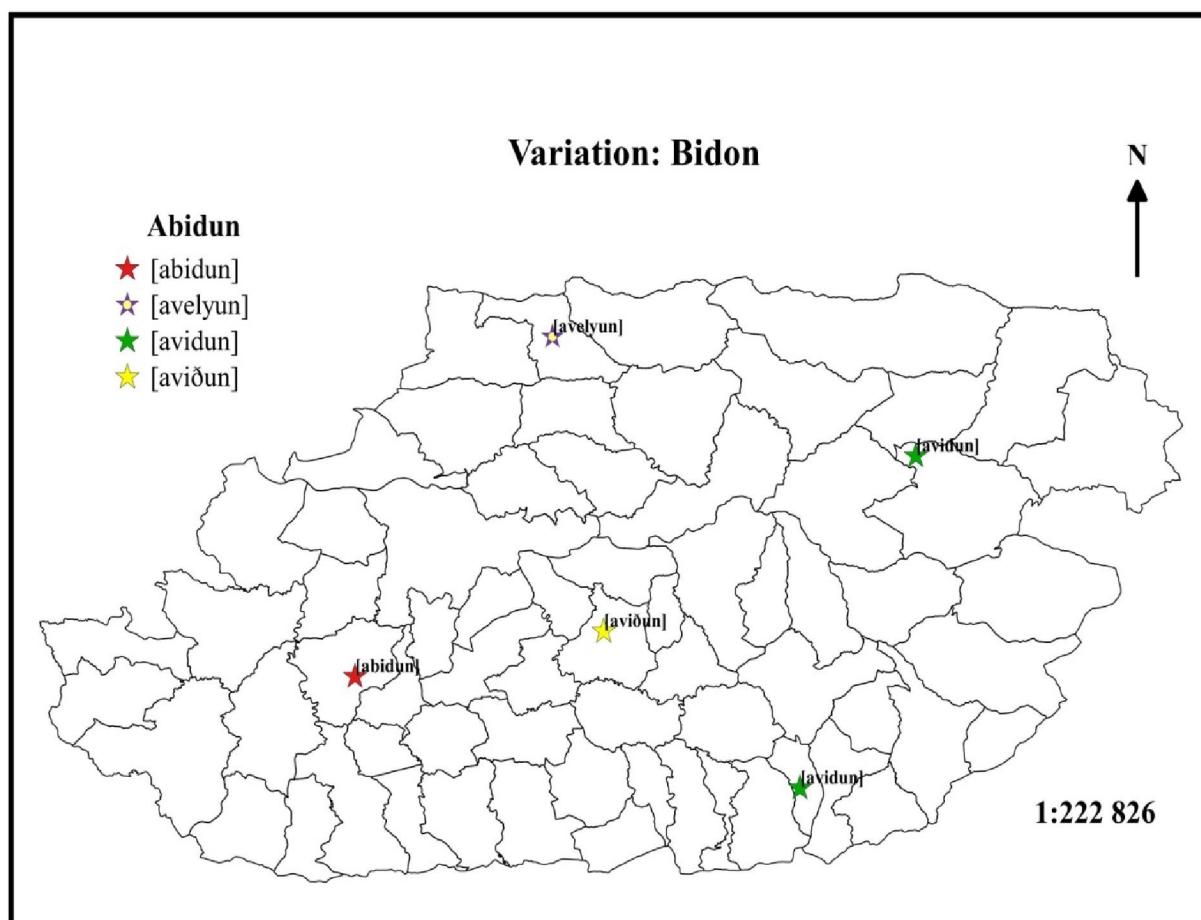
Aseyzan amezwaru, d « Google Maps » i ay-d-immalen anda i d-zgant temnađın-agi, s yin akin nura-tent deg uselkim yef useyzan n « Excel », iw akken banen-ay-d yismawen nsent yef tkerđiwin, nessexdem aseyzan n « QGIS ».

Deg tfelwit-agi i d-iteddun, nura-d ismawen n temnađın, tazegart nsent, tehri nsent..., s yis i nessaweđ ad d-nessufey takarđa-agi.

Tayreft	Tamezya	Tayiwant	Taddart	Tehri	Tazegart
Tizi wezzu	Iwađiyen	Agni n yiyran	At lqayed	36,511	4,103
Tizi wezzu	Meatqa	Meatkas	At zeim	36,607	3,975
Tizi wezzu	Ieəzzugen	Ieakuren	At eisi	36,773	4,435
Tizi wezzu	ein lhemmam	Abi yucef	At xlifa	36,523	4,34
Tizi wezzu	Mirabu	Tirmitin	Tirmitin	36,668	3,961
Tizi wezzu	Tigzirt	Mizrana	Tala mimun	36,863	4,137
Tizi wezzu	Azeffun	Azeffun	Azeffun	36,87	4,387
Tizi wezzu	Makuda	Σatuc	Meacra	36,813	4,039
Tizi wezzu	Larebea n at yiraten	Larebea n at yiraten	Ieəzzuzen	36,641	4,179

Tabadut aseyzan n « QGIS » :

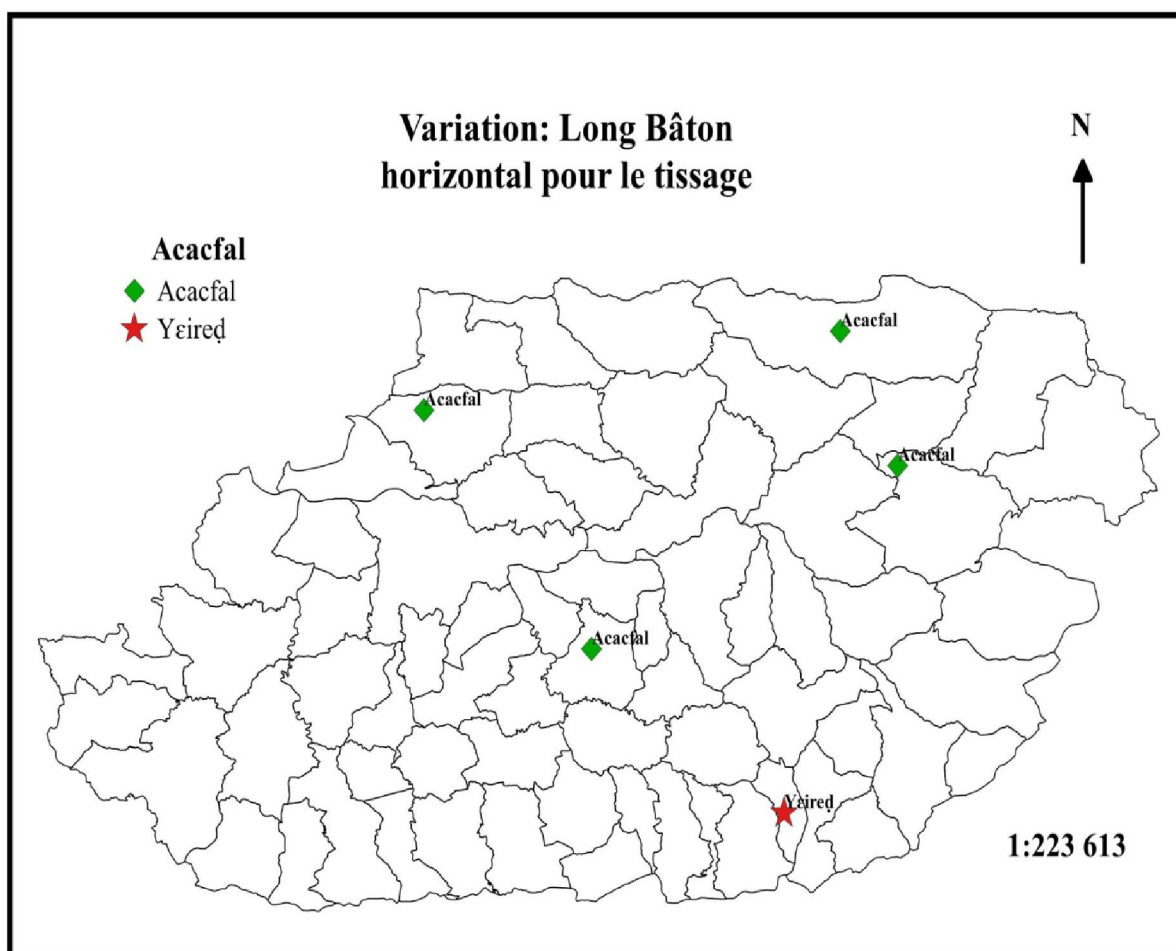
Taşleđt

Awal « *bidon* » di temnađın i deg nejmeē ammud, yesea ukkuz (4) n tanđiwin :

- Awal [*abidun*], nufat-id deg wenzul n usamar (At zeim).
- Awal [*avidun*], nufat-id deg umalu (At eisi), akked wenzul n umalu (At xlifa).
- Awal [*aveljun*], nufat-id deg ugafa (Tala mimun).
- Awal [*aviđun*], nufat-id deg talem mast n wenzul (iēzzuzen).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit tamsisilant.

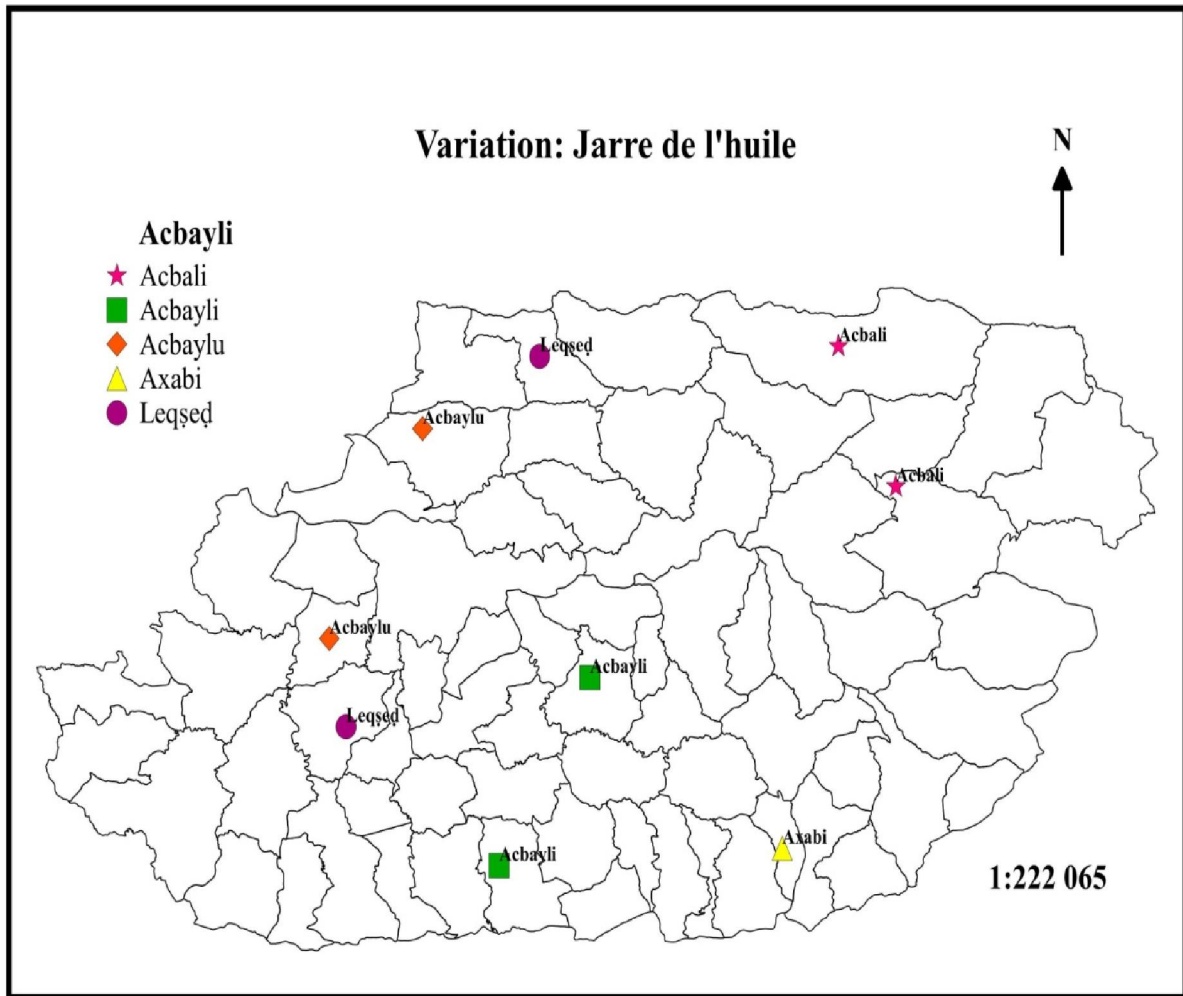
Taşleđt

Awal « *Long bâton horizontal pour le tissage* » di temnađin i deg nejmeē ammud, yesēa snat (2) n tanđiwin :

- Awal « *acacfal* » nufat-id deg umalu (At eisi), d ugafa n umalu (azeffun), d ugafa n usamar (Meacra), d talemast n wenzul (Iezzuzen).
- Awal « *yeired* », nufat-id deg wenzul n umalu (At xlifa).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal.

Taşlədt

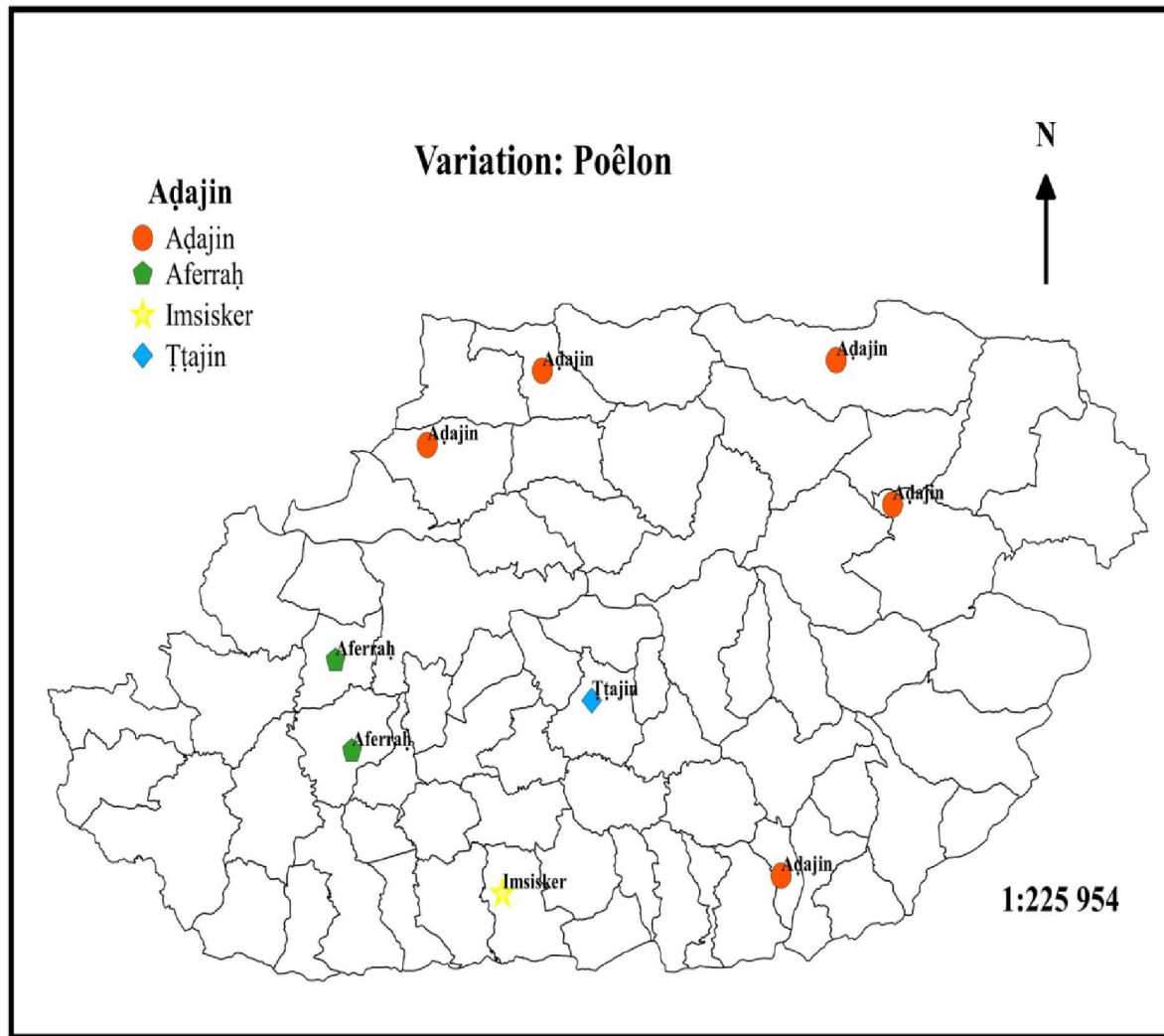
Awal « *Jarre de l'huile* » di temnađın i deg nejmeə ammud, yesəa semmus(5) n tanđiwin :

- Awal [*afvali*], nufat-id deg umalu (At eisi), ugafa n umalu (Azeffun).
- Awal [*afvajli*], nufat -id deg wenzul (At lqayed), d talem mast n wenzul (iezzuzen).
- Awal [*afvajlo*], nufat-id deg usamer (Tirmitin), d ugafa n usamer (Meacra).
- Awal « *axabi* », nufat-id deg wenzul n umalu (At xlifa).
- Awal « *Leqşed* », nufat-id deg ugafa (Tala mimun), d wenzul n usamar (At zeim).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit tamsisiant : ([*afvali*], [*afvajli*], [*afvajlo*]).

Tella deg-s tenđawit n umawal : (acbayli, leqşed, axabi).

Taşleđt

Awal « *poêlon* » di temnađin i deg nejmee ammud, yesea ukkuz (4) n tanđiwin :

-Awal « *ađajin* » nufat-id deg tuget n temnađin, deg ugafa (Tala mimun), deg ugafa n umalu (Azeffun), deg d ugafa n usamer (Meacra), deg umalu (At eisi) d wenzul n umalu (At xliifa).

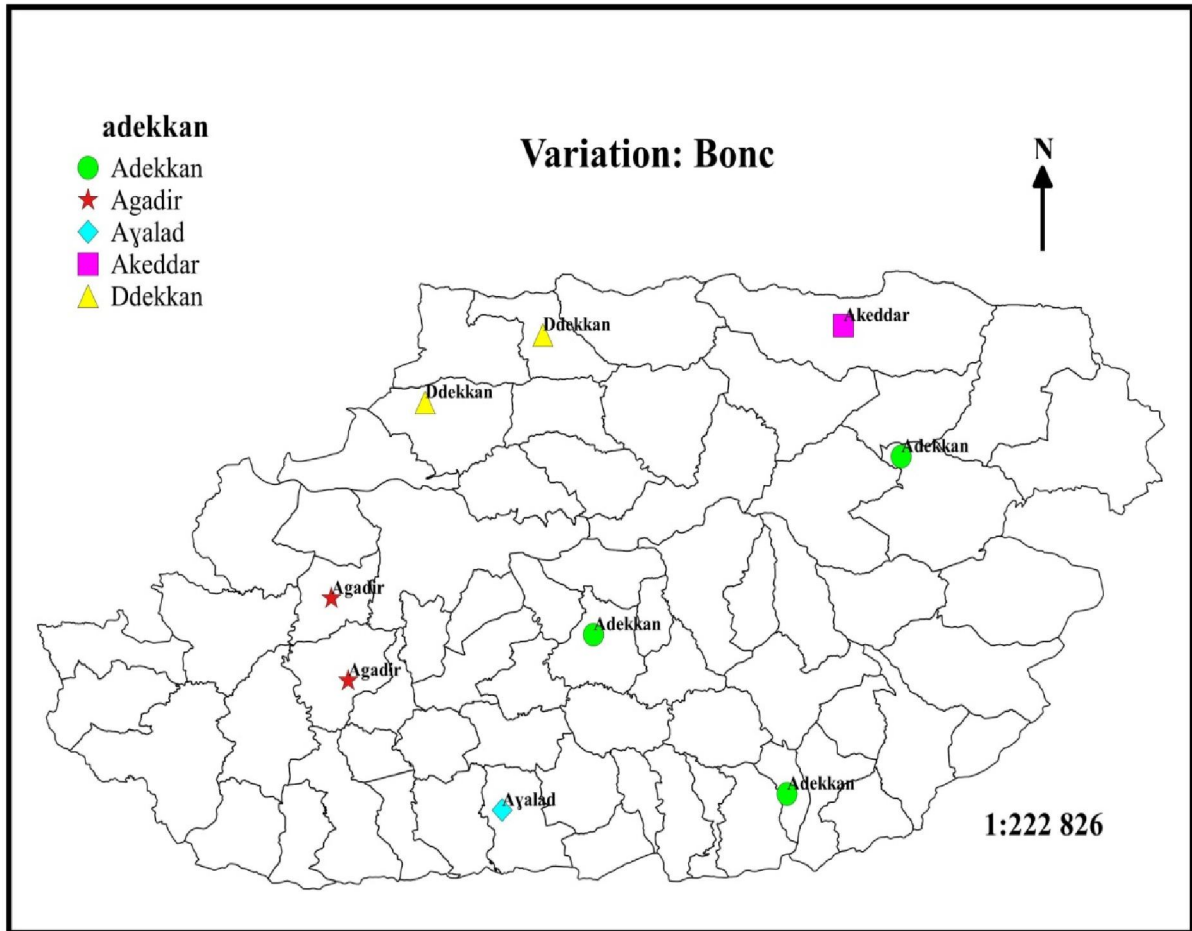
-Awal « *Aferrah* » nufat-id deg usamar (Tirmitin), d wenzul n usamer (At zeim/lexmis).

-Awal « *imsisker* » nufat-id deg unzul (At lqayed).

-Awal « *tťajin* » nufat-id deg tlemmast n wenzul (Ieezzuzen).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tendawit tamsislant : ([ađajin], [ťťajin]), tella deg-s tendawit n umawal : (ađajin, aferrah, imsisker).

Taşlədt

Awal « *Bonc* » di temnađın i deg nejmeə ammud, yesəa smus (5) n tanđiwin :

-Awal « *Adekkan* » nufat-id deg umalu (At eisi) d wenzul n umalu (At xlixa d Iəezzuzen).

-Awal « *ddekkan* » nufat-id deg ugafa (Tala mimun) d ugafa n usamer (Məacra).

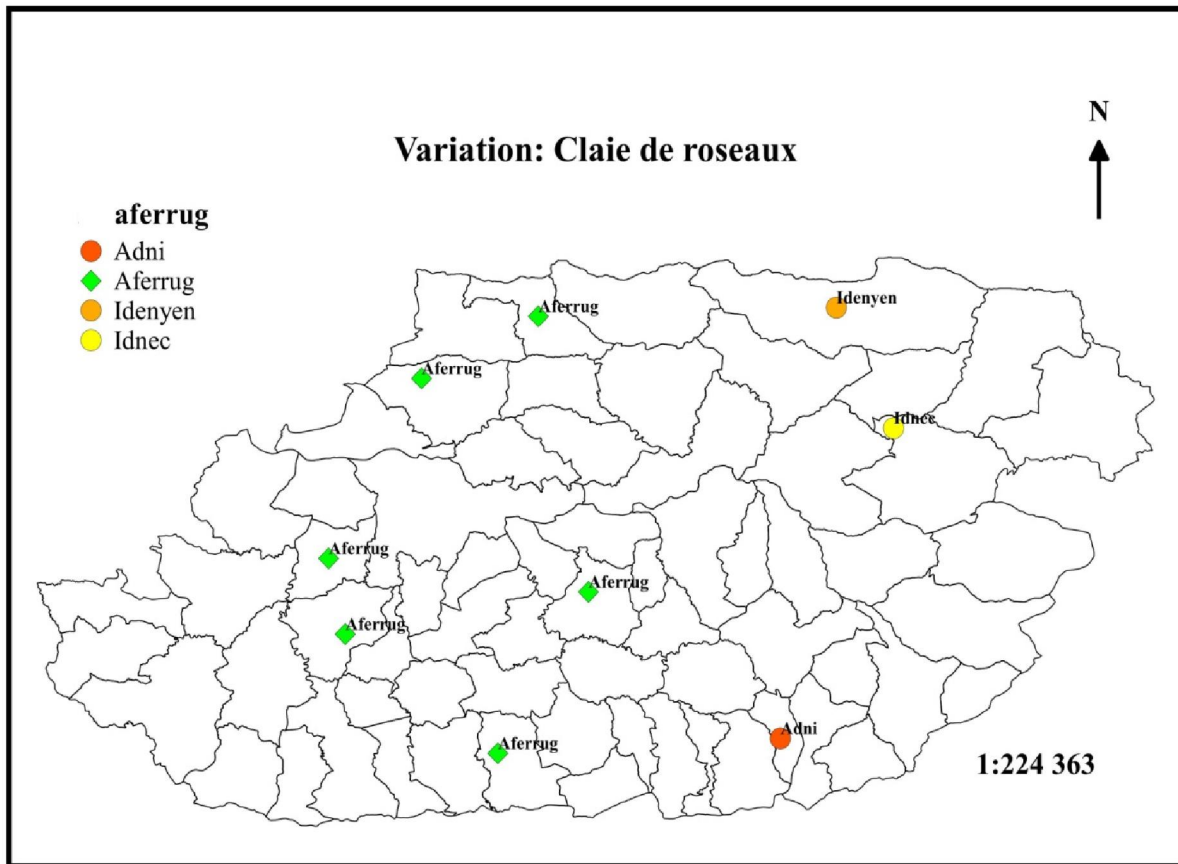
-Awal « *Agadir* » nufat-id deg usamar (Tirmitin) d wenzul n usamer (At zəim/lexmis).

-Awal « *ayalad* » nufat-id deg unzul (At lqayed).

-Awal « *Akeddar* » nufat-id deg ugafa n umalu (Azeffun).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit tamsisilant : ([aðəkk̄an], [d̄d̄əkk̄an], [akədd̄ar]), tella deg-s tenđawit n umawal : (adekkan, ayalad, agadir).

Taşleđt

-Awal « *Claie de roseaux* » di temnađın i deg i d-nejmae ammud, yesea snat (2) n tanđiwin :

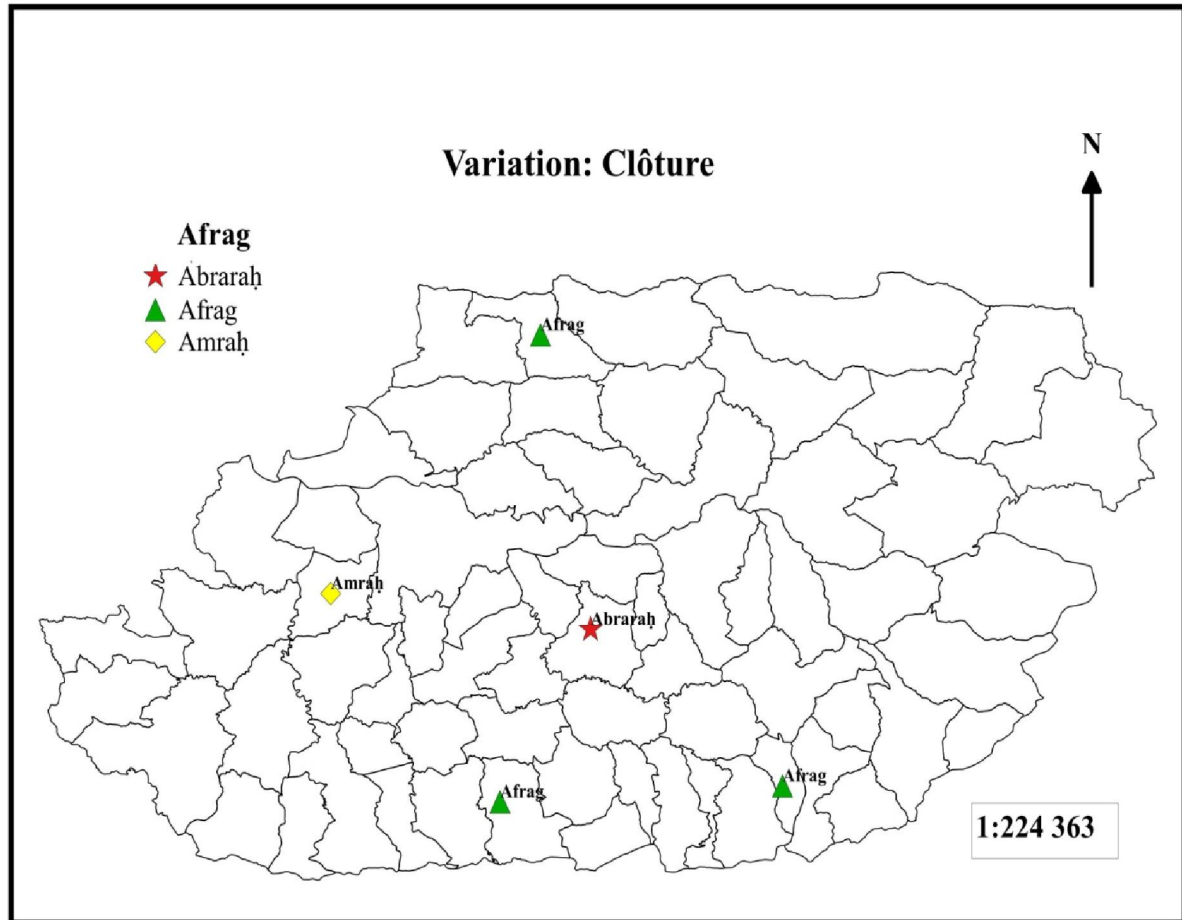
-Awal « *Aferrug* » nufat-id s tuget n temnađın, ama deg ugafa (Tala mimun), ama deg ugafan n usamer (Meacra), ama deg usamer (Tirmitin), ama deg unzul n usamer (At zeim/lexmis), ama deg unzul (At lqayed) d tlemmast n wenzul (larebea n at yiraten).

-Awal « *Adni* » nufat-id ala di krađ n temnađın : deg ugafa n umalu (azeffun), deg umalu (At eisi), deg unzul n umalu (ein lhemman).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit tamsislant : ([ađni], [iđnəf], [iđənjən]).

Tella deg-s tenđawit n umawal : (Adni, Aferrug).

Taşleđt

Awal «Clôture» di temnađın i deg nejmeē ammud, yesēa krađ (3) n tanđiwin :

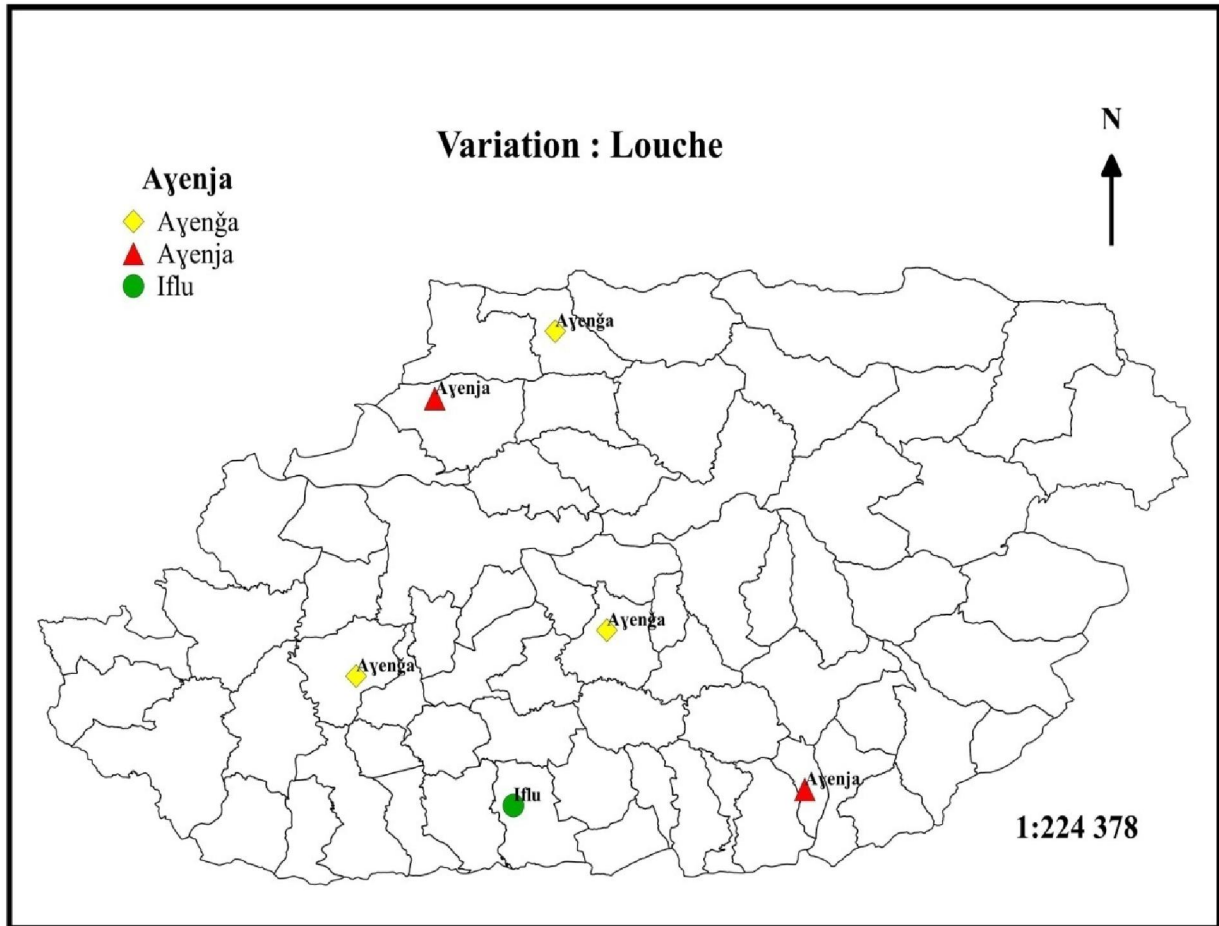
-Awal «Afrag» nufat-id deg krađ n temnađın, deg ugafa (Tigzirt), deg unzul(Ait lqayed) d wenzul n umalu (ait xlifa).

-Awal «Amrah» nufat-id kan deg usamar (Tirmitin).

-Awal «Abrarah» nufat-id deg tlemmast n wenzul (Iezzuzen).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal.

Taşleđt

Awal «*Louche*» di temnađın i deg nejmee ammud, yesæa krađ (3) n tanđiwin :

-Awal «*Ayenja*» nufat-id deg snat n temnađın, deg ugafa n usamer (Mæacra), d wenzul n umalu (ait xlifya).

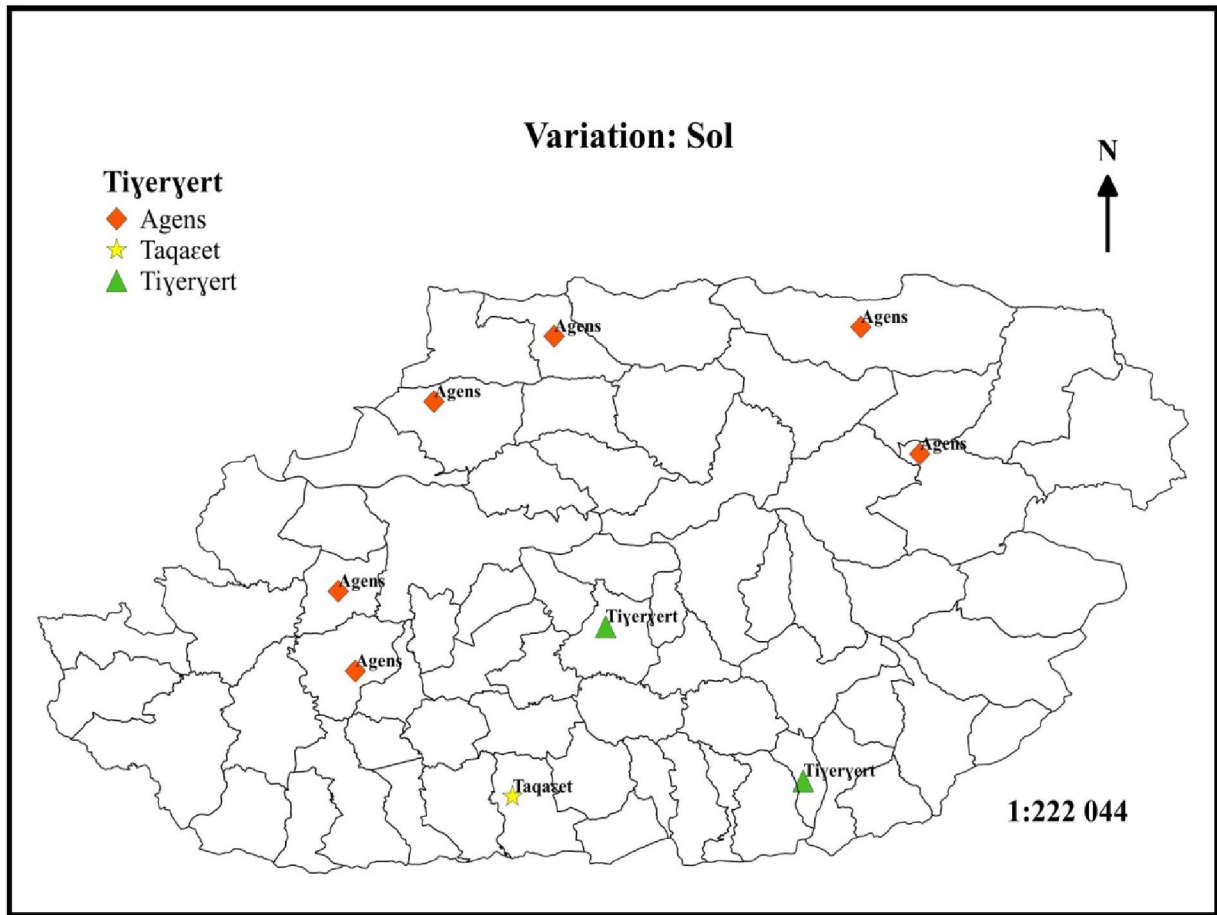
-Awal «*Ayenğa*» nufat-id deg ugafa (Tala mimun), deg tlemmast n wenzul (Iæezzuzen), deg wenzul n usamar (Ait zeim/Lexmis).

-Awal «*Iflu* » nufat-id deg unzul (Ait lqayed).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tamsisliť : ([aʁənʒa], [aʁəndʒa]).

Tella deg-s tenđawit n umawal (ayenğa, ayenja, iflu).

Tasleđt

Awal « *sol* » deg temnađin i deg i d-nejmae ammud, yesa krađ (3) n tanđiwin :

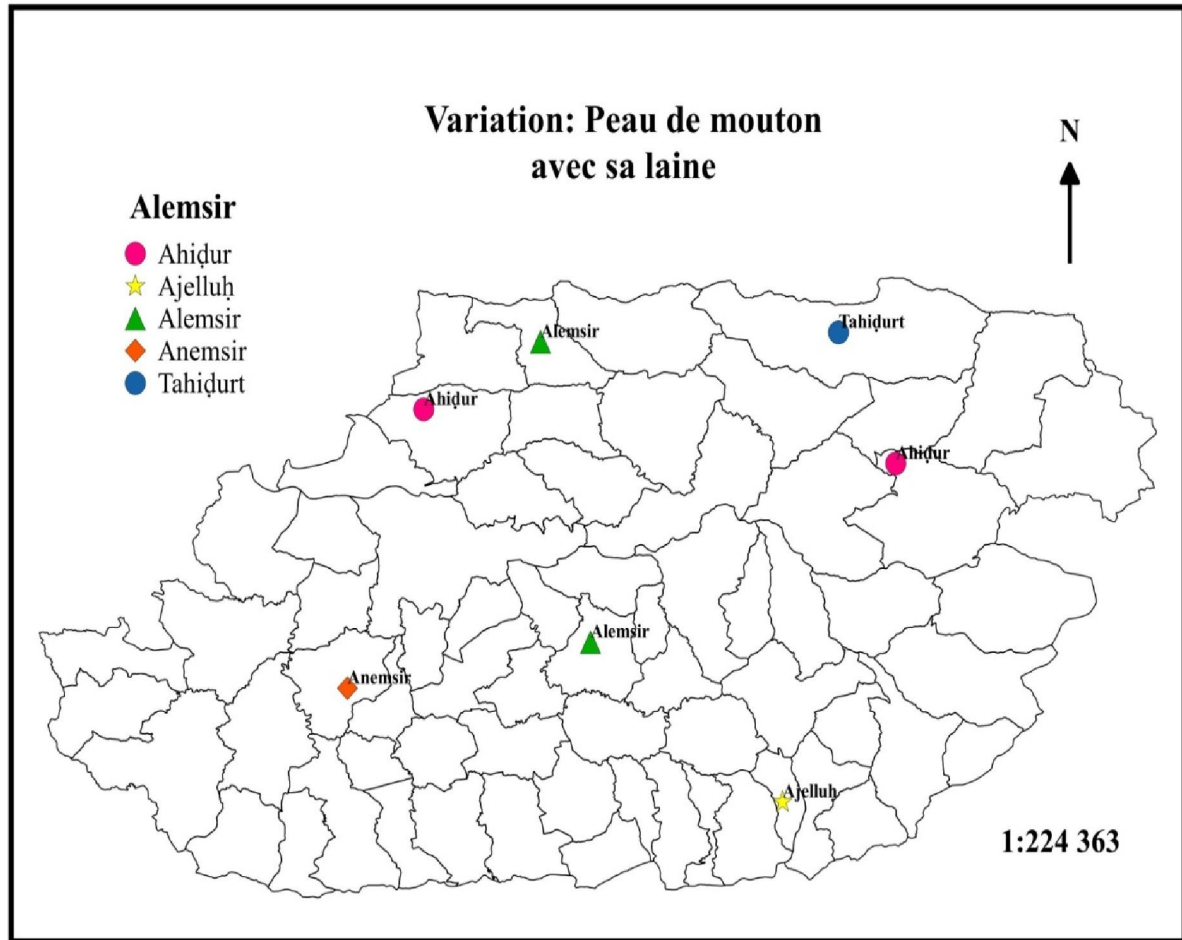
-Awal « *Agens* » nufat-id s tuget ama deg ugafa (Tala mimun), d ugafa n umalu (Azeffun), d ugafa n usamer (Meacra), ama deg usamer (tiritin), ama deg unzul n usamer (At zeim/lexmis), ama deg umlu (At eisi).

-Awal « *Tieryert* » nufat-id kan di snat n temnađin : deg unzul n umalu (At xlixa), d tlemmast n wenzul (iezzuzen).

-Awal « *Taqaet* » nufat-id kan deg unzul (At lqayed).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s temdawit n umawal.

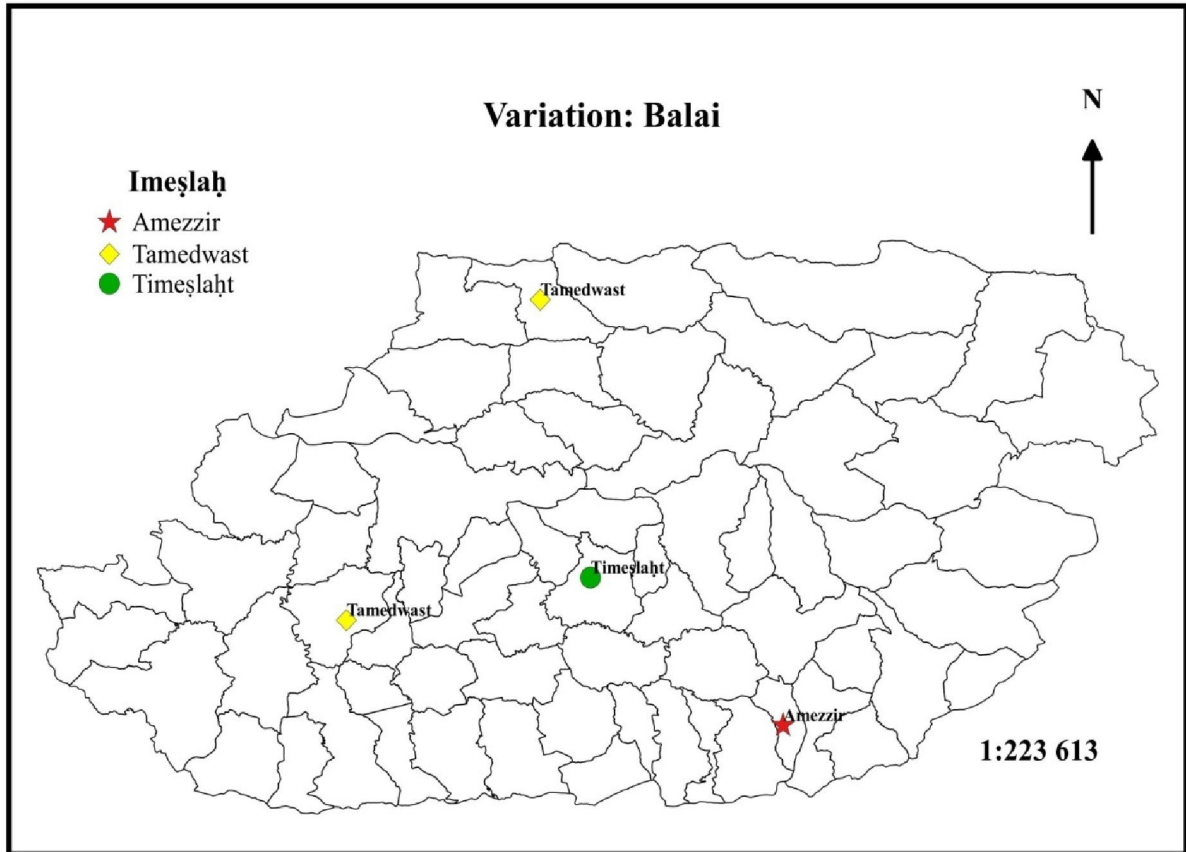
Taşleđt

Awal « *Peau de mouton avec sa laine* » di temnađın i deg nejmeē ammud, yesēa smus (5) n tanđiwin :

- Awal « *Alemsir* » nufat-id deg ugafa (Tala mimun), d tlemmast n wenzul (Iēezzuzen).
- Awal « *Anemsir* » nufat-id deg wenzul n usamer (Ait zeim).
- Awal « *Ahidur* » nufat-d deg ugafa n usamer (Meacra), d umalu (ait eisi).
- Awal « *Tahidurt* » nufat-id deg ugafa n umalu (Azeffun).
- Awal « *Ajelluh* » nufat-id deg unzul n umalu (Ait xlifa).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit tamsisiant : ([aləmsir], [anəmsir], [ahidɔr], [θahidɔrθ]), tella deg-s tenđawit n umawal : (Ahidur, Alemsir, Ajelluh).

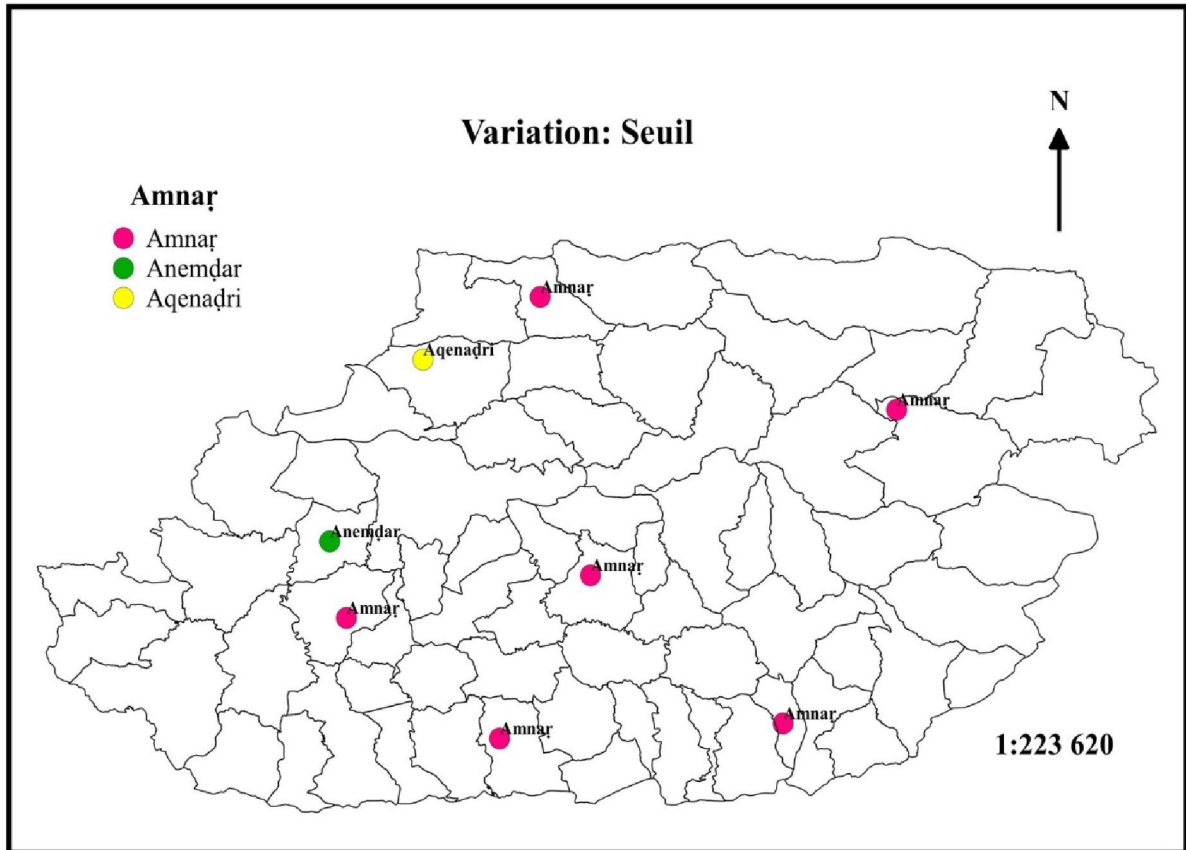

Taşleđt

- Awal «*Balai*» di temnađin i deg i d-nejmaε ammud, yesεa krađ (3) n tanđiwin :
- Awal «*Amezzir*» nufat-id deg yiwet n temnađt unẓul n umalu (Ait xliḥa).
- Awal «*Tamedwast*» nufat-id ala di snat n temnađin : deg ugafa (Tala mimun), deg unẓul n usamer (Ait zeim/lexmis).
- Awal «*Timeslaht*» nufat-id deg yiwet n temnađt n tlemmast n wenẓul (ieezzuzen).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal.

Taşleđt

Awal «*Seuil*» di temnađın i deg nejmeē ammud, yesēa krađ (3) n tanđiwin :

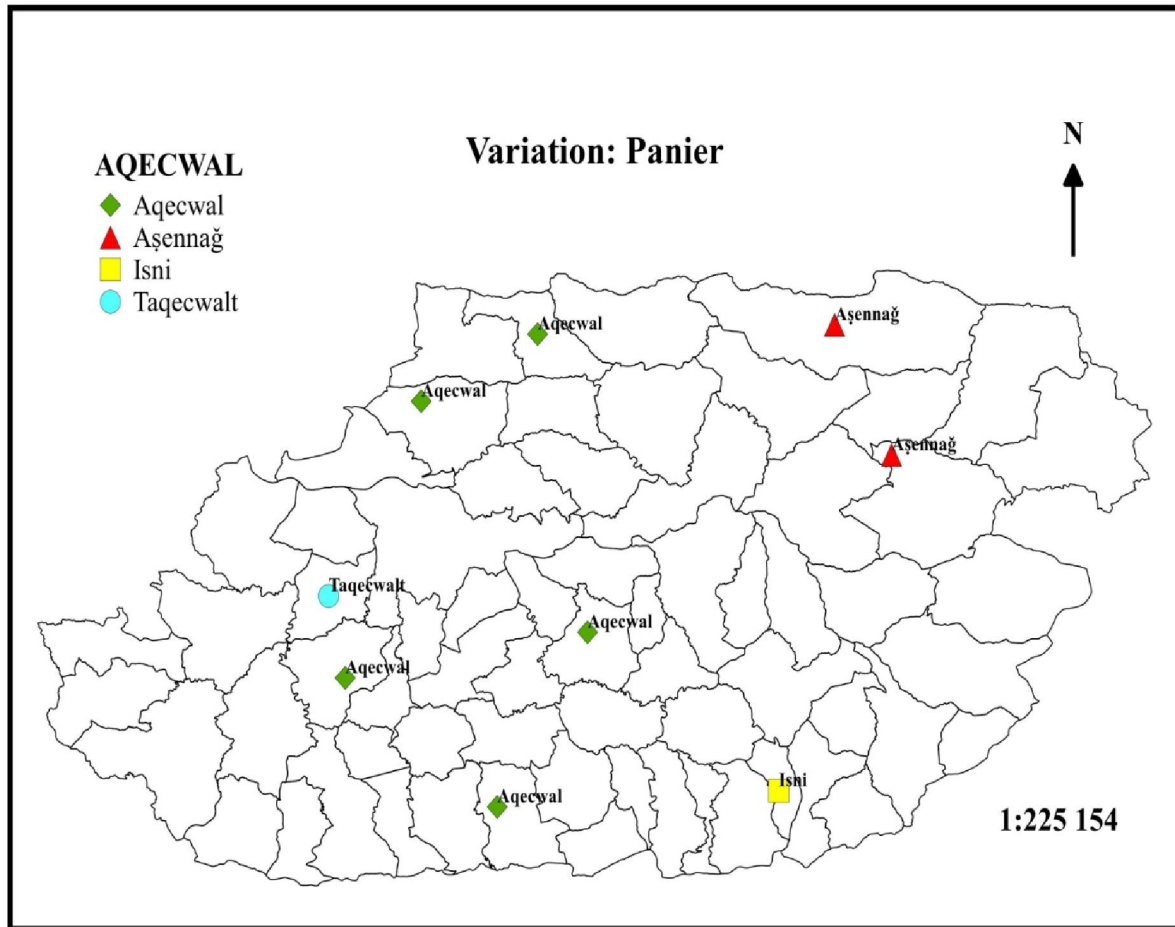
-Awal [amnar] nufat-id deg tuget n temnađın, deg ugafa (Tala mimun), deg unzul (At lqayed), deg umalu (At εisi), wenzul n umalu (At xlifya), deg tlemmast n wenzul (Iεezzuzen), deg wenzul n usamer (At zεim/lexmis).

-Awal [anēmđar] nufat-id kan deg usamar (Tirmitin),

-Awal[aqnađri] nufat-id deg ugafa n usamer (Mεacra).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit tamsisilant.

Taşleđt

Awal « *panier* » di temnađın i deg nejmeē ammud, yesēa ukkuz (4) n tańđiwin :

-Awal « *Aqecwal* » nufat-id deg tuget n temnađın, deg ugafa (Tala mimun), deg d ugafa n usamer (Meacra), deg unzul (Ait lqayed), deg wenzul n usamer (Ait zeim/lexmis), deg tlemmast n wenzul (Ieazzuzen).

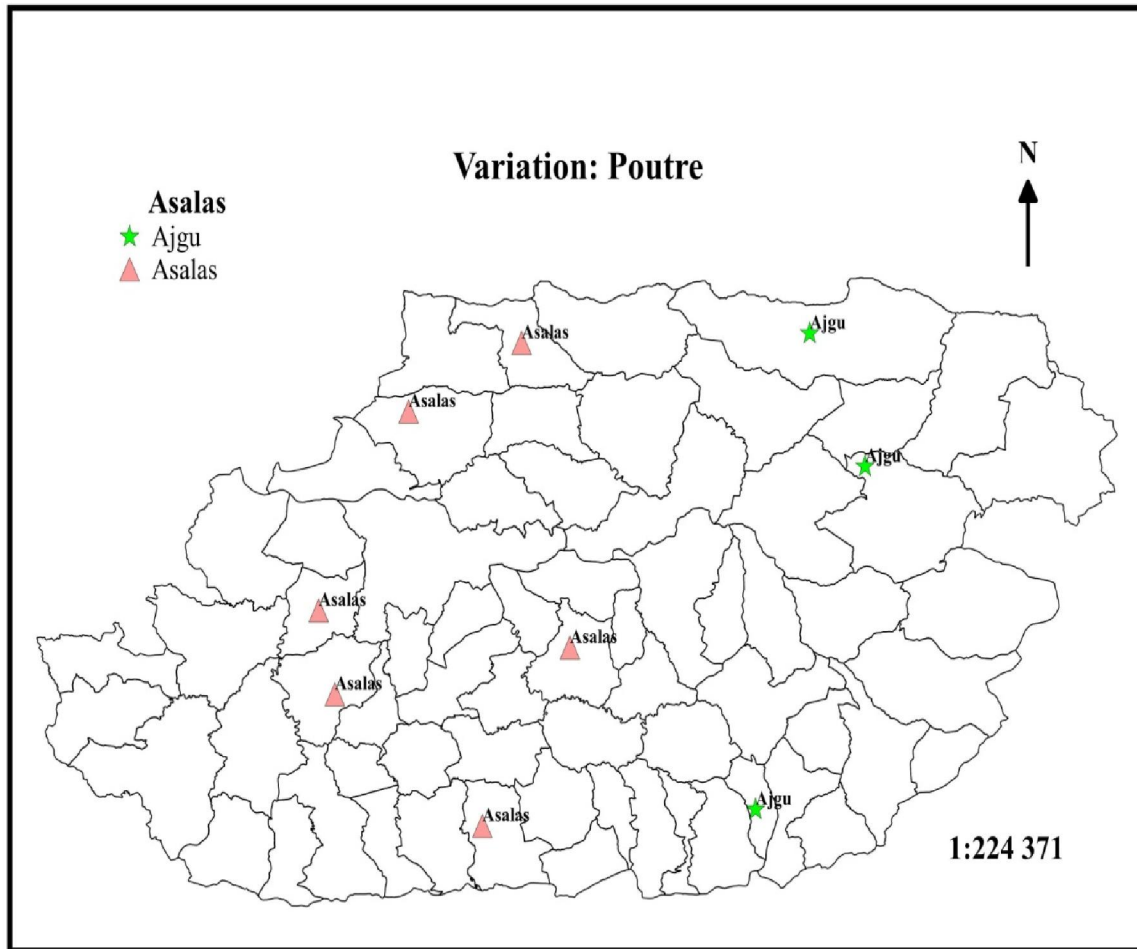
-Awal « *Aşennağ* » nufat-id deg umalu (Ait eisi) ugafa n umalu (Azeffun).

-Awal « *isni* » nufat-id deg wenzul n umalu (ait xlifa).

-Awal « *Taqecwalt* » nufat-id deg usamar (Tirmitin).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal.

Taşleđt

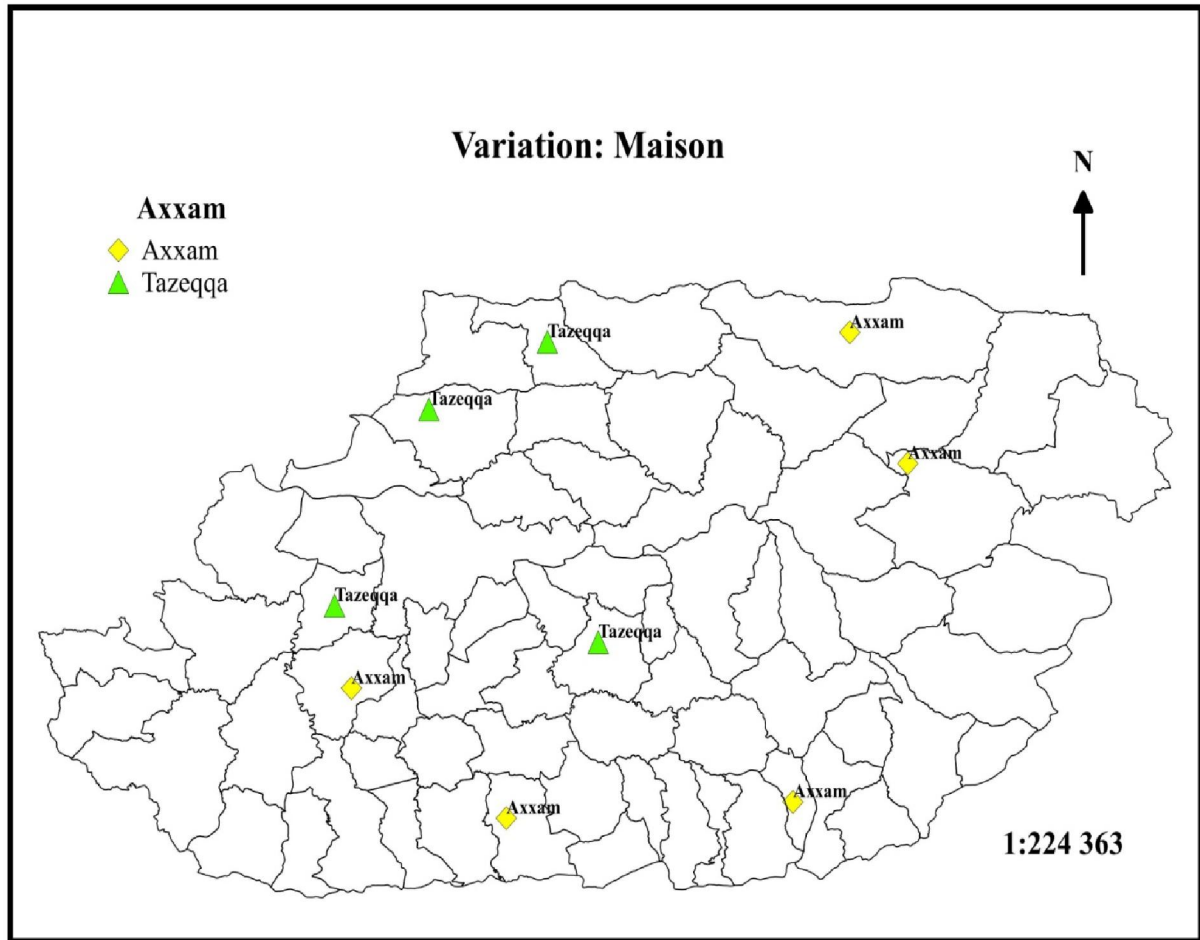
Awal « *poutre* » di temnađın i deg i d-nejmae ammud, yesea snat (2) n tanđiwin :

-Awal « *Asalas* » nufat-id deg tuget n temnađın, deg ugafa (Tala mimun), deg ugafa nusamer (Meacra), deg usamar (Tirmitin), deg unzul (At lqayed), deg unzul n usamer (At zeim/lexmis) d tlemmast n wenzul (Iezzuzen).

- Awal « *Ajgu* » nufat-id kan di krađ n temnađın i d- yezgan deg umalu (At eisi), deg ugafa n umalu (Azeffun), deg unzul n umalu (At xliifa).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal.

Taşleđt

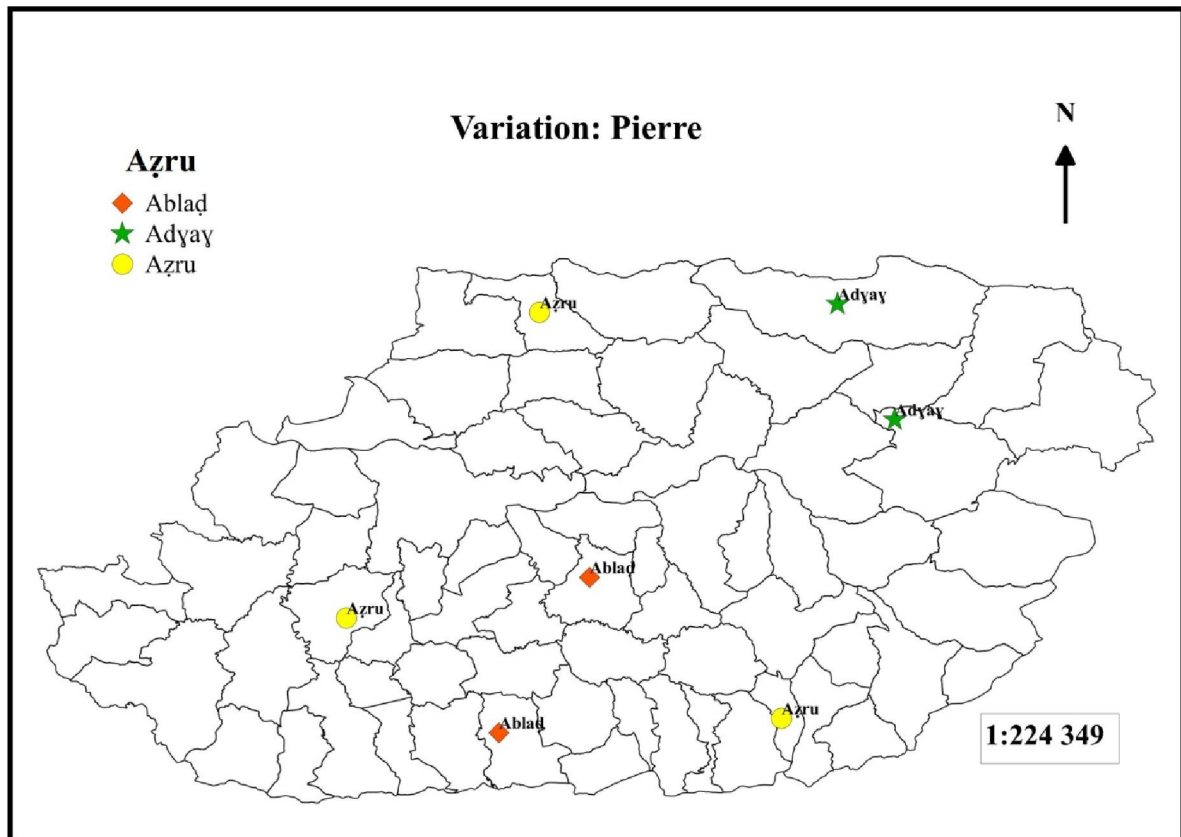
Awal « *Maison* » di temnađın i deg i d-nejmae ammuđ, yesea snat (2) n tańđiwin :

-Awal «Axxam» nufat-id deg smmus (5) n temnađın, deg ugafa n umalu (Ażeffun), deg umalu (Ait eisi), deg unzul n umalu (Ait xlıfa), deg unzul (Ait lqayed), deg unzul n usamer (Ait zeim/lexmis).

- Awal « Tazeqqa » nufat-id kan di ukkuz (4) n temnađın i d- yezgan deg ugafa (Tigzirt), ugafa n usamer (Meacra), deg usamer (Tirmitin), d tlemmast n wenzul (Iezzuzen).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal.

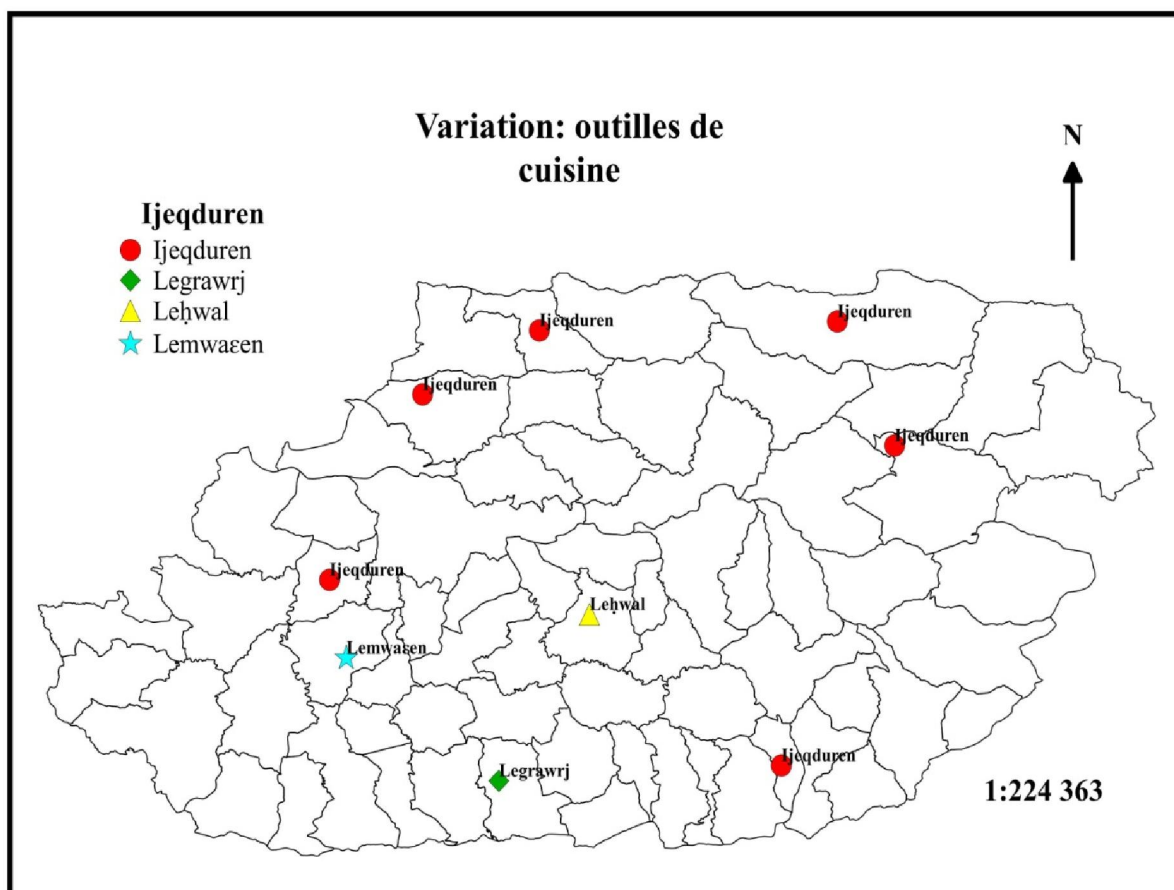

Taşleđt

- Awal «*Pierre*» di temnađin i deg i d-nejmae ammud, yesa krađ (3) n tanđiwin :
- Awal «*Ablad*» nufat-id deg snat n temnađin, deg wenzul (At lqayed), d tlemmast n wenzul (iezzuzen).
- Awal «*Adyay*» nufat-id dayen di snat n temnađin, deg umalu (At eisi), d ugafa n umalu (Azeffun).
- Awal «*Azru*» nufat-id deg krađ n temnađin, deg ugafa (Tala mimun), deg unzul n usamer (At zeim/lexmis), deg wenzul n umalu (At xlife).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal.

Taşleđt

Awal «*Outils de cuisine*» di temnađin i deg nejmeɛ ammud, yesɛa ukkuz (4) n tanđiwin :

- Awal «*Ijeqduren*» nufat-id deg tuget n temnađin, deg ugafa (Tala mimun), deg ugafa n umalu (Azeffun), deg usamar (Tirmitin), deg d ugafa n usamer (Meacra), deg umalu (At eisi) d wenzul n umalu (At xliɛa).

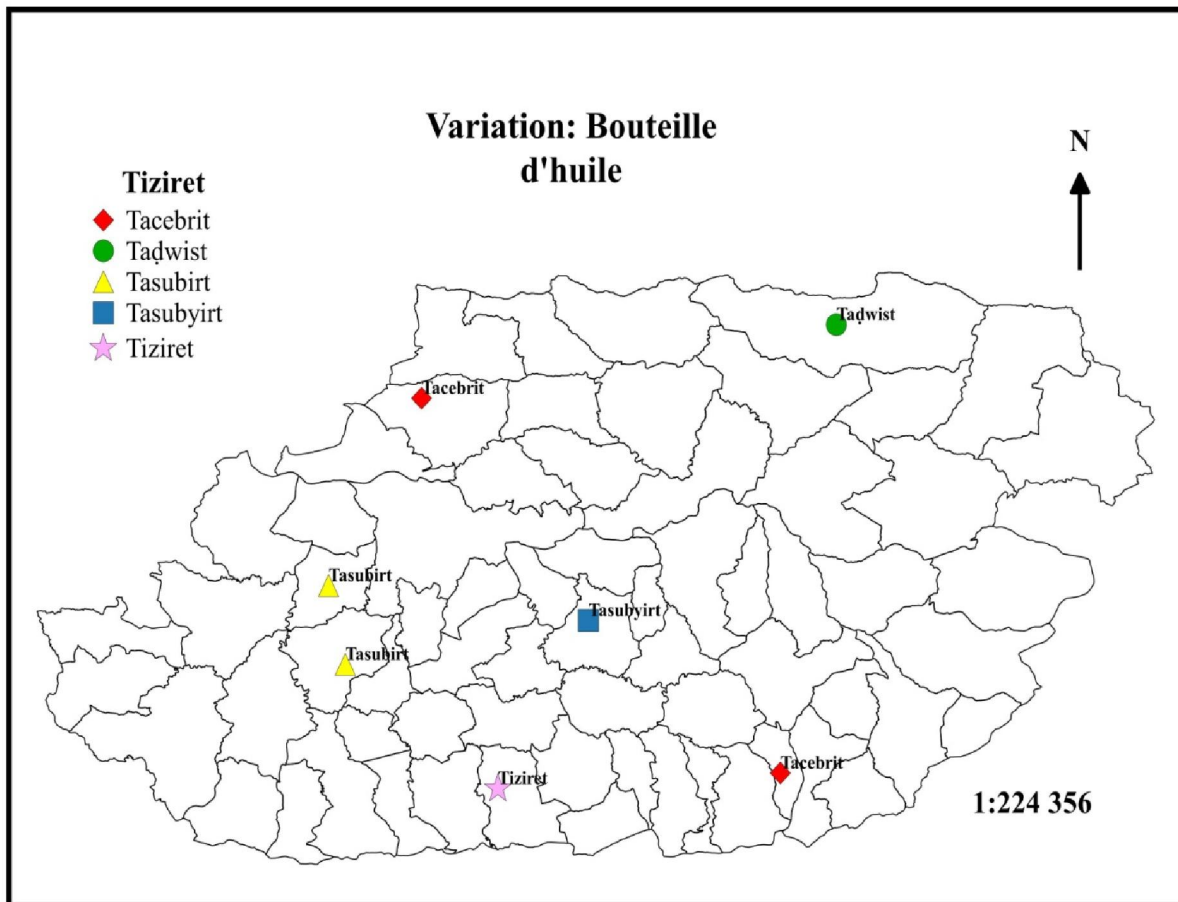
-Awal «*Legrawej*» nufat-id deg unzul (At lqayed).

-Awal «*Leḥwal*» nufat-id deg tlemmast n wenzul (Ieazzuzen).

-Awal «*Lemwæen*» nufat-id deg wenzul n usamer (At zeim/lexmis).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal.

Taşleđt

Awal « *Bouteille d'huile* » di temnađin i deg i d-nejmee ammud, yesea smus (5) n tanđiwin :

-Awal «*Tacebrit*» nufat-id deg snat n temnađin, deg ugafa n usamer (Meacra), d wenzul n umalu (ait xlifa).

-Awal «*Tađwist*» nufat-id deg ugafa n umalu (Azeffun).

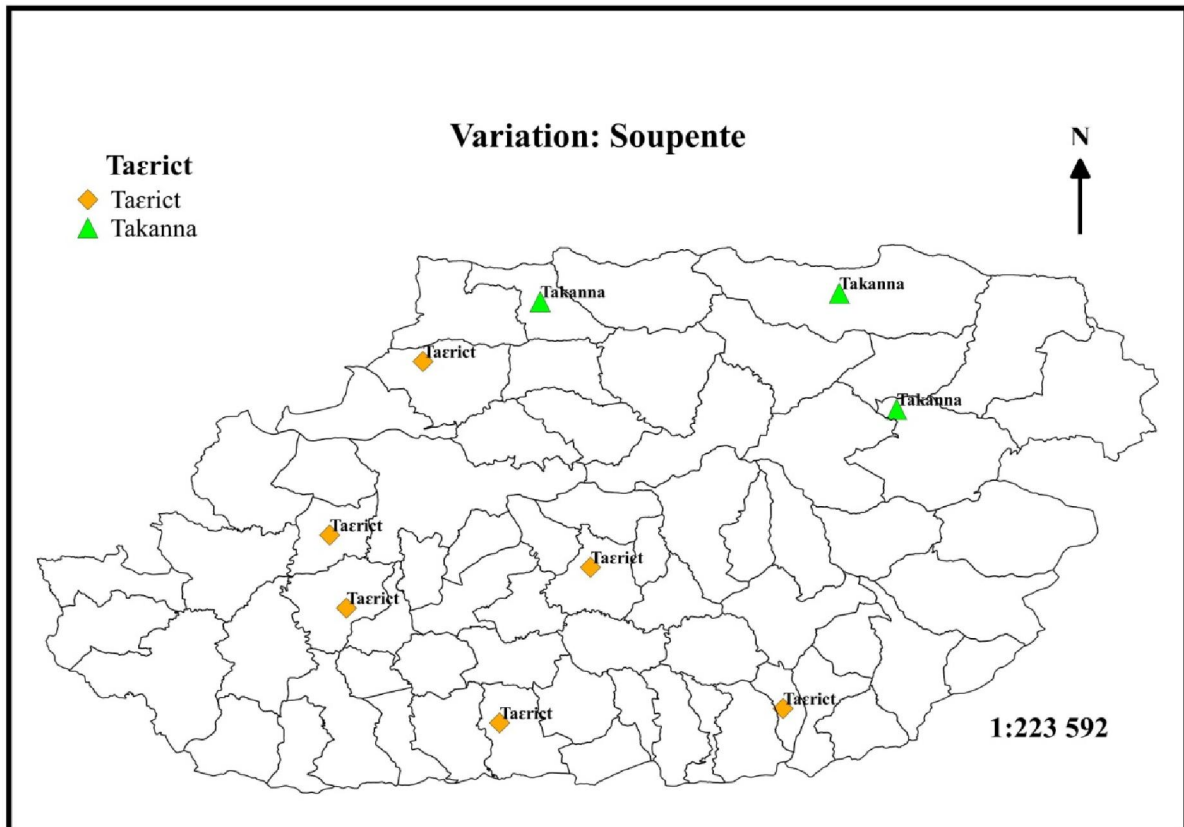
-Awal «*Tasubirt*» nufat-id deg usamar (Tirmitin) d wenzul n usamer (Ait zeim/lexmis).

-Awal «*Tasubyirt*» nufat-id deg tlemmast n wenzul (Ieezzuzen).

-Awal «*Tiziret*» nufat-id deg unzul (Ait lqayed).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit tamsisiant : ([θasupirθ], [θasupjirθ]), tella deg-s tenđawit n umawal : (tacebrit, tađwist, tiziret, tasubirt).

Taşleđt

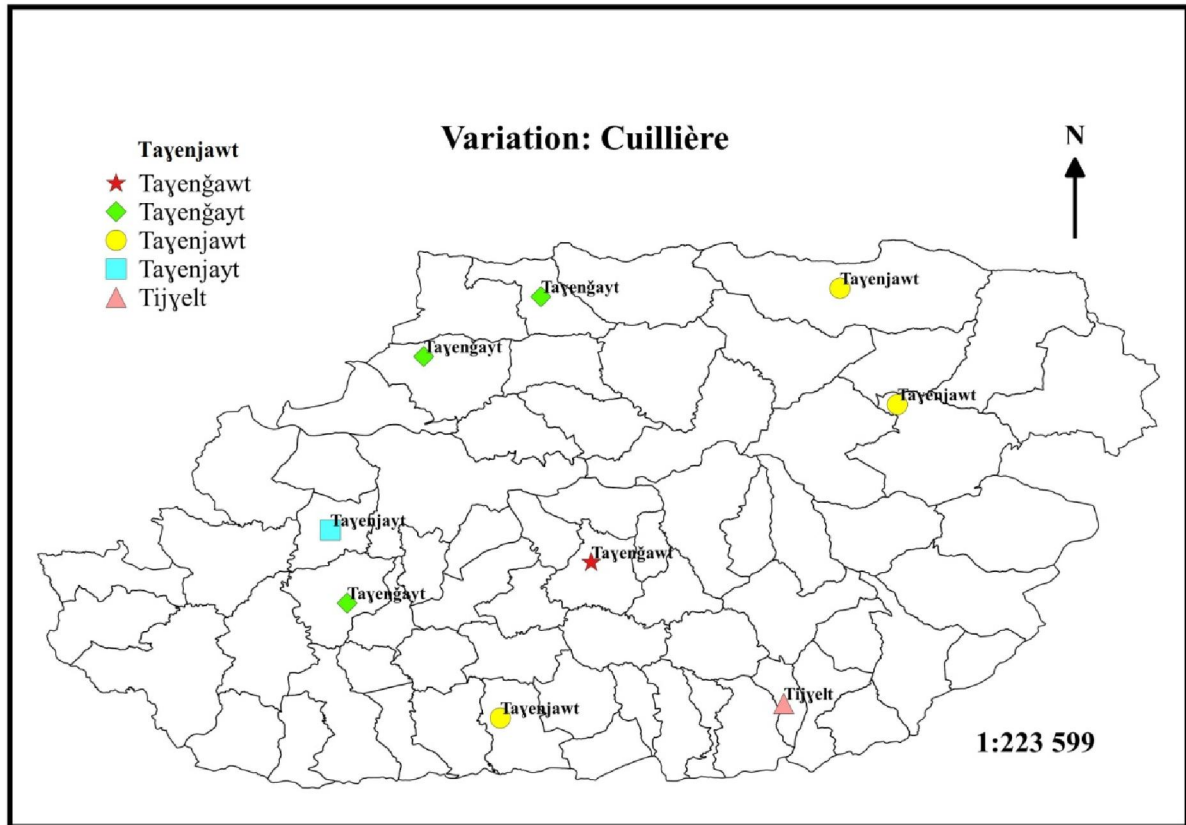
Awal «*Soupente*» di temnađın i deg i d-nejmae ammud, yesea snat (2) n tanđiwin:

-Awal «*Taerict*» nufat-id deg tuget n temnađın, deg unzul (At lqayed), deg unzul n umalu (At xlifa), deg unzul n usamer (At zeim/lexmis), deg tlemmast n wenzul (Ieezzuzen), deg usamar (Tirmitin), deg ugafa n usamer (Meacra).

- Awal «*Takanna*» nufat-id deg krađ n temnađın, deg ugafa (Tala mimun), deg ugafa n umalu (Azeffun), deg umalu (At eisi).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal.

Taşleđt

Awal « *Cuillère* » di temnađın i deg nejmeē ammuđ, yesēa smus (5) n tanđiwin :

-Awal «*Tayenğayt*» nufat-id deg krađ n temnađın, deg ugafa (Tala mimun), deg ugafa n usamer (Meacra), deg wenzul n usamer (At zēim/lexmis).

-Awal «*Tayenğawt*» nufat-id deg tlemmast n wenzul (Iēezzuzen).

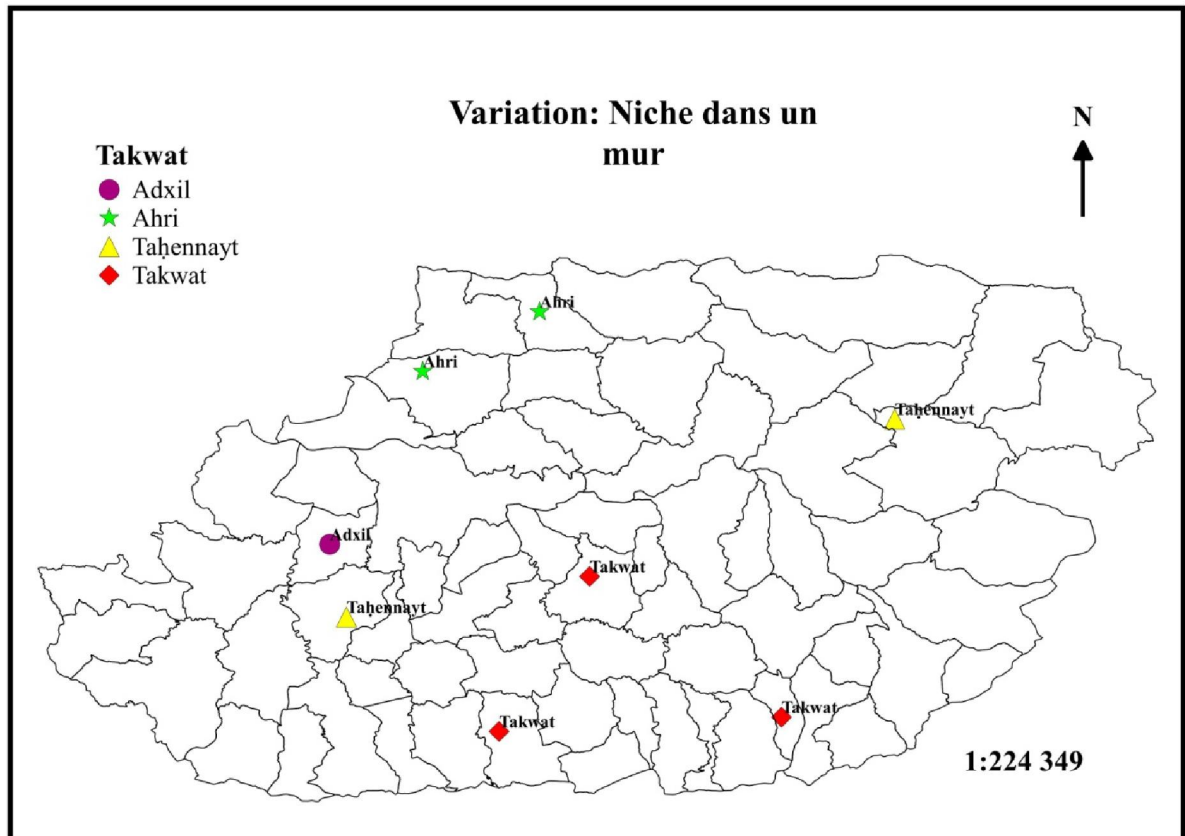
-Awal «*Tayenjajt*» nufat-id deg usamar (Tirmitin).

-Awal «*Tayenjawt*» nufat-id deg krađ n temnađın, unzul (At lqayed), deg umalu umalu (At ēisi), deg ugafa n umalu (Azeffun).

-Awal «*Tijyelt*» nufat-id deg wenzul n umalu (At xlifa)

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit tamsislant : ([θakəndzajθ], [θakəndzawθ], [θakənzajθ], [θakənzawθ]). Tella deg-s tenđawit n umawal : (tayenjawt, tijyelt).

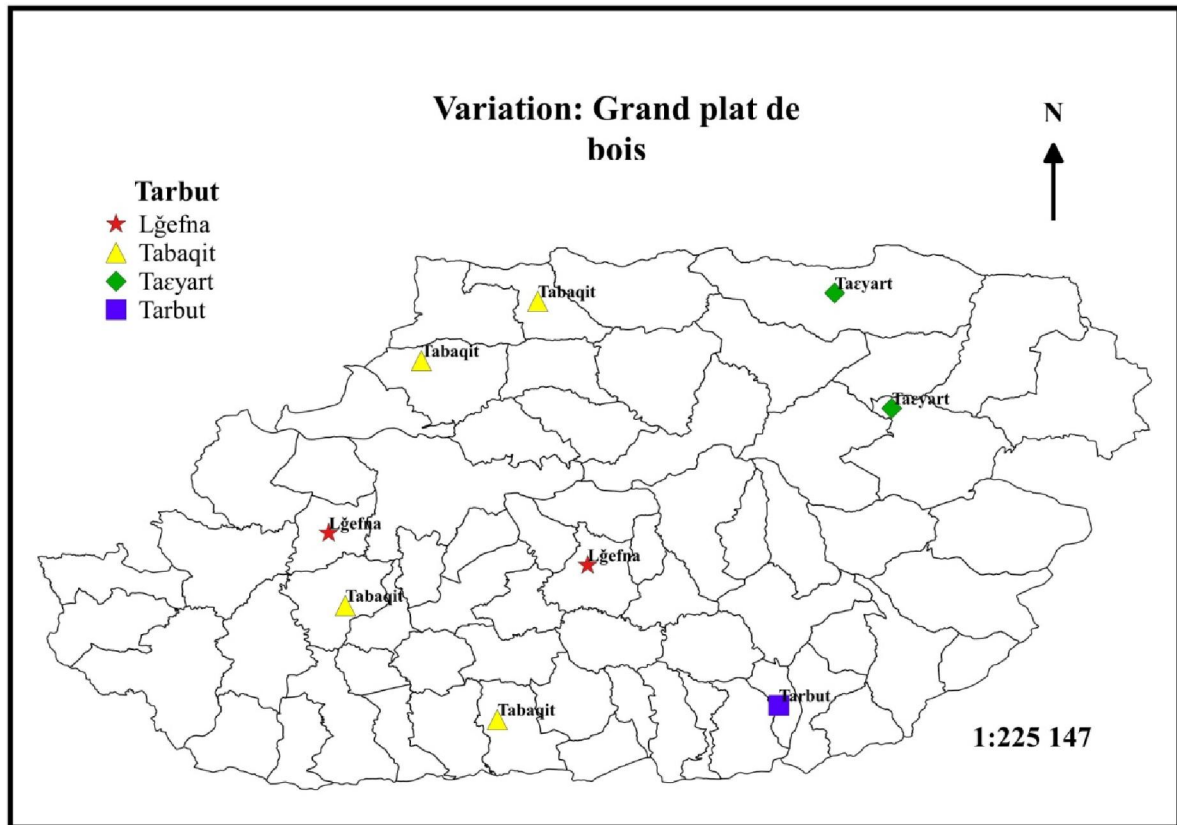
Taşleđt

Awal «*Niche dans un mur*» di temnađin i deg nejmeε ammud, yesεa ukkuz (4) n tanđiwin :

- Awal «*Takwat*» nufat-id deg krađ n temnađin, deg unzul (At lqayed), deg tlemmast n wenzul (Iεezzuzen), deg wenzul n umalu (At xliifa).
- Awal «*Ahri*» nufat-id deg ugafa (Tala mimun), deg d ugafa n usamer (Meacra).
- Awal «*Tahennayt*» nufat-id deg umalu (At eisi), deg wenzul n usamer (At zeim/lexmis).
- Awal «*Adxil*» nufat-id usamar (Tirmitin).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal.

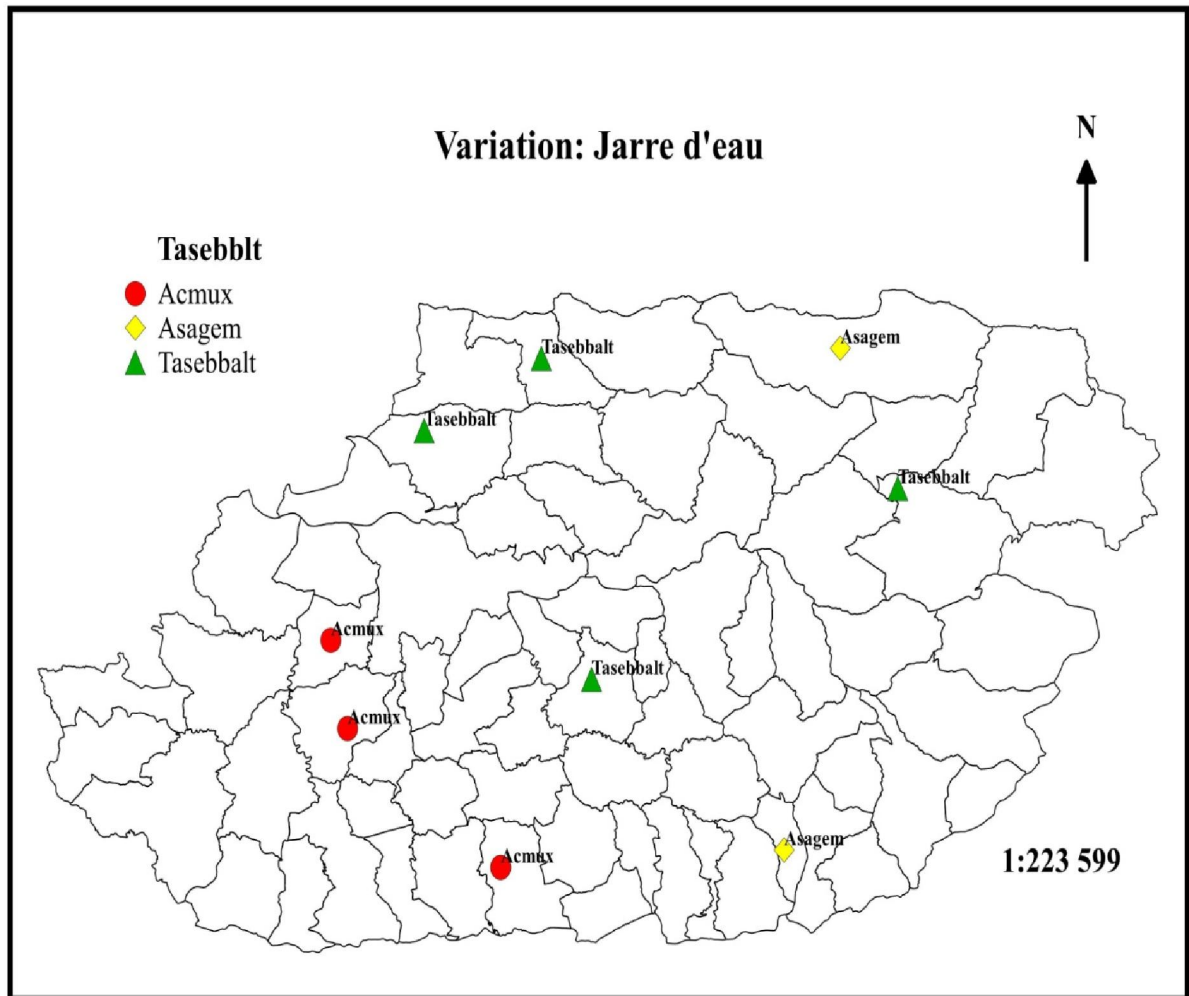
Taşleđt

Awal «*Grand plat du bois*» di temnađın i deg nejmeē ammud, yesēa ukkuz (4) n tanđiwin:

- Awal «*Tabagit*» nufat-id deg tuget n temnađın, deg ugafa (Tala mimun), deg ugafa n usamer (Meacra), deg unzul (At lqayed), deg wenzul n usamer (At zeim/lexmis).
- Awal «*lgefna*» nufat-id deg usamar (Tirmitin), d tlemmast n wenzul (Iæezzuzen).
- Awal «*Taeyart*» nufat-id deg umalu (At eisi), d ugafa n umalu (Azeffun).
- Awal «*Tarbut*» nufat-id deg wenzul n umalu (At xlife).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal.

Tasleđt

Awal «*Jarre d'eau*» deg temnađın i deg i d-nejmae ammud, yesea krađ (3) n tanđiwin :

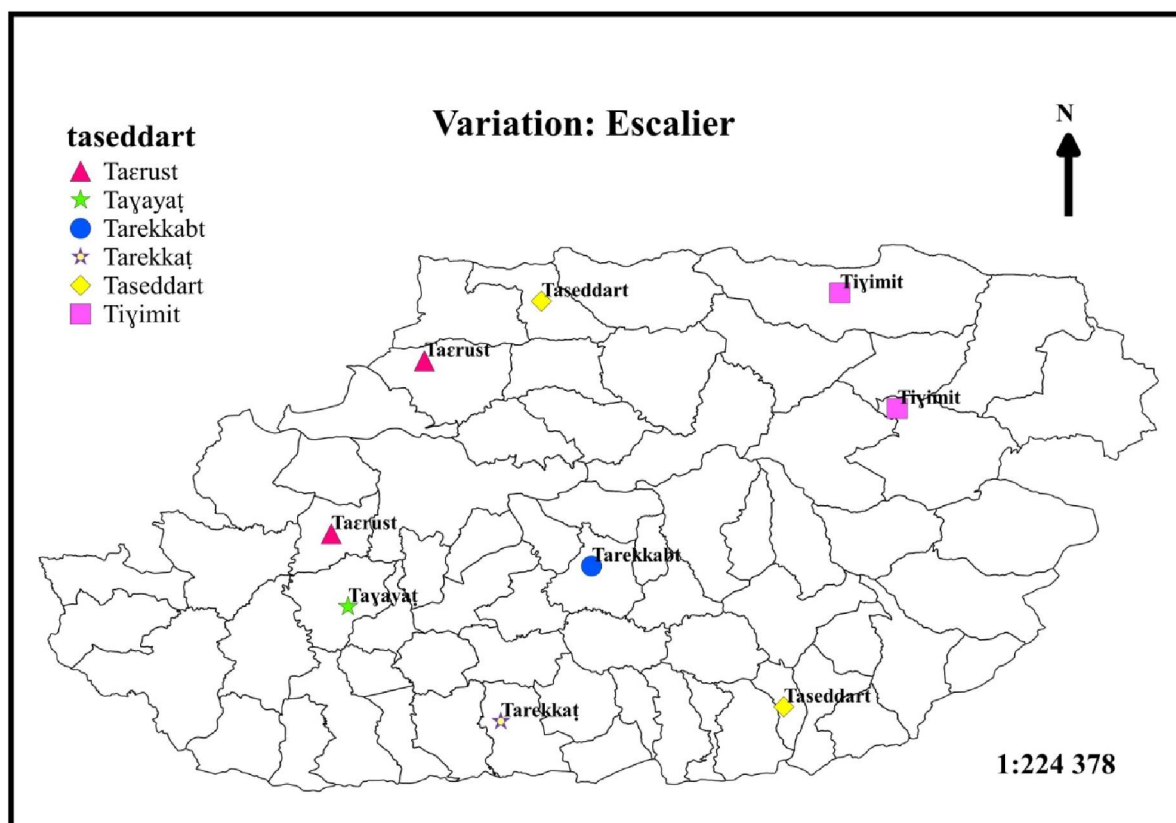
- Awal «*Acmux*» nufat-id deg krađ n temnađın, deg unzul (At lqayed), deg unzul n usamer (At zeim/lexmis), d usamer (tirimtin).

-Awal «*Asagem* » nufat-id kan di snat n temnađın : deg unzul n umalu (At xlife), d ugafa n umalu (Azeffun).

-Awal «*Tasebbalt*» nufat-id deg ukkuz n temnađın, deg ugafa (Tala mimun), deg ugafa n usamer (Meacra), deg umlu (At eisi), d tlemmast n wenzul (ieezzuzen).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal

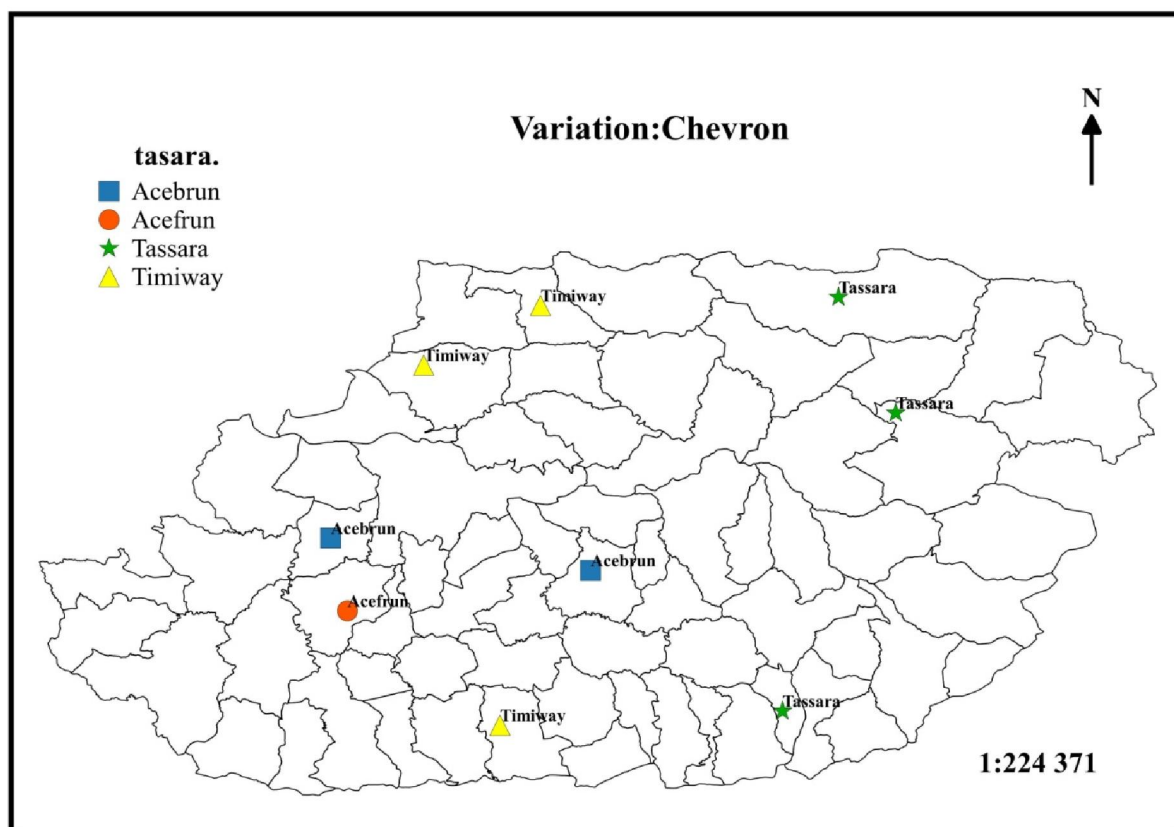
Taşleđt

Awal « *Escalier* » di temnađın i deg nejmeē ammud, yesēa sddis (6) n tanđiwin :

- Awal « *Taerust* » nufat-id deg snat n temnađın, deg usamar (Tirmitin), d ugafa n usamer (Meacra).
- Awal « *Tayayať* » nufat-id deg wenzul n usamer (At zēim/lexmis).
- Awal « *Tarekkabt* » nufat-id deg tlemmast n wenzul (Iēzzuzen).
- Awal « *Tarekkať* » nufat-id deg unzul (At lqayed).
- Awal « *Taseddart* » nufat-id deg ugafa (Tala mimun), d wenzul n umalu (At xlifya).
- Awal « *Tiyimit* » nufat-id deg umalu (At ēisi), d ugafa n umalu (Azeffun).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit tamsisilant : ([θarəkkavθ], [θarəkkat].), tella deg-s tenđawit n umawal : (taerust, taēayať, taseddart, tiyimit, tarekkabt).

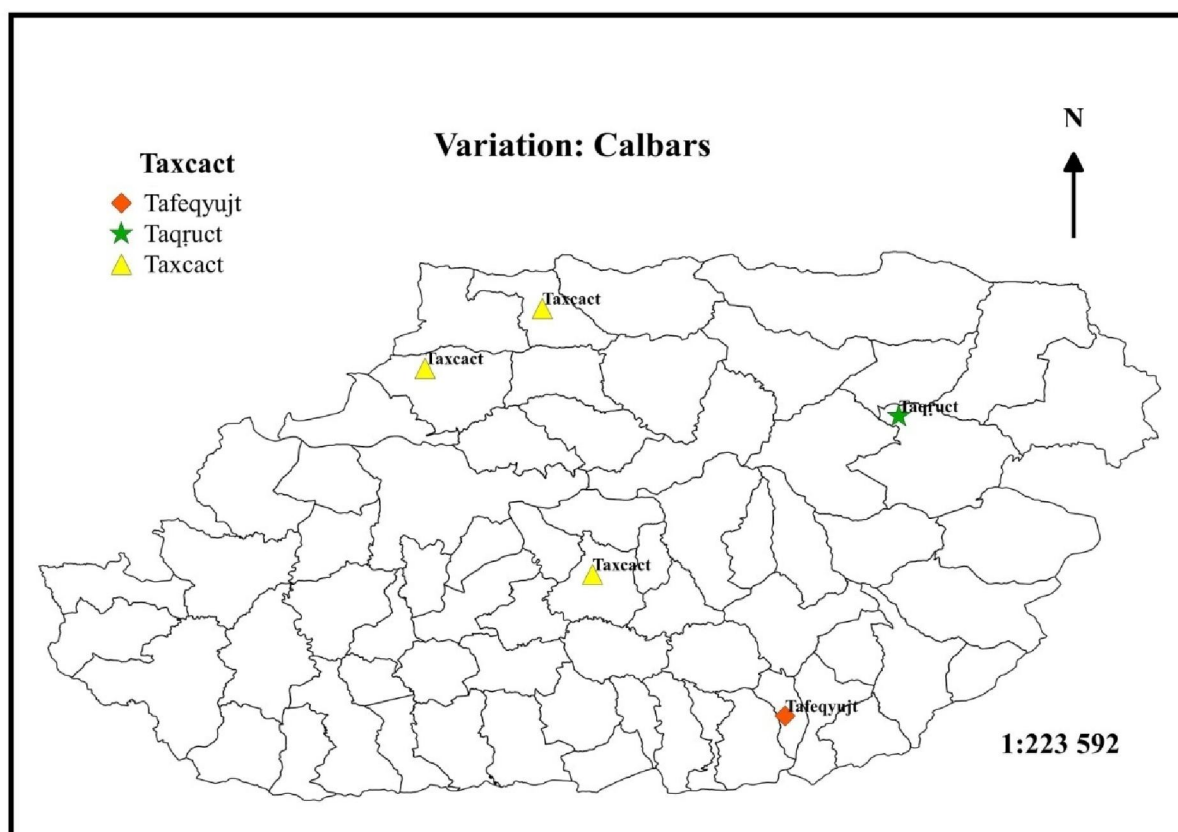
Taşleđt

Awal «*Chevron*» di temnađin i deg nejmea ammud, yesa ukkuz (4) n tanđiwin :

- Awal «*Acebrun*» nufat-id deg snat n temnađin, deg usamar (Tirmitin), d tlemmast n wenzul (Iezzuzen).
- Awal «*Acefrun*» nufat-id deg wenzul n usamer (At zaim/lexmis).
- Awal «*Tassara*» nufat-id di krađ n temnađin, deg umalu (At eisi), deg wenzul n umalu (At xlife), deg ugafa n umalu (azeffun).
- Awal «*Timiway*» nufat-id deg ugafa (Tala mimun), deg unzul (At lqayed), deg d ugafa n usamer (Meacra).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n temsislit : ([aʃəvɾon], [aʃəfron]). Tella deg-s tenđawit n umawal (acefrun, tassara, timiway).

Tasleđt

Awal «*Calbars*» deg temnađin i deg i d-nejmae ammud, yesea krađ (3) n tanđiwin:

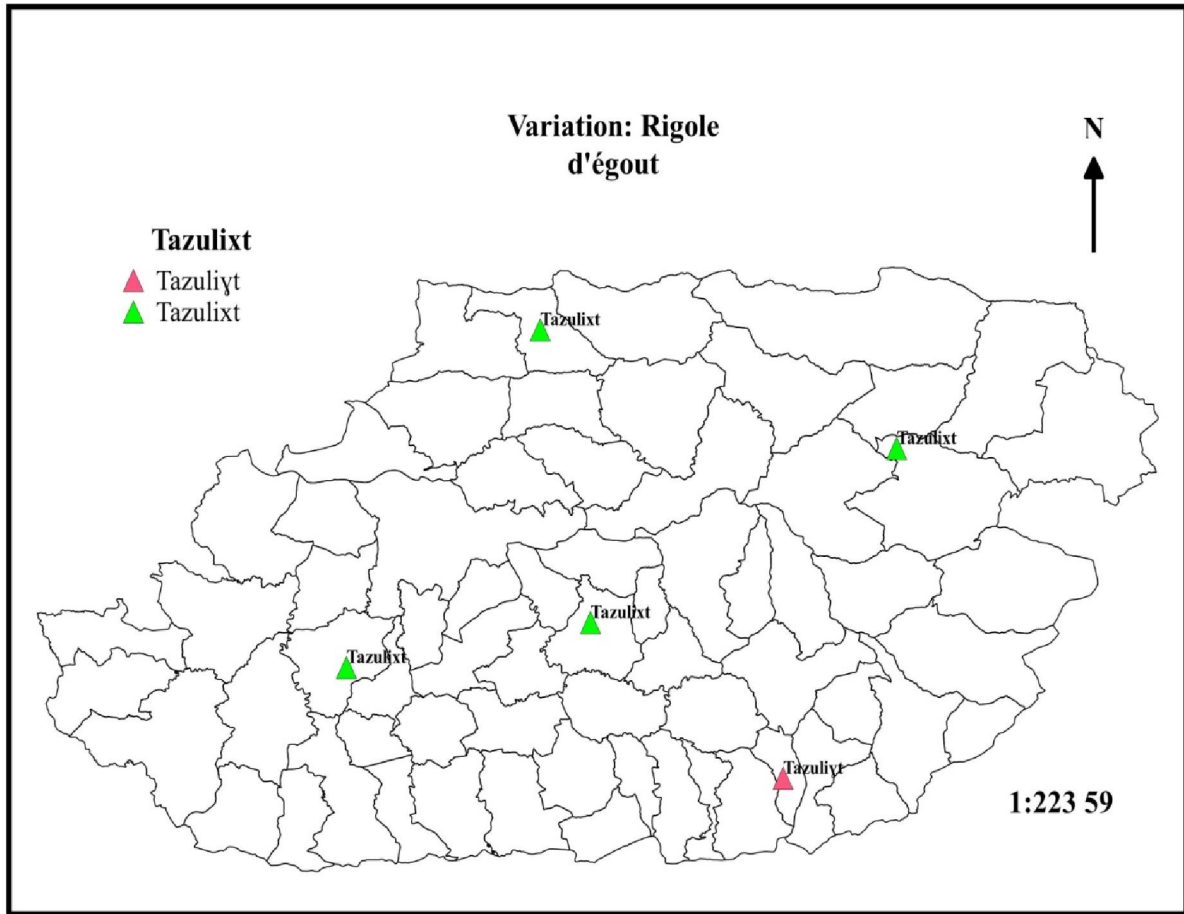
-Awal «*Tafeqyujt*» nufat-id deg unzul n umalu (At xliſa).

-Awal «*Taqruct*» nufat-id deg umlu (At eisi).

-Awal «*Taxcaet*» nufat-id di krađ n temnađin, deg ugafa (Tala mimun), deg ugafa n usamer (Meacra), d tlemmast n wenzul (ieezzuzen).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal.

Taşleđt

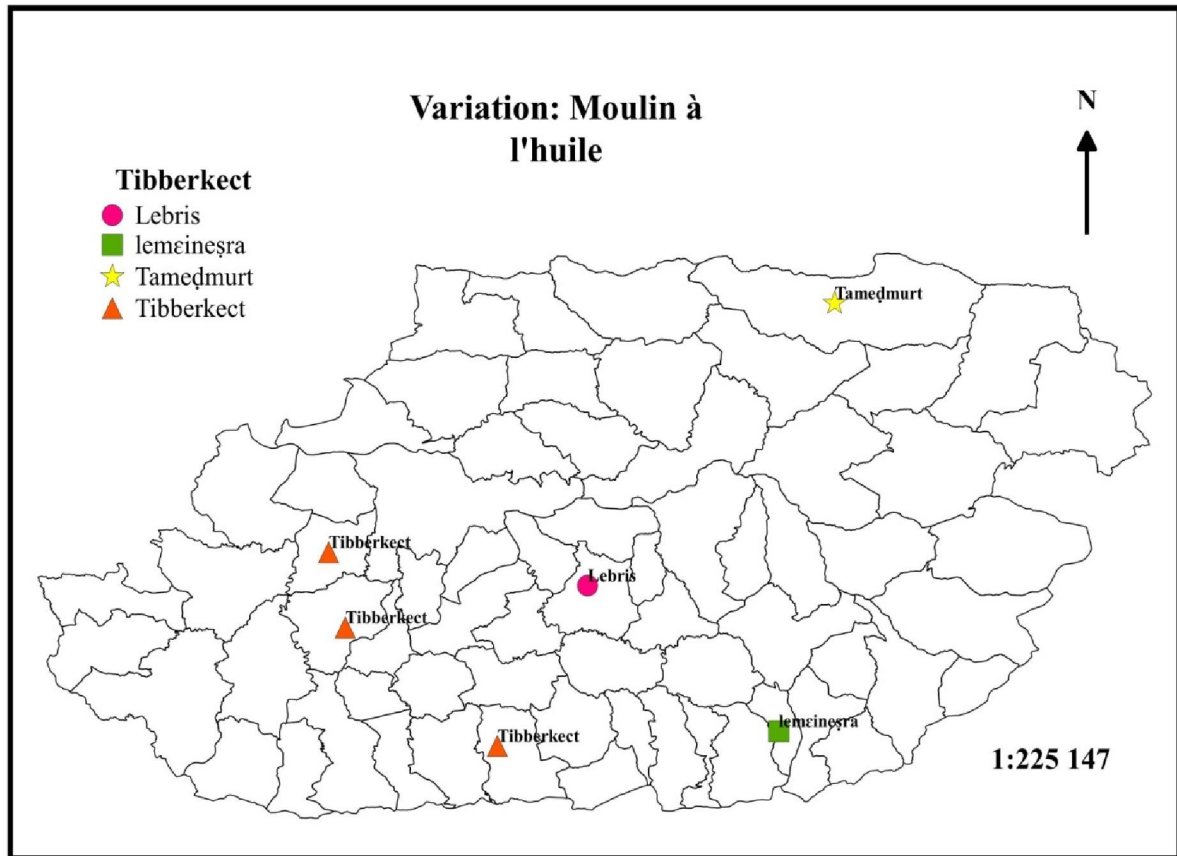
Awal « *Rigole d'égout* » di temnađın i deg i d-nejmae ammud, yesca snat (2) n tanđiwin :

-Awal «*Tazulixt*» nufat-id deg tuget n temnađın, deg ugafa (Tala mimun), deg umalu (At eisi), deg unzul n usamer (At zeim/lexmis) d tlemmast n wenzul (Iæzzuzen).

- Awal «*Tazuliyt* » nufat-id kan deg unzul n umalu (At xlifa).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n temsislit : ([θazulixθ], [θazulikθ]).

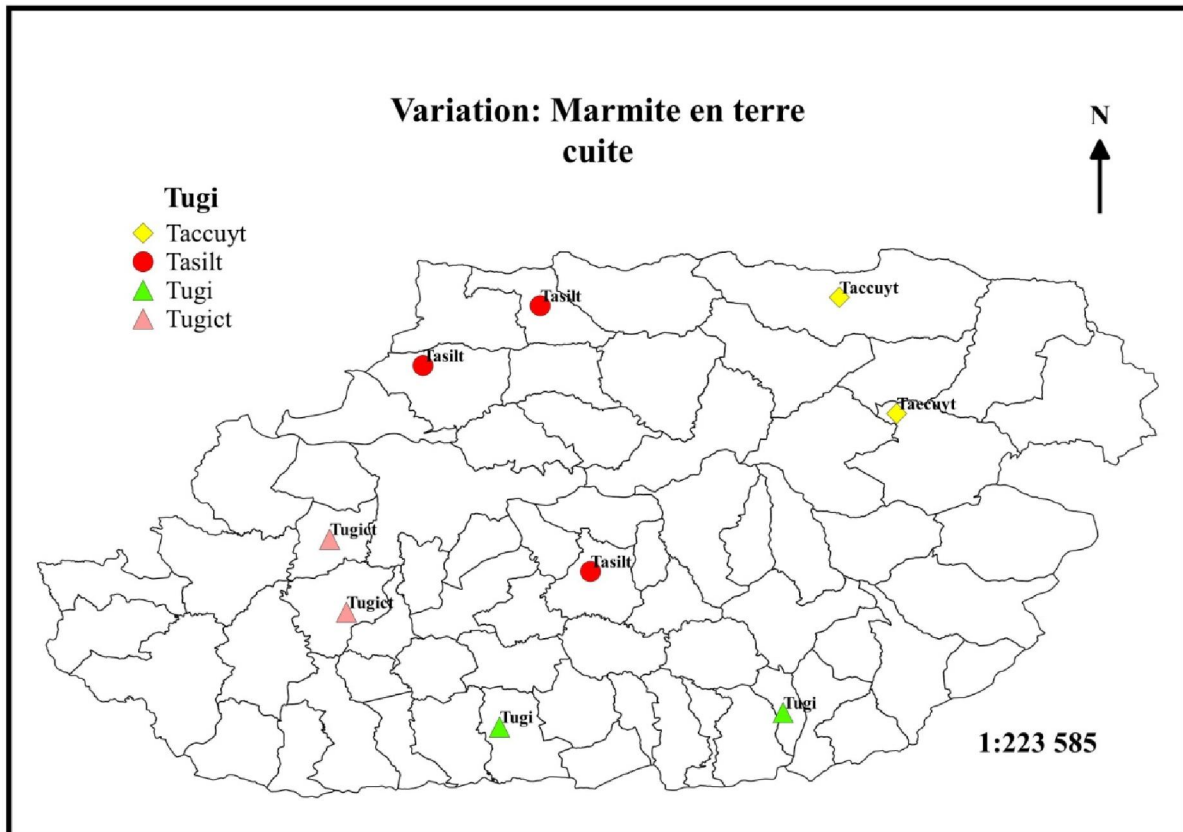
Taşledt

Awal «*Moulin à l'huile*» di temnađin i deg nejmeə ammud, yesəa ukkuz (4) n tanđiwin :

- Awal «*Lebris*» nufat-id di tlemmast n wenzul (Ieezzuzen).
- Awal «*Lemeineşra*» nufat-id deg unzul n umalu (At xlixa).
- Awal «*Tameqmurt*» nufat-id deg ugafa n umalu (Azeffun).
- Awal «*Tibberkect*» nufat-id di krađ n temnađin, deg unzul (At lqayed), wenzul n usamer (At zeim/lexmis), deg usamar (Tirmitin).

Tamawt

- Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal.
- Awal «*Lebris*» d «*Lemeineşra*» d awalen imerđalen.

Taşledt

Awal «*Marmite en terre cuite*» di temnađın i deg nejmee ammud, yesea ukkuz (4) n Tanđiwin :

-Awal «*Taccuyt*» nufat-id deg snat n temnađın, deg umalu (At eisi), d ugafa n umalu (Azeffun). deg

-Awal «*Tasilt*» nufat-id deg krađ n temnađın, deg ugafa (Tala mimun), deg ugafa n usamer (Meacra), d tlemmast n wenzul (Ieezzuzen).

-Awal «*Tugi*» nufat-id di snat n temnađın, deg unzul (At lqayed), d wenzul n umalu (At xlifya).

-Awal «*Tugict*» nufat-id di snat n temnađın, deg usamar (Tirmitin), deg wenzul n usamer (At zeim/lexmis).

Tamawt

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n temsislit : ([θugi], [θugijθ]).

Takarđa-agi tella deg-s tenđawit n umawal : (taccuyt, tugi, tasilt).

Tagarayt tamatut

Tagarayt tamatut

Taqbaylit d yiwet n tantala n tmaziyt, tessa atas n tmeslayin, yal yiwet temgarad yef tayed.

Tazrawt-agi nntey, newwid deg-s yef umgared temsislit d umawal n wexxam aqdim n tmurt n leqbayel d lehwal yettilin deg-s.dannect-agi iy-yewwin ad d-nessebgen tandawit yellan deg umawal d temsislit i d-negmer di tzat n temnaḍin. yef way-a neşleḍ-d tamsalt-a deg sin yixfawen.

Ixef amezwaru yewwi-d yef tanḍiwin deg uḥric n temsislit ama deg wayen yerzan aswiḡi n yizuren, ama deg ubeddel n yimesli deg wawalen, am akken i d-nufa ay-agi deg tizzenzeyt

Md : [abidun] __ [aviḍun].

Am akken d ayan i d-nufa atas n temsal yerzan timsislit, ayelluy n tegalin d teyra d tzeḡnayriyin.

Md: Tarekkabt __ Tarekkaṭ/ adekkan__ddekkan/ acbayli __ acbali.

Timerna n tergalt :

Md : Adni __ Adnec

Tamsertit :

Md : Tadimi n wexnac __ [θaḍimtb̃bwxnaʃ]

Amyutti n tergalin.

Md : Taqbuct __ Tabuqact

Deg ixef wis sin : Newwi-d yef tanḍiwin n umawal, deg wayen yeeṇan aḡar d usalay n yismawen. Amur ameqqren deg wammud-agi ntey nufa-d awalen yemgaraden deg uḡar maca anamek nsen d yiwen, ur yettbeddil ara. Llan kra n wawalen eadlen deg unamek nsen, eadlen amek i ten-id-nufa deg temnaḍin deg i d-nejmae ammud (Adaynin, tigejdit, ayanim, asenduq, akufi, aḡeṭṭa, tissirt).

Am akken it-id-nenna, tantala taqbaylit am tantaliyin n tmaziyt marra, tebḡa d timeslayin, ger asent tella tendawit, ama deg temsislit, ama deg umawal.

Agzul s tafransist

Résumé

Notre thème d'analyse porte sur les éléments composant la maison kabyle traditionnelle. Il s'inscrit dans le cadre des études de géographie linguistique.

C'est une analyse à partir des données empiriques, où nous avons recueilli 16 corpus à l'aide d'un dictaphone. Cette méthode nous a permis de déchiffrer les éléments linguistiques constituant notre corpus. L'entretien a duré 3 mn à 20mn pour chacun de ces 16 corpus.

Dans notre étude, nous avons abordé la variation sur deux plans : **phonétique** et **lexical** pour neuf parlers kabyles, en se basant sur 16 corpus qui nous ont aidé à dégager des réalités phonétiques avec neuf parlers désignant chacun une région : **AZZEZGA, LARBAA NAIT IRATHEN, DRAË BEN KHEDDA, AZEFFUN, WADHIA, MAKUDA, MAATKA, AIN EL HAMMAM, YAKUREN**. Sur le plan lexical, nous sommes basées sur la comparaison.

En résumé, notre étude est composée de deux chapitres :

Le 1er chapitre est consacré à l'analyse phonétique de neuf régions.

Le 2ème chapitre montre la comparaison lexicale après le recueil du corpus qui est basé sur les noms de la maison kabyle traditionnelle et ses outils.

Sur le plan phonétique nous avons abouti aux résultats suivants :

Dans la partie phonétique nous avons trouvé des changements au niveau du mode d'articulation et de point d'articulation.

-Le changement au niveau du mode d'articulation : cela concerne les occlusives et les spirantes.

Exemple : Abidun [b] occlusif ____ [b] spirant [aviðun].

-Le changement au niveau du point d'articulation : on a parlé sur le changement d'une consonne dans la même racine.

Exemple : [v] [avrah] ____ [m] [amrah]

-On a trouvé aussi dans d'autres noms la chute, soit de la consonne, ou de la voyelle, ou de la semi-voyelle :

1-La chute de la consonne et l'ajoute de la voyelle « e » :

Exemple : Tarkkabt__Tarekkaṭ

2-La chute de la voyelle : **Exemple :** Adekkan__Ddekkan

3-La chute de la semi voyelle : **Exemple :** Acbayli__Acbali

-on a trouvé aussi le changement des voyelles : soit à l'initial, soit au milieu, soit à la fin des noms.

1-la voyelle initial « a→i », « i→e » et l'ajoute de la consonne « c » :

Exemple : Adni__Idnec

2-la voyelle au milieu d'un nom : **Exemple :** Yemdawed__yemdawid.

3-la voyelle à la fin d'un nom : **Exemple :** Acbayli__Acbaylu.

-Dans notre étude, on a trouvé l'assimilation et la métathèse.

1-Assimilation. **Exemple :** n+w [b̥bw] __ tadimt n wexnac

[θaðimt bbxnaʃ]

2- Métathèse. **Exemple :** Taqbuct [qbc] __ [bqc] Tabuqact

Sur le plan lexical: on a choisi un champ de comparaison qui concerne la maison kabyle et ses composants, Après avoir collecté les noms en kabyle et en français, on est passé à la comparaison de ces noms en kabyle, entre les neuf régions étudiées, par le dégagement de leurs racines et leurs schèmes, ce qui nous a permis de faire des statistiques à la fin et d'arriver aux pourcentages de convergence et de divergence entre ces différents parlers.

➤ On a trouvé des noms communs entre ces parlers, qui ont la même forme et le même sens.

Exemples : Akufi, Tawwurt, Inyen, Adaynin.....

- Dans le 1er tableau qui concerne le lexique des noms de la maison, nous avons trouvé des noms à consonnes biléaire (33%), à consonnes trilitaire (61%), à consonnes quadre litaire (6%), nous avons dégagé leurs racines et leurs schèmes.
- Dans le 2eme tableau qui concerne le lexique des outils de la maison nous avons trouvé, des noms à consonnes biléaire (18%), à consonnes trilitaire (69%), à consonne quadre litaire (13%), nous avons dégagé leurs racines et leurs schèmes.
- L'emprunt lexical est le phénomène sociolinguistique le plus important dans tous les contacts de la langue.

Dans notre corpus nous avons remarqué :

- Emprunts puniques : Ayanim « roseau » —————> qanim
- Emprunts latins : tawwurt « porte » —————> porta
- Emprunts grecs: lqermud « tuiles » —————> keramidos.
- Emprunts arabes : sris « lit » —————> sarir.

* Dans la formation des noms empruntés, un grand nombre sont des emprunts arabes, et plusieurs noms empruntés ont gardé leurs articles arabes (L).

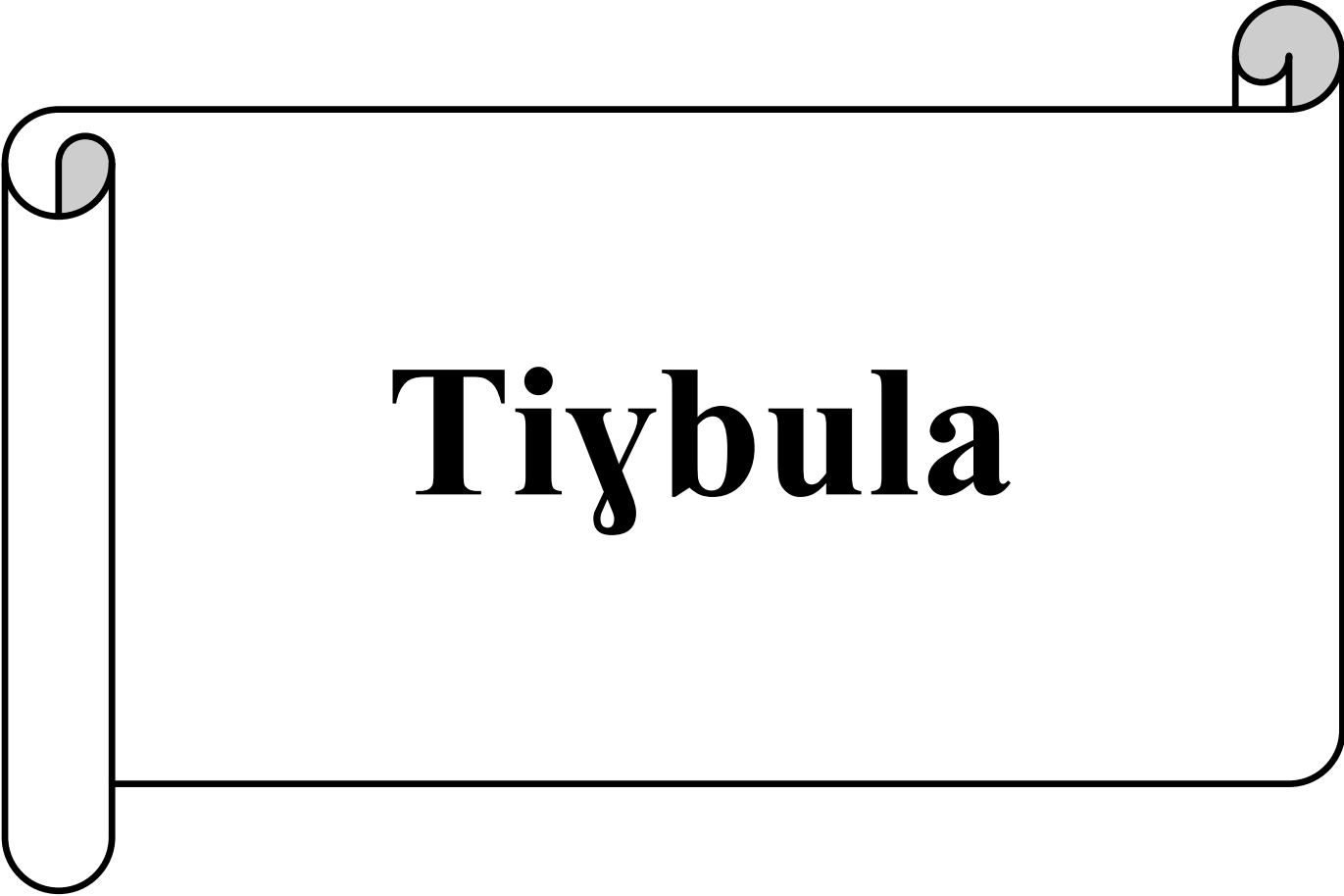
Exemples : Lmeşbaḥ, Lqaqa

*Les emprunts intégrés dans la structure du berbère comportent des marques des noms d'origines berbères.

Conclusion

Au terme de l'analyse phonétique et lexical de l'habitat traditionnel kabyle, nous sommes arrivées aux conclusions suivantes :

Les éléments constituant la maison kabyle sont nommés différemment en fonction de chaque région sus-citée. Nous avons recueilli une centaine de nomination (appellation). Les emprunts occupent une part importante dans ce lexique ; ils sont en généralement empruntés à l'arabe. Les variations que nous avons enregistrées entre les neuf parlers étudiés sont dues au manque de contact entre les locuteurs de ces régions.

A graphic of a scroll with a black outline and a light gray fill. The scroll is partially unrolled, with the word "Tiybula" written in a bold, black, serif font in the center. The scroll has a small gray circular element at the top right corner, suggesting a binding or a roll.

Tiybula

➤ **IDLISEN**

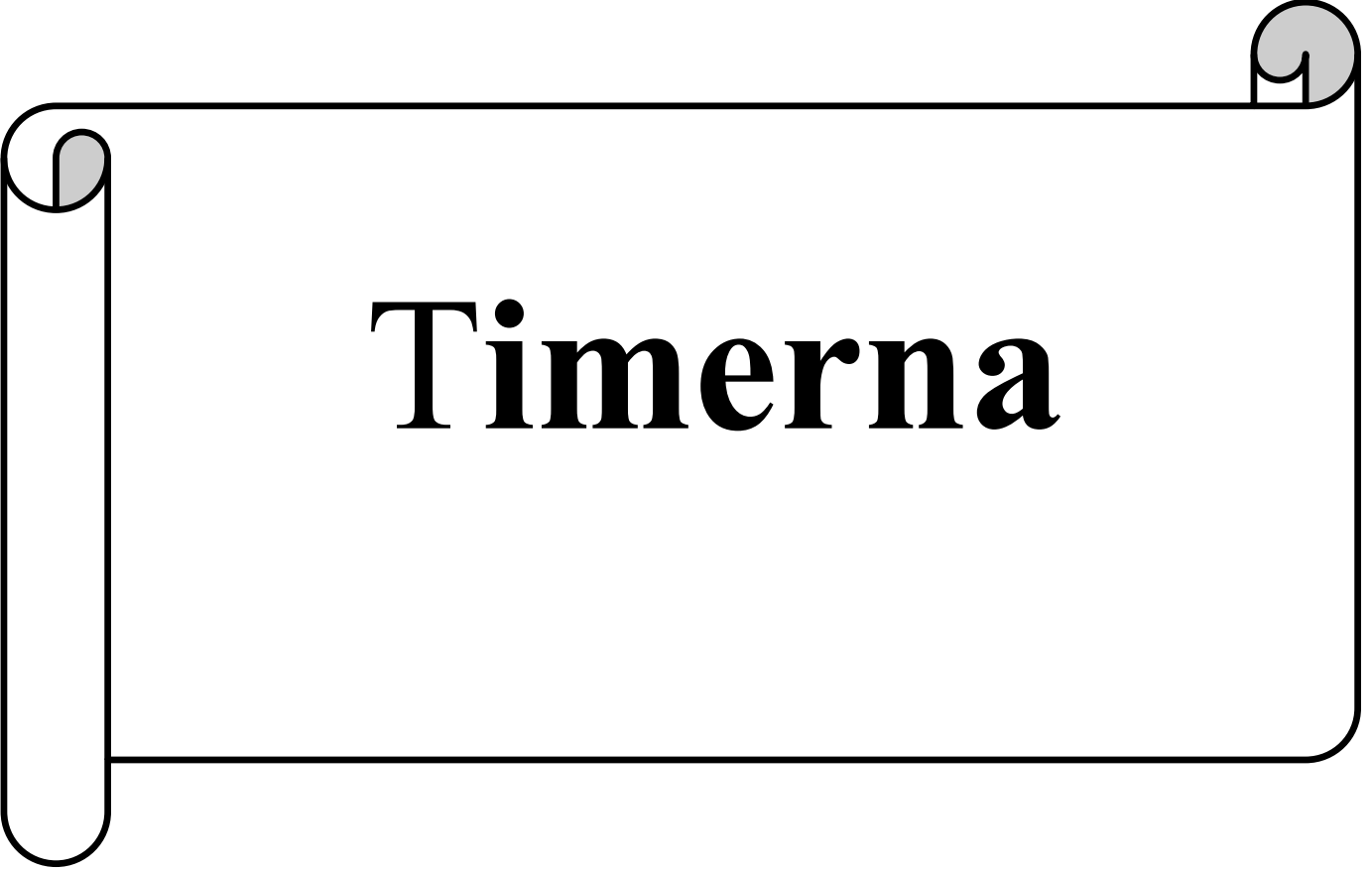
- ❖ GERMAIN C. et RAYMAND LE BLANC, *Introduction à la linguistique générale, la phonétique*, Ed, les presses de l'université de Montréal, 1981.
- ❖ CHAKER S. *Un parler berbère d'Algérie(Kabylie) syntaxe*, thèse Présentée de à l'université de paris v, 1978), publication université de Provence, 1983.
- ❖ CHAKER S. *Manuel de la linguistique berbère*, Bouchéne, Alger, 1991.
- ❖ NAÏT-ZERRAD K. *grammaire du berbère contemporain, (kabyle)*, Ed ENAG, Alger, 1995.
- ❖ PICHOCHE J. *Précis de lexicologie française*, l'étude de l'enseignement du vocabulaire, Nathan, France, 1990.
- ❖ GENEVOIS H. *L'habitation Kabyle*, F.D.B.-Fort-National-1962.

➤ **IMAWALEN**

- ❖ DUBOIS J. Dictionnaire de la linguistique et des sciences de langage, Larousse, Paris, 1994.
- ❖ BOUTELIOUA H. Dictionnaire trilingue Français-Tamazight,-Arabe, Agadaz, Alger, 2008.
- ❖ IDRES A. et MADI R. Dictionnaire Universel Bilingue Français Tamazight, Jazz, Alger, 2003.
- ❖ MAMMERI M. AMAWAL n Tmaziɣt tatrart, Aẓar, Bgayet 1990.
- ❖ MONIN G. Dictionnaire de la linguistique, Ed.PUF, paris, 1974.
- ❖ DALLET J M. Dictionnaire kabyle-Français, Ed. SELA, Paris, 1982.

➤ **IMAGRADEN**

- ❖ CANTINEAU J. Racines et schème, *In Mélange, William Marçais*, CP. Ed. Maisonneuve, Paris, 1950.
- <http://maps.google.com>
- Universimedia . padesperso-orange. Fr / géo /Nièvre- htm.

Timerna

1-Amasdag n tnezdüy taqdim:

Axxam zedÿen lejdud nnay zik d wexxam i nezday nekni yemgarad,imi nekni nekker-d di tnezdüyin wessiæn,acku tura ttuqten isafaren llebni,mačči am zik ur ttafen ara s wacu abnun ma yexda wakal d wezru.

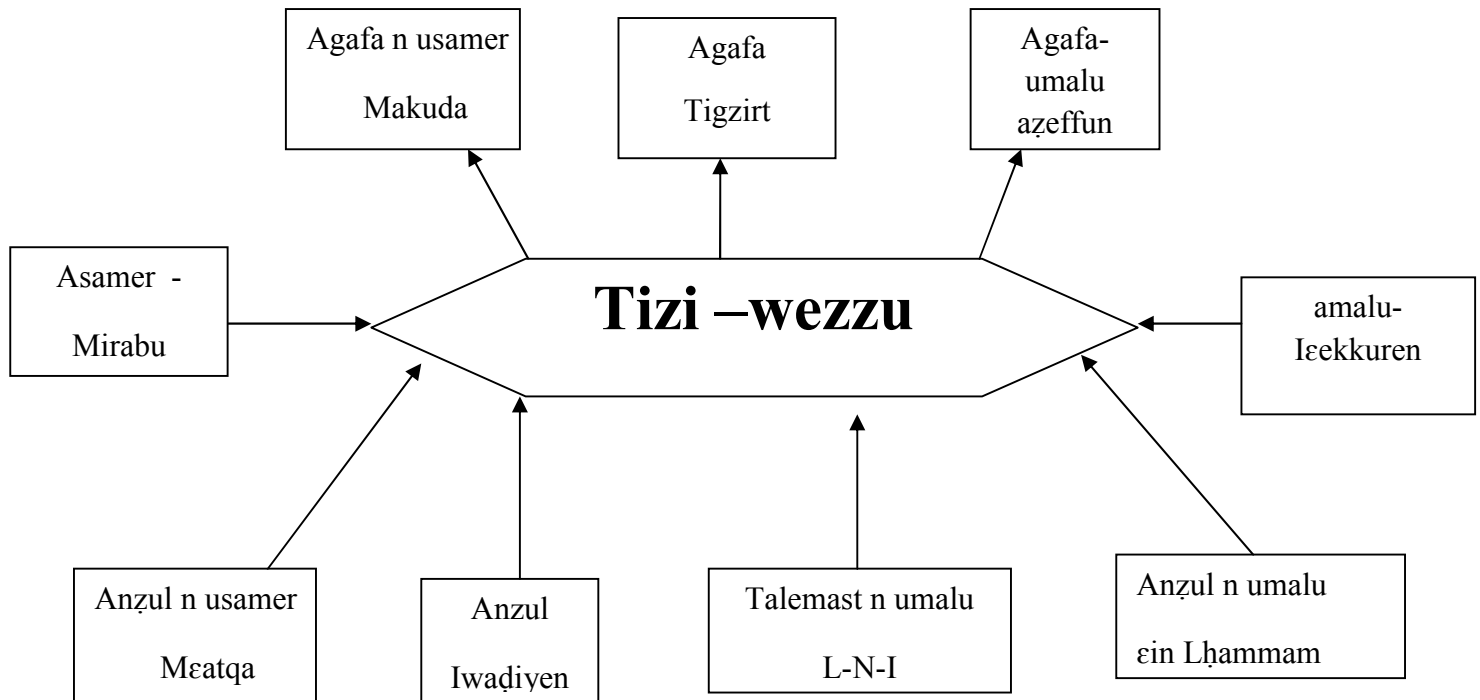
Axxam aqdim n leqbayel isseu 14 n yiyallen,idebb yef rebæa lehyuð,issqef s yejga d tgejda d uyanim akked lqarmud, ma d axel ybda yef sin : adaynin d tyeryert. Adaynin yettili yer lgiha tazelmadt,yettubbu cwit yef tyeryert,i tt-waxdam i lmal amecuh d umeqran, nnig udaynin-a tettili taerict,xeddment i tguni igerdan ney i lexxin,nnig taeric-a yettili yiwen n ttaq d amecuh ansa i teffay ddexan n lkanun d ttariht n leyber.

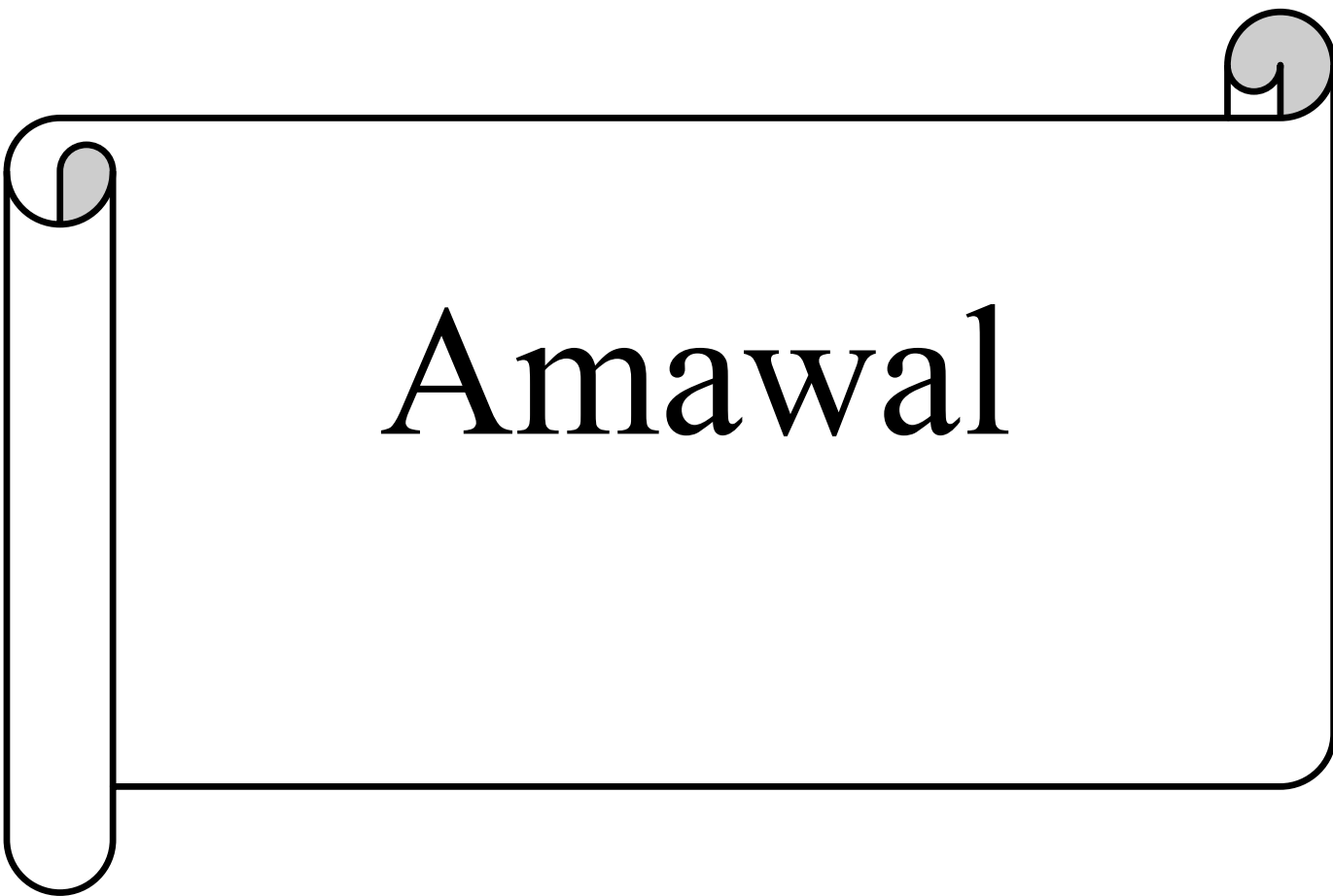
Ma yella d tyeryet ssexdament i yides d iyimi d leqdic n yall ass.yer lgiha tazelmadt n tyeryert-a,ad naf adekkan, fell-as i ttrusen ikufan,yerna fell-as i zegren yer taerict,ddaw-s xeddmén tidwiqin d timectuh, yer sent i ttaken i lmal ad yečč,ayen imi sseman lemdawed.ma yella d lhid i d-uqublen tawwurt qqaren –as tasga,yettili deg-s uzetta,arriif-is tettili tessirt n yizid d usenduq,deffir uzetta-a ttalin ttiqan d imectuhen ur flin ara yer barra srusuyen deg sent lehwal n uzetta ney taxsayt usendu.yer tama tayeffust i d-iqublen taerict,yettili yiwen udekkan i yef ttaggan acbayli d tsebbalin n waman,fell-as igeddmén tirbutin d udajin imi d lehwal sseqdacen yall ass.Ma yella d lehwal imectah xeddmén lmarfae,d cwit n tencirt ,tettef yer llhid ttaggan fell-as :tugi,taseksut,taqesset n zzit...ma yella d lkanun yettili yer teymert qqazen-t uqbel ad selÿen tyeryart,xeddmén-as tlata yenyen akken ad yili wamek ara tsersed fell-as lhila.

Axxam aqdim n leqbayel yettwabnan s ufus n twizi, yella idelli,d amkan n unejmay n twaculin am nebdu am csetwa,iw -semhes n tmucuha d uqesser,ass-a yeğga amkan-is iw-uxxam n lyajur i yifen ikufan d lkanun d taerict d wayen nniðen.xas ulama a t-an deg ubrid n rrwah, ilaq ad n-ssehbiber wa ad n- hader ayen i d-yeqqimen si rriha llejdud,akken ad d-yeqqim d azamul s wazal-is, s ccbaħa-s meqqren,d netta ad d-icehden yef tnašlit nnay,idels nnay,d umezruy nnay.

Tarrayt n uxaddim

Azenziy-agi, yemmal-d timnaḍin i yer nerza akken ad d-nejmaε ammud, nezzi-d i teyreft n tizi wezzu, neddem-d tzat n temnaḍin yembaεaden bbey gara sent akken ad nwali tinḍawin yellan deg sent.

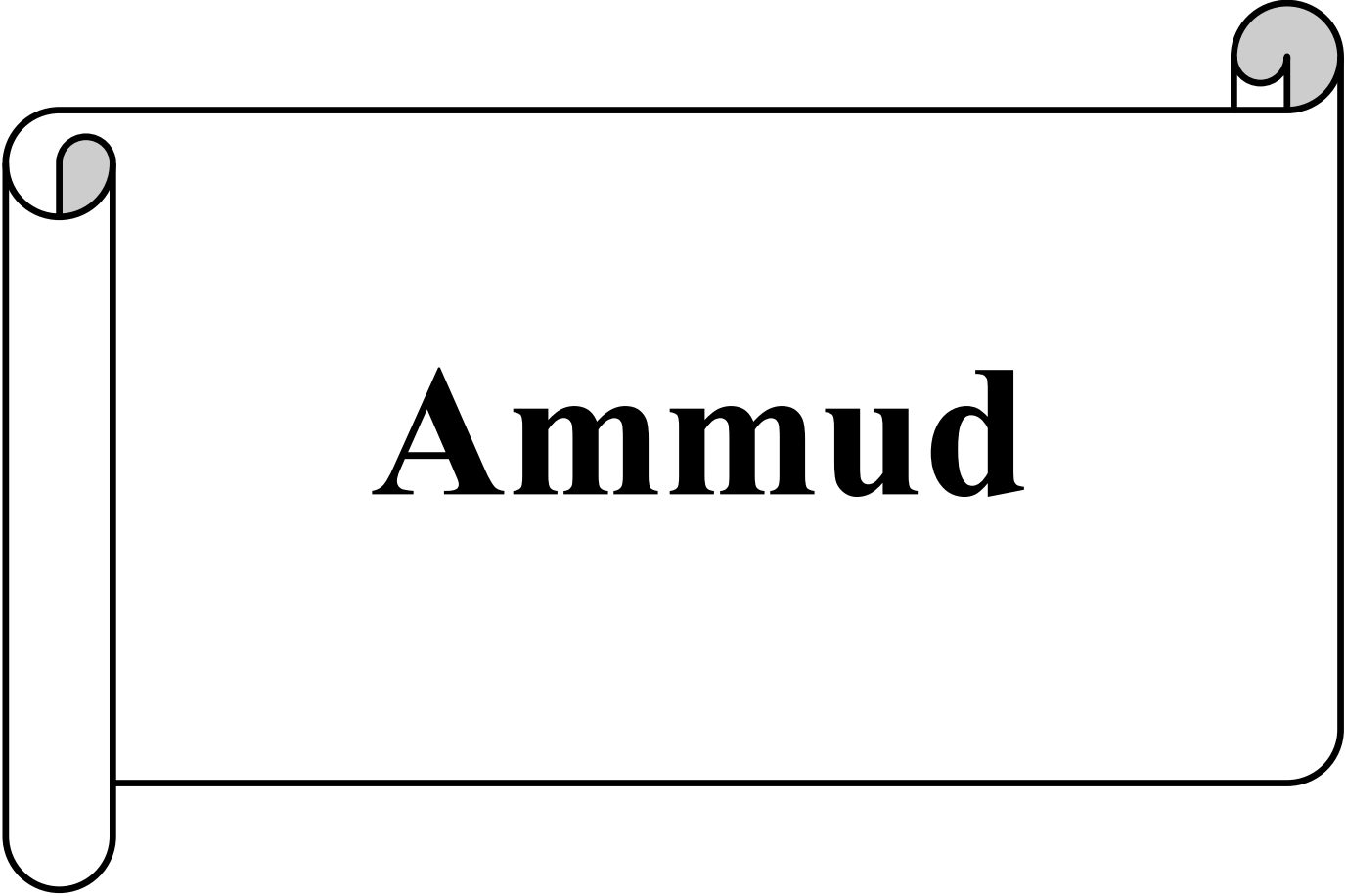

Amawal

Abuddu	Dédicace
Adeg n ususru	Point d'articulation
afeggag	Radical
Agafa	Nord
Akala	Processus
Ayawas	Plan
Agbur	Contenu
Agensay	Internet
Agmar	Recueil
Aḥric	Partie
Akam	Réduction
Alway	Affaiblissement
Amalay	Masculin
Amalu	Ouest
Amawal	lexique
Amedya	Exemple
Ameselyu	Informateur
Ammud	Corpus
Amyag	Verbe
Amyutti	Métathèse
Anamek	sens
Anyi	vélaire
Anzul	Sud
Asalay	schème
Asamer	Est
Asentel	Thème
Aseyzan	Logiciel
Asnemmer	Remerciement
Assay	Relation
Asusru	Articulation
Aswiy	Altération
Awal	Mot

Azamul	Symbole
Azar	Racine
Azenziy	Schéma
Imeskal imsislanen	Changement phonétique
Imesli	Son
Isem	Nom
Iswi	But
Ixef	Chapitre
Tabadut	Définition
Tadefranyit	Palato-vélaire
Tadelsuglant	Bilabiale
Tafelwit	Tableau
Tayara n ususru	Mode d'articulation
Tagarayt	Conclusion
Tagerjumant	Pharyngale
Taggayt	Occlusive
Tayiwant	Commune
Tayreft	Wilaya
Tamawt	Remarque
Tamnaḍt	Région
Tamsertit	Assimilation
Tamukrist	Problématique
Tanḍa	Variété
Tanḍawit	Variation
Taninayt	Sonore
Tantala	Dialecte
Tanzarayt	Nasal
Taqlalayt	uvulaire
Taraggayt	non occlusive
Targalt	Consonne
Tarrayt	Méthode
Tasinedlust	Labiale

Tasmamayt	Vibrante
Tasnalsit	Linguistique
Tasnawalt	Lexique/Vocabulaire
Tasusamt	Sourde
Tawecwact	Chuintante
Tayunt	Unité
Tazegnaggayt	semi occlusive
Tazegnayrit	semi voyelle
Tazenzayt	Spirante
Tazegrart	Longitude
Tazrawt	Etude
Tazwart	Introduction
Tehri	Latitude
Tiybula	Sommaire
Tiyfuglant	Apico-dentale
tiyra	Voyelle
Timidist	Latérale
Tizegzal	Abréviation
Tuffayt	Emphatique
Tuglant	Dentale
Tunsiyt	Sifflante
Turda	Hypothèse
Tussidt	Tendue
Tutlayt	Langue
Unti	Féminin

Ammud

Ammud n wexxam

Ismawen n tnezduyt taqdimt n tmurt n leqbayel di tẓat (9) n temnaḍin i d-yezzin i teyreft n tizi wezzu : (azeffun, tiggirt, makuda, meṭtqa, iwadiyen, ein lhemmam, laṛbea n at yiraten, iekkuren, tirmutin).

Français	At lqayed Agni n yeyran Iwadiyen T(A)	At zaim lexmis Meṭtqa T(B)	At eisi Iekkuren Iezugen T(C)	At xlifa At buyusef ein lhemmam T(D)	Tirmutin T(E)	Tala mimoun mizrana tiggirt T(F)	Azeffun T(G)	Meṭtqa εεṭṭuc makuda T (H)	Iezzuzen Larebea n at yiraten T(I)
Argile	–	Talayt [θalʳaθ]	Talaxt [θalaxθ]	–	–	Talaxt [θalaxθ]	–	Talaxt [θajaxθ]	Talayt [θalaxθ]
Banc	Ddukkān [ddokkan] Ayalad n tesga [aɣajaðTəsɣa] Ayalad ikufan [aɣajaðtiɣufan] Ayalad n ləxxin [aɣajaðLəxxin]	Tadekkant [θaðəkkant] Ayalad [aɣalʳað] Agadir [aɣadir]	Adekkān [Aðəkkān] Tiyimit tameqrant [θiɣimiθ θamaqrant]	Adekkān [Aðəkkān]	Agadir [aɣadir]	Ddukkān [ddokkan]	Akeddar [aɣəddar]	Ddukkān ssrir [ddokkan] [əssrir]	Adekkān [Aðəkkān]

Battant	–	Lelwaḥ n lyar [lɛlwah̃lɪkʌʁ]	–	–	lelwaḥ [jɛjwaḥ]	–	–	lelwaḥ [jɛjwaḥ]	Lluḥ [lɪuḥ]
Chaux	–	–	Tumlilt [θomlilt]	–	–	Tumlilt [θomlilt]	Tumlilt [θomlilt]	–	–
Charpente	–	–	–	–	–	–	–	Tujrut n tzeqqa [θʒrutsTzɛqqa]	–
Chevron	Timiway [θimiɰaj]	Aceḥrun [aʃɛfrɔn] Iceḥrunen [iʃɛfrɔnɛn]	Tassara [θassara]	Tassara [θassara] Tassariwin [θassariwin]	Tassariwin [θassariwin] Icibruten [iʃivroθɛn]	Timiway [θimiɰal]	Tasara [θassara] tassariwin [θassariwin]	Timiway [θimiɰaj] Tamawayt [θamawajθ]	Acebrun [aʃɛvɔn]
Clôture	Afrag [afrax] tafragt [θafraxt]	–	–	Afrag [afrax]	Amraḥ [amraḥ]	Afrag [afrax]	–	–	Abraraḥ [avɣaraḥ] Lḥara [lhara]
Coin	–	–	–	Tiymert [tiɰwmɛrθ]	Tarkent [θarkɛnt]	Timeqrent [θimɛqrɛnt]	–	–	Tiymert [tiɰwmɛrθ]
Dalle	–	Ccerf	–	–	tṭarḥa	tṭarḥa	–	–	–

	–	[əʃfərf] Tacraft [θaʃrafθ]	–	–	[t̪arh]	[t̪arh]	–	–	–
Ecurie/ Etable	Adaynin [adajnin]	Adaynin [adajnin] Tadaynint [θadajnint]	Adaynin [adajnin]	Adaynin [adajnin]	Adaynin [adajnin]	Adaynin [adajnin]	Adaynin [adajnin]	Adaynin [adaynin]	Adaynin [adajnin]
Escalier	Tarekkaṭ [θarəkkaṭ] Tirekkaḍin [θirəkkaḍin]	Tayalaṭ [θaʎalʼat]	Tiyimit Tamectuḥt [tiɣimiθ θaməʃtoḥθ]	Taseddart [θasəddarθ] Tiseddarin [θisəddarin]	Taerust [θaʁrost]	Taseddart [θasəddarθ]	Tiyimit [θiɣimiθ]	Taerust [θaʁrost]	Tarekkabt [θarəkkaʁvθ]
Etagère	–	–	Timerfaet [θimərfaʃθ]	–	Lmerfee [lmərʃəʃ]	Ssḍah [Sdah]	–	Lmerfee [lmərʃəʃ]	–
Foyer	Lkanun [jkanon]	Lkanun [lkanon]	Lkanun [lkanon]	lkanun [jkanun]	Lkanun [lkanon]	Lkanun [lkanon]	Lkanun [lkanon]	lkanun [jkanun]	Lkanun [lkanon]
Maison	Axxam [axxam]	Axxam [axxam]	Axxam [axxam]	Axxam [axaxam]	Tazeqqa [θazəqq̃a] Tizeywin [θizəɣwin]	Tazeqqa [θazəqq̃a]	Axxam [axxam]	Tazeqqa [θazəqq̃a]	Tazeqqa [θazəqq̃a]

Mangeoire	Yemdawid [jəmədawid] Lmedwed [jmədʷəd]	lemdawed [lʰəmədawəd] Amajwar [amaɟwar]	Lmedwed [lmədʷəd] Yemdawed [jəmədawəd]	lemdawed [jəmədawəd] yemdawedat [jəmədawədəθ]	Lemdawed [lmədʷəd]	Lmedwed [lmədʷəd]	Lmedwed [lmədʷəd] Yemdawed [jəmədawəd]	lmedwed [jmədʷəd]	Lmedwed [lmədʷəd]
Mur	—	Llhid [LlLhid] Lehyud n ttub [lləhjudnttov]	—	lhid [jhid] yehyud [jəhjud]	—	Lhid [lhid]	Lhid/lehyud [lhid] [ləhjud]	Lhid [lhid]	Lhid [lhid]
Mur de façade	Tasga [θasra]	Tasga [θasra]	—	Tasga [θasra]	—	Tasga [θasra]	—	—	Tasga [θasra]
Niche dans un mur	Takwat [θaxwats] Tikwatin [θixwaθin]	Təhennayt [θahənnalʰt]	Təhennayt [θahəNajt] Tiəhennayin [θihəNajin]	Takwat [θaxwats]	Təhennayt [θahəNajt] adxil [aðxij] idxilen [iðxijən]	Ahri [ahri]	—	Ahri/iheryen [ahri] [ihərjən] Takwat [θaxwats]	Takwat [θaxwats]
Pierre	Ablad [avlad]	Azru [azro]	Adɣay [aðɣaɣ]	Azru [azro]	—	Azru [azro]	Adɣay [aðɣaɣ]	—	Ablad [avlad]

Pilier	Tigejdit [θiɾəʒðiθ] Tigejda [θiɾəʒða]	Tigejda [θiɾəʒða] Tigejdit [θiɾəʒðiθ] Tigejdiwin [tiɾəʒdiwin]	Tigejdit [θiɾəʒðiθ] Tigejda [θiɾəʒða] tijejdiyin [θiɾəʒðiɟin]	Tigejdit [θiɾəʒðiθ] Tigejda [θiɾəʒða]	Tigejdit [θiɾəʒðiθ] tijejday [θiɾəʒðaɟ]	Tigejdit [θiɾəʒðiθ] Tigejda [θiɾəʒða]	Tigejdit [θiɾəʒðiθ]	Tigejdit [θiɾəʒðiθ]	Tigejdit [θiɾəʒðiθ]
Porte	Tawwurt [θappwurθ]	Tawwurt [θabbworθ]	Tawwurt [θabbworθ] Lfaɾca [lfaɾʃa]	Tawwurt [θappworθ]	Tawwurt [θabbworθ]	Tawwurt [θabbworθ]	–	Tawwurt n ttaryis [θabbworθnttarjɟis]	Tawwurt [θappworθ]
poutre de centre	Asalas alemmas [asajas ajəmmas]	–	Ajgu alemmas [aʒgo aləmmas]	–	–	Asalas alemmas [asalas aləmmas]	Ajgu alemmas [aʒgo aləmmas]	–	Asalas alemmas [asalas aləmmas]
poutre de toit	Asalas [asajas] Asulas [isujas]	Asalas [asalʳas] Asulas [isulʳas]	Ajgu [aʒgo]	Ajgu [aʒgo]	Isuyas [isujas]	Asalas [asalas]	Ajgu [aʒgo]	Asalas [asajas]	Asalas [asalas]

poutre latérale	–	–	Ajgu aḍerfi [aʒgoaḍerfi]	–	–	Asalas aḍerfi [asalas aḍerfi]	–	–	Asalas aḍerfi [asalas aḍerfi]
rigole d'égout	–	Tazulixt [θazuɫˈixθ]	Tazulixt [θazulixθ]	Tazuliɣt [θazuɣixθ]	–	Tazulixt [θazulixθ]	–	–	Tazulixt [θazulixθ]
Roseau	Aɣanim [aɣanim]	Aɣanim [aɣanim]	–	–	Aɣanim [aɣanim]	Aɣanim [aɣanim]	–	Aɣanim [aɣanim]	Aɣanim [aɣanim]
Seuil	Amnaɾ [amnaɾ]	Aqennar [aqənnar]	Amnaɾ [amnaɾ]	Amnaɾ [amnaɾ]	Anemɖar [anəmdar]	Amnaɾ [amnaɾ]	–	Aqnaɖri [aqnaɖri]	Amnaɾ [amnaɾ]
Sol	Taqæet [θaqaʕəts]	Agens [aɣwns]	Agens [aɣwns] Lqaæa [lqaʕa]	Tiyeryert [θiɣəɣərθ]	Agens [aɣwns]	Agens [aɣwns]	Agens [aɣwns]	Agens [aɣwns]	Tiyeryert [θiɣəɣərθ]
Soupe	Tæriɖt [θari:ʃθ]	Tæriɖt [θariʕʃθ]	Takanna [θaɣanna]	Tæriɖt [θaʕriʃθ]	Tæriɖt [θaʕriʃθ]	Takanna [θaɣanna]	Takanna [θaɣanna]	Tæriɖt [θaʕriʃθ]	Tæriɖt [θaʕriʃθ]
Terre	–	Akal [aɣal]	–	Akal [aɣal]	Akal [aɣal]	Akal [aɣal]	Akal [aɣal]	–	Akal [aɣal]
Toit	–	Ssqef [ssqəf]	–	Ssqef [ssqəf]	–	Ssqef [ssqəf]	Ssqef [ssqəf]	Ssqef [ssqəf]	Ssqef [ssqəf]
Tuile	Aqermud [aqərmuð]	Aqarmud [aqərmuð]	Lqermud [lqərmuð]	–	Aqermud [aqərmuð]	Lqermud [lqərmuð]	Lqermud [lqərmuð]	Aqarmud [aqərmuð]	Lqermud [lqərmuð]

Verrou	—	Azekrun [azəkron]	Azekrun N tewwurt [azəχron ttəbbworθ]	—	Tasekkart [θasəKarθ]	Azekrun [azəkron]	—	—	Tazekrun [θazəkron]
--------	---	----------------------	--	---	-------------------------	----------------------	---	---	------------------------

Ammud n leḥwal

Ismawen n leḥwal sseqdacen yemdanen daxel n wexxan aqdim di tẓat (9) n temnaḍin i d-yezzin i teyref t n tizi wezzu: (aḟeffun, tigzirt, makuda, meṭqa, iwadiyen, ein lḥemmam, laṛbea n at yiraten, iekkouren, tiritin).

Français	At lqayed Agni n yeyran Iwadiyen T(A)	At zεim lexmis Meṭqa T (B)	At εisi Iekkuren Iεezugen T (C)	At xliḟa At buyusef εin lḥemmam T (D)	Tiritin T (E)	Tala mimoun mizrana tigzirt T (F)	Aḟeffun T (G)	Meacra εεṭṭuc makuda T (H)	Iεezzuzen Larebea n at yiraten T (I)
Assiette	Aḟebsi [aḟəvsi]	Aḟebsi [aḟəvsi]	—	—	—	Aḟebsi [aḟəvsi]	Aḟebsi/ iḟebsiyen [aḟəvsi]/ [iḟəvsijən]	—	Aḟebsi [aḟəvsi]
Balai	—	Tamedwast [θaməḏwasθ]	—	Amezzir [aməzzir]	—	Tamedwast [θaməḏwasθ]	—	—	Timeṣlaḥt [timəslaḥθ]
Bidon	—	Abidon [abidon]	Abidon [avidon]	Abidon [avidon] Ibidunen [ividonən]		Abelyun [avəljun]	—	—	Abidon [aviḏoun]

Bocal	Tabuqalt [θavuqalt] Tibuqalin [θivuqajin]	Tabuqalt [θavuqalt]	Taqbuct [θaqvoθ] Tiqbucin [θiqvoʃin]	Tabuqact [θavuqaʃθ] Tibuqac [θivoqaʃ]	Tibuqalin [θivoqajin]	Tabuqalt [θavuqalt]	—	—	Tabuqalt [θavuqalt]
Bouchon/ Couvercle	—	Tadimt [θaðimθ]	Tadimt [θaðimθ] Lemkebba n tidima Teyrifin [lɛmχəbb̃a T̃təʁifin]	Tadimt [θaðimθ] tidima [θiðima]	Tadimt [θaðimθ]	Tadimt [θaðimθ]	Tadima n wexnac [θaðima b̃bwəxnax]	—	Ayummu [aχwomm̃u]
Bouteille d'huile	Tiziret [θizirəts]	Tasubirt [θasupirθ]	—	Tacebrit [θaʃəvriθ] Ticebriyin [θiʃəvrijin]	Taqellalt [θaqəllalt]	Tasubirt [θasupirθ]	Taɖwist n zzit [θaɖwisθ nzz̃iθ]	Tacebrit [θaʃəvriθ]	Tasubyirt [θasopjirθ]
Chaîne	—	Snesla [snəsl̃ʰa]	Sensali [sensali] Snesla [snəs̃la]	—	—	Snesla [snəs̃la]	Snasel [snəsəl]	Sensali [sənsaji]	Snesla [snəs̃la]

Claie de Roseaux	Aferrug [afərrux] Iferrugen [ifərruxən]	Aferrug [afərrux] Iferrugen [ifərruxən]	Idnec [iðnəʃ] Idenen [iðənʃən]	Adni [aðni] Idenyen [iðənʃən]	Aferrug [afərrux] Iferrugen [ifərruxən]	Aferrug [afərrux] Iferrugen [ifərruxən]	Idenen [iðənʃən]	Aferrug [afərrux] Iferrugen [ifərruxən]	Aferrug [afərrux]
Couffin	–	Idellæsen [idellæsen]	–	–	–	Aðellæ [aðəllaʃ]	–	Aðellæ [aðəllaʃ]	Aðellæ [aðəllaʃ]
Coffre	–	Asenduoq [asəndoq]	Asenduoq [asəndoq]	Asenduoq [asəndoq]	Asenduoq [asəndoq] Isnedyaq [isnədjaq]	Asenduoq [asəndoq]	–	Asenduoq [asəndoq]	Asenduoq [asəndoq]
Cuillère	Tayenjawt [θakənzawθ] Tijeyyin [θizəkjin]	Tiyenjayin N wesyar [θikənzajin bbəsɤar]	Tiyenjawin [θikənzawin]	Tijyelt [θizkəlt] Tijeylin [θizəkjin]	Tiyenjayin [θikənzajin]	Tayengayt [θakəndzajθ]	Tayenjawt [θakənzawθ] Tiyenjawin [θikənzawin]	Tiyenjayin [θikənzajin] Tayenjajyt [θakənzajθ]	Tayengawt [θakəndzawθ]
Echelle	–	ssellum [ssəllum]	–	Asellum [asəllom]	–	ssellum [ssəllum]	–	–	–
Fil	Asaelaq [asa:jaq] Isaeyaqen [isaɛjaqen]	Amaelaq [amaʃlʰaq]	–	tinelwa [θinəlwa]	–	Asaelaq [asəʃlaq]	–	Ameħbas [aməħvas]	Asaelaq [asəʃlaq]

Grand plat de bois	tabaqit [θavaqiθ] Tibaqyin [θivaqjin]	tabaqit [θavaqiθ] lǧefna [ldʒəfna]	Tarbut [θarvoθ] taeyart [θaʃjar]	Tarbut [θarvoθ]	Tabaqit [θavaqiθ] Tibaqyin [θivaqjin] lǧefna [ldʒəfna] Leǧfun [lɛdʒfon]	Tabaqit [θavaqiθ] Tibaqyin [θivaqjin]	Tarbut [θarvoθ] Taeyart n wesyar [θaʃjarbbwsɛar]	Tabaqit [θavaqiθ]	lǧefna [ldʒəfna]
Jarre	Akufi [aχufi] Ikufan [iχufan]	Ikufan [iχufan] [iχufijən]	Akufi [aχufi] Ikufan [iχufan] Taxufit [θaχufiθ]	Ikufan [iχufan]	ikufan [iχufan]	Akufi [aχufi] Ikufan [iχufan]	Akufi [aχufi] Ikufan [iχufan]	Akufi [aχufi] Taxufit [θaχufiθ]	Akufi [aχufi]
Jarre d'huile	Icbuyla [iʃvojla] Acbayli [aʃvaθli]	leqşəḍ [lʰəqsəḍ]	Acbali [aʃvali] Icbula [iʃvula]	Icbayi [iʃvaji] Axabi/taxabit [axavi/θaxaviθ] Ixuba [ixuva]	Acbaylu [aʃvajlo]	Leqşəḍ uqellal [ləqsəḍuqəllal]	Acbali/ icbula [aʃvali/ iʃvula]	Acbaylu/ [aʃvajlo/ leqşəḍ [lʰəqsəḍ]	Acbayli [aʃvaθli]

Jarre d'eau	Ackuk/ Ickuken [aʃkok/iʃkokən] Acmux/ Icmuxen [aʃmox/iʃmoxən]	Tasebbalt [θasəbbalt] Acmux [aʃmox]	Tasebbalt [θasəbbalt]	Tisebbalin [θisəbbajin] Asagem [asaɾwəm]	Tasebbalt [θasəbbalt] Acmux [aʃmox] tacmuxt [θaʃmoxθ]	Tasebbalt [θasəbbalt]	Asagem/ isugam [asaɾwəm] [isuram]	Tasebbalt [θasəbbalt] Asagem [asaɾwəm]	Tasebbalt [θasəbbalt]
lampe à l'huile	–	Tafeggact [θafəggəʃθ]	–	–	Lmeşbeḥ [lməsvəḥ]	Lmeşbeḥ [lməsvəḥ]	–	–	Lmeşbeḥ [lməsvəḥ]
Long Bâton horizontal	–	–	Acacfal [aʃaʃfal]	Yeired [jʃirəd]	–	–	Acacfal [aʃaʃfal]	Acacfal [aʃaʃfaj]	Acacfal [aʃaʃfal]
Louche	Iflu [ifju]	Ayenğa [aʁəndʒa]	–	Iflu nwesɣar [ifjubbwəsɣar]	–	Ayenğa [aʁəndʒa]	–	Ayenja [aʁəndʒa]	Ayenğa [aʁəndʒa]
Marmite en terre cuite	Tugi [θugi]	Tugict [θugiθ]	Taccuyt [θaʃʃujθ]	Tugi [θugi] Tugi usikel [θugi usikəj] Tugi n wudi [θugibbwedi]	Tugict [θugiθ]	Tasilt [θasilt]	Taccuyt n wakal [θaʃʃujθ ɓbwayal]	Tasilt [θasilt]	Tasilt [θasilt]

Métier à tisser	Azetṭa [azəṭṭa]	Azetṭa [azəṭṭa]	Azetṭa [azəṭṭa]	Azetṭa [azəṭṭa]	Azetṭa [azəṭṭa]	Azetṭa [azəṭṭa]	–	Azetṭa [azəṭṭa]	Azetṭa [azəṭṭa]
Moulin à main	Tissirt [θissirθ]	Tissirt [θissirθ]	Tissirt [θissirθ]	Tissirt [θissirθ]	Tissirt [θissirθ]	Tissirt [θissirθ]	Tissirt [θissirθ]	Tissirt [θissirθ]	Tissirt [θissirθ]
Moulin à L’huile	Tibberkect [θivvərkəθ]	Tibberkect [θivvərkəθ]	–	Lemeineṣra [lemɿnəsra]	Tibberkect [θivvərkəθ]	Tissirt uzemmur [θissirθuzəmmur]	Tamedmurt [θaməðmorθ]	–	Lebris [ləbris]
Outils de Cuisine	Legrawej [ləgrawəʒ]	Lemwaæn [lemwaæn]	Ijeqduren [izəqðorən]	Ijeqduren [izəqðorən]	Ijeqduren [izəqðorən]	Leḥwal [ləḥwal]	Ijeqduren [izəqðorən]		Leḥwal [ləḥwal]
outre en peau de chèvre	Tiyelwit [θijəlwiθ] Ayeddid [ajəddið]	–	Aylew [ajləw] Ayeddid [ajəddið]	–	–	Ayeddid [aləddið]	–	–	–
Panier	Aqecwal [aqəfwaj] Iqecwalen [iqəfwajən]	Aqecwal [aqəfwalʳ] Taqecwalt [θaqəfwalt]	Aqecwal [aqəfwal] Aṣennağ [asənnadʒ]	Isni [isni] Taqeffact [θaqəffaθ]	Taqecwalt [θaqəfwalt] Acwari [afwari]	Aqecwal [aqəfwal] Taqecwalt [θaqəfwalt]	Taṣennağt [θasənnadʒθ] Tiṣennağin [θisənnadʒin]	Aqecwal [aqəfwaj]	Aqecwal [aqəfwal]
Passoire	Taseksut [θasəksots]	Taseksut [θasəksots]	Taseksut [θasəksots]	Aseksut [asəksuθ] Iseksuten [isəksuθən]	Aseksut [asəksuθ]	taseksut [θasəksots]	Taseksut n wakal [θasəksots b̄bwakal]	Taseksut [θasəksots]	Taseksut [θasəksots]

Peau de mouton avec sa laine	–	Anemsir [Anəmsir]	Ahidur [ahiður]	Ajelluh [Aʒəlluh]	–	Alemsir [aləmsir]	Tahidurt [θahiðorθ] Ihiduren [ihiðorən]	Ahiður [ahiður]	Alemsir [aləmsir]
Pierre de foyer	Inyen n wablað [Injənbbwəvləð]	Inyen [Injən]	Inyen [Injən]	Inyen [Injən]	Inyen [Injən]	Inyen [Injən]	Inyan [injan]	–	Inyen [Injən]
Piquet	Tagest [θasɾa] Tigusa [θiɾwosa]	Tagest [θaɾwəsθ]	–	Tagest [θaɾwəsθ]	–	Tagest [θaɾwəsθ]	–	Tagest [θaɾwəsθ]	Tagest [θaɾwəsθ]
Poêlon	Imsisker [imsiskər] Imserbah [imsərvah]	Aferrah [afərrah]	Aðajin [aðajin]	Aðajin [aðajin] uskir [oskir]	Aferrah [afərrah]	Aðajin [aðajin]	–	Aðajin [aðajin]	ttajin [ttajin]
Tamis	–	Ayerbal [aɕərvəlʰ]	–	Ayerbal uyeggad [aɕərvaj uɕəggað]	Tayerbalt [θaɕərvəlt]	Ayerbal [aɕərvəl] Tayerbalt [θaɕərvəlt]	Ayerbal Uyeggad [aɕərvəl uɕəggað]	Iyerbula [iɕərvolʰa]	Ayerbal [aɕərvəl]
Trou						Amruğ n tessirt [amrudʒttəSirθ]		Amruj n tessirt [amrudʒttəSirθ]	Amruğ [amrudʒ]

Tira tumrist
Tira timsislait

Ammud : Məatqa

Taddart : Ait zeim

Isem : Naəman Lğuhar

Leəmer : 83 iseggasen

a-Tira tumrist

Axxam aqdim n zik yesəa tawwurt, tella tɣayat, tadekkant ad talid fell-as yer teerict .Taerict llan deg-s ikufan, yella dayen udaynin, adaynin-a yesəa yemdawed, ttilin deg-s lmal.

Deg uxxam aqdim yella wayen imi qqaren tasga uzrtta ideg zettən ieyawen, llan dayen wayen imi qqaren redwayeq, yella usenduq n teslatin, yella uyalad ikufan, tella tessirt is-inezaḍ nnaəma, nesəa tasebbalt n waman, tbaqit, aferrah, lgefna, aɣerbal.

Ma yella d sseqef nettseqqif s isulal, sin d-idərfiyen yiwen d alemmas, icefrunen akked uyanim yettef s tgejda.

Yella dayen lkanun sseh̄mawen yer-s ieggalen yettili deg agens...

Yella wayen imi neqqar amajwar, mi ara yili zaden lmal, nettzeggid amajwar-agi akken ad yečč wehdes.

b-Tira tamsislayt

[Axxam aqdim nziɣ jəsfa tabbwrtθ θəlla θkal'at θaḍəkkant atsalid fəllas kər θəfiriθ llan ḍərs iɣwfan jəlla ḍakən udajnɪn adajnina jəsfa l'əmdawəḍ ttilin ḍərs l'mal' ḍəgwxxam aqdim jəlla wal'en imiqqarən θasra uzəttə iɣizəttən iɣ'awən llan ḍakən wajən imiqqarən rəḍwal'aq jəlla usəndoq ttəsliθ jəlla ukal'ad iɣwofan θəlla təssirθ isinəzzaḍ nnaɣma nəsfə θasəbbalt bbwaman θavaqiθ afərrh ldzəfna dukərral' majəlla ḍəssqəf nəttsəqqif sisul'as sin ḍidərfil'en wajəḍ ḍal'əmmas iɣəfrənən akkḍ ukanim jəttəf səθəzḍə jəlla ḍakən l'kanon ssəhmawən kworəs iɣəggal'en jəttisili ḍəggəxəns jəlla ḍakən ajən iminəqqar aməzwar majil'i izaḍ l'mal' nəttsəzəggiḍ aməzwaragi akkən əḍjəttf wəhḍəs].

Ammud : Tigzirt

Tayiwant : Mizrana

Taddart : Tala mimun

Isem : 68 iseggasen

a-Tira tumrist

Deg umnar ar daxel yella udaynin nettara deg-s tayuga, aserdun, tella tkanna nettara deg-s isyaren, deg agents yella lkanun nessayay deg-s leafya nessewway deg-s lqut, nesaa amruj deg agents anda nezzad nettara tissirt, ad nexdem alemsir ad neqqim ad nzed. Tissirt-a tesaa ayraf n wadda, ayraf n ufella, tesaa yiwen n usyar di tlemmast neqqar-as tamarnuyt. Yella ddekkan anda nettara ikufan njemmae deg-sen nnaema, aman di tsebbalt, tasebbalt nxeddem-it s talaxt. Ma yella d azemmur ad nelqed alamma d tameddit ad t-id-nawi deg ucwari. Ma yella d nnaema deg ikufan nxeddem-iten s wakal akked walim mi ten-nexdem nsellek-iten ad as-nnar tumyilt ttyaman di cebhanen. Ma yella d zzit di leqsed uqellal.

Axxam aqdim daxel iseqqef s usalas akked tmiway, ayanim sufella d lqarmud n laqbayel. Ma yella d ihbuben nxeddem-iten di ttarha, nzett iferrugen nettara deg-sen ihbuben.

Ma yella iw-sendu deg uyeddid nettekkes-it-id deg uglim uqelluc llan wid id yettawin deg-s aman llan wid yessenduyen deg-s ayefki.

Ijeqduren ssexdamen at zik: tasilt ufexxar, taseksut ufexxar, tibaqyin tiyenjayin n wesyar.

b-Tira tamsislayt

[ðəgwomnar arðaxəl jəlla udajnin nəttsarra ðərs θajuɣa asərðun θəlla θɣanna nəttsara ðərs isɛarən ðəgwaxəns jəlla lkanon nəssakaj ðərs lɣafja nəssəbbwaj ðərs lquθ nəsfə amruʒ ðəgarwns andan əzzaðən nəttsara θissirθ anəxðəm aləmsir anəqqim anəzzəð θissirθa θəsfa aɛraf bɛwadda aɛrəf ufəlla θəsfa jiɣənw əsɛar ðiθləmmasθ nəqqaras θamarnujθ jəlla dðəkkan anda nttsrra iɣwfan nɣəmmaf ðərsən nnaɣma aman ðiθsəbbalin nxəddəmitts sθalaxθ majəlla ðazəmmor anəlqwəð alamma ttsaməddiθ aθidnawi ðəgwəɣwari majəlla ðənnafma ðəgɣwofan nxəddəmiθən swaxala akkəð walim miθənnəxðəm nsəlləxθən aðasnər

Θumlilt t̄tskaman ð̄iʃəv̄hanən majəlla ð̄zziθ ð̄iləqsəð̄ uqəllal axxam aqðim ðaxəl isəqqəf
 susalas ak̄k t̄tsmiwaj aʃanim sufəlla ð̄əlqar̄muð l̄ləqvajəl majəlla ð̄ih̄vovən nxədd̄əmiθən
 ð̄itt̄ar̄ha nzətt̄ ifərr̄uxən nətt̄sar̄ra ð̄əʃsən ih̄vovən majəlla iwsəndo ð̄əgw̄jədd̄ið ntt̄sək̄ksiθid
 ð̄əgw̄əʃlim uqəlwaʃ l̄lan wið d̄d̄jətt̄sawin ð̄əʃəs aman l̄lan wið jəss̄əndojən ð̄əʃs ajəfki
 izəqðurən ss̄əx̄ðamən aθ̄ziχ θasilt ufəxx̄ar θasəksuts ufəxx̄ar θivaqjin θikən̄zajin b̄bwəs̄kar]

Ammud : Ein el hemmam

Tayiwant : At buyusef

Taddart : At xlifa

Isem : At l̄arbi Zayena

Leemer : 79 iseggasen

a-Tira tumrist

Deg uxxam aqdim nxeddem lkanun di tlemmast,nccēal deg-s timest zzit di tcebriyin-
 nni n zik,lqut yettiyi di tkufatin...

Axxam aqdim yesēa adaynin,yesēa taerict,taerict-nni taezel weḥdes,wa ixeddem-as asellum.
 Wa tiseddarin,

Adaynin yesēa adekkan, ḡḡan kan tawwurt is ara ikeččem lmal,yesēa
 lemdawdat,teqqnen lmal yur-sen s yerbug yer wemdar n wesyar.

Ijeqduren n zik d afexxar,tugi n ufexxar,ad d- nawi akal ad nuqem inyen , ad nuqem
 tugi n wakal, iseksuten dayen n ufexxar tibuqac ufexxar, tarbut n usyar.Zik tetten medden deg
 yiwet lh̄ila.Aman deg ibidunen deg itarcunen,tibariyin n usyar,asagem ufexxar ,tisebbalin.

Ma yella d zzit di tcebriyin ufexxar i d-nesrus zzit,ma yella d ameqran neqqar-as
 taxabit n zzit. Ma iw -eallaq nesēa tinelwa nnig lkanun.Nesēa azeṭṭa,nesēa aēired nettcuddu
 yur-s tiragliwin.

Ssqef yesēa tigejda d wejgu n wesyar d alemmas,llan sin d imeḍurfa akked d
 tassariwin.Yella t̄taq, ajelluh, lemeinsra uzemmur, tessirt.Taqeffact t̄teamiren yur-s azemmur.

b-Tira tamsislayt

[ðəgwxxam aqðim l'kanon ðiθl'əmmasθ nəʃʎal' ðxəs θiməsθ zziθ ðiθʃəvrjinni nziχ
 l'qoθ ðiθχwofaθin axxam aqðim jəsʎa dajnin jəsʎa θaʃriʃθ θaʃriʃθnni θaʃzəl' wəhðəs
 xəddəmnas asəllum watisəðarin adajnin jəsʎa aðəkkən dðzan kan tappworθ isara jχəffəm
 l'mal' jəsʎa l'əmdawðəθ θəqqnən l'mal' kworsən sl'ərvog kər wəmdər ppwəsəkər izəqðurən
 nnziχ ðafəxxar θugi ufəxxar addnawi aχal anuqəm injən anuqəm θugi ppwayχal'isəksuθən
 ðəkən ufəxxar θivuqaʃ ufəxxar θarvuθ ppwəsəkər ziχ θəttən məddən ðil'iwəθ l'hil' aman
 ðəgvidonən ðəgtəʃonən θibaril'in ppwəsəkər asəwəm ufəxxar θisəbbal'in majəlla ðəzziθ
 ðiθʃəvril'in ufəxxar idnəsrusul' majəlla ðaməqran nəqqaras θaxaviθ nəzziθ maiwʎəllaq nəʃʎa
 θinəlwə nnix llkanon nəʃʎa zəttən jəsʎa iʃirəð nəttʃuðdu kərəs θirəxl'win ssqəf jəsʎa
 θirəzðə ðwezgu appwəsəkər ðal'əmmas llan sin ðiməðorfa akk ttsariwin jəlla ttaq azəlluħ
 ləmʎinsra uzəmmur θissirθ θaqəffaʃθ tʃsʎammirən kwərs azəmmur].

Ammud : Makuda

Tayiwant : ⵉⴰⵢⵉⵎⵓⵏⵜ

Taddart : ⵎⵉⴰⵥⴻⵔⴰ

Isem : Dehbiya

Leɛmer : 63 iseggasen

a-Tira tumrist

Axxam aqdim deg umnar ar d axel ad tt-kecmeɣ di tewwurt, ad d-afed agens ad aliɣ lekder yer wagens. Nesea dduken nesrusu fell-as ikufen nesea ihriyen ddaw ikufen-nni nesrusu deg-sen tabaqit, aɗajin [...]

S ufella ikufan ad ner tisenelt ad nernu tibiaqiyin deg ntett. nesea takufit tameɣtuɣt ideg nettarra tabarkukest.

Adaynin yella deg-s yizgaren, ulli, yella yemdawed, akked ttgusa d sensali is-ntteqqen lmal.talla teerict gganen deg-s igerdan nettali yur-s yef teerust. yella wayen umi neqqar ssrir nettarra deg-s azetɛta, nxeddem acacfal nettcuddu yur-s azetɛta, nettealliq yur-s icetɛɛiden.

Deg agens ttilin leɣwal, wemruj i deg nezzad, yella lkanun. Ma yella d ssqef, asalas, timiway, tigejdit tettatɛaf asalas, timiway ttrusent yef usalas, ayanim yettrus yef tmiway ayanim ad ires fell-as uqermud.

Llan d ayan ttiqan ar d axel nettara deg-sen icetɛɛiden ney taqbuct icebɣen.

Zzit d acbaylu, ma yella d aman d tasebbalt, d usagem. asegum ad d-tagmeɣ yis, mi id-tewweɣ-d s axxam ad ten-tesmireɣ yer tsebbalt yettrusen arrif n tewwurt tella d ayeɣ lɣayza i yef id ttrusent tgejda. ijeqdduren n zik tella ,tabaqit, taqedduɣt, aqeenur ideg nettara seksu, aɗajin i deg nessewway ayrum nesea aqecwal nettawi-d deg-s lxeɣra di tebɣirt, azemmur, iɣbuben, llant tdimas is-nettyummu ikufan, tella texcact nessenduy deg-s iyi, yella dduɣ nettciddit yer tmiway, yella dayen usenduq n lluh nettarra deg-s lqecc.

Yella wayen imi neqqar tujrut n tzeqqa (la cherpante), taɣnayt nesrusuy deg-s lqecc.lmerfeɛ nesrusuy fell-as ijeqduren.

b-Tira tamsislayt

[Axxam aqðim ðægwmnar ar ðaxəl attsχəfməð ði θəppurθ adafəð aguns attsalid ləkðər kər waguns nəsfə ddukkən nəsrus fəllas iχufan nəsfə ihərjan ddaw iχufan nni nəsrus ðərsən θavaqiθ ađazin sufəlla iχufan anərr θissənsəlt anarnu θivaqjin ðərs nθəttə nəsfə θaχufiθ θaməfəuħθ iðəg nəttarra θavarkukəsθ adajənin jəlla ðərs jəzgarən ulli jəlla jəmdawəð akkəð ttχusa ð sənsali isntəqqən lmal θəlla θafriθ gganən ðəgs igərðan nəttali χurs χəf θafrusθ jəlla wajən imi nəqqar əssriχ nəttarra ðərs azəttə nxəddəm əfəfal nəffuðdu χurs azəttə nəttəfəlliχ χurs iθəttidən ðərs wəχuns ttilin ləħwal jəlla wəmrudz iðərs nəzzad jəlla lkanun majəlla ðssqəf əsalas θimiwaj θiχəzðiθ θəttəf əsajas θimiwaj ttusunt kəf usajas əkanim jəttusə kəf θimiwaj əkanim ədjərs fəllas uqarmuð llan ðəkən ttiquan ar ðaxəl nəttara ðərsən iθəttidən nəθ θaqvuθ iθəvħən zziθ ðəfvajlu ma jəlla θaman ttəsəbbalt ðusəχum əsəχum ədaxməð jis mi dəppəðəð səχxam əθəntəsmirəð kər θsəbbalt jəttusən ərrif n təppurθ θəlla ðəkən ldzajza ikəf idttusunt θχəzða izəqðurən n ziχ θəlla tavaqiθ θaqədduħəθ aqəfnur iðərs nəttara səksu ađazin iðərs nəssəpaj əkrum nəsfə aqəfwal nəttawid ðərs lχədra ði θəvħirθ əzəmmur iħvuvən llant inəttəskumu iχufan θəlla θaxfəθ nəssənduj ðərs iki jəlla dduħ nəttəfiddiθ kər θimiwaj jəlla ðəkən usənduq n lluħ nəttarra ðərs lqəf jəlla wajən imi nəqqar θuzrut n tzəqqa θahnajθ nəsrusuj ðərs lqəff lmerfəf nəsrusuj fəllas izəqðurən]

Ammud : Iæzzugen

Tayiwant : Iækkuren

Taddart : At eisi

Isem : Aemar ksili

Leæmer-is : 66 iseggasen

a-Tira tumrist

Aqlay deg uxxam n leqbayel, aqlay di tewwurt, akked umnar yef zelmað d adaynin, daxel udaynin tella tgejdit, yella lemdawed, kul lemdawed yesæa tamaqqant, tettili daxel-is tyuga n yezgaren, ayyul lmal amectuḥ. S ufella udaynin tella tkanna, takanna-agi tettrusud yef umazun yettwaxdem am ujgu amectuḥ.

Tura aqlay nuli-d yef wasgen, tagi d tiyimit nettali fell-as yer tkanna, takanna-a gganen deg-s, tiyimit-agi yiwet n ljiha ttilin deg-s ikufan anda ttejamaæen zik nnaema ama d irden, ibawen, lhemaz, tazart [...]

Ad d-naz ar sdat anda ara ad d-naf lkanun, nnig n lkanun yettili udekkan, adekkan-a yebða, srusun deg-s ijeqduren am tarbut, tasksut, tiyenjawin, taccuyt, nnig-s llant tgejda, tigejda-a ttfen ijga, tella llaytta ttrusunt fell-as tgajda qerbent yer ssqef, s ufella-is yettili wakal, s ufella n wakal-nni ad sarsen lqarmud.

Axxam n leqbayel yesæa sin n twiqañ, yiwen s nnig udekkan ma d wayeð di tkanna akken ad ittefaý dduxan n lkanun. Tella dayen tzulixt is i teffey leybar yer barra, llan dayen twiqañ ur flin ara yer barra, wigi srusun deg-sen ijeqduren am tcebbuxt, tella dayen tessirt. Ma yella d zzit s daxel yecbula, llan yecbula yttawin alama d 14 n yeæbaren n zzit, acbali yettili yer tama n udekkan ney arrif n lemdawed. Ma yella d aman di tsebbalt. yettili dayen deg uxxam aqdim ucacfal, fell-as i ttealiqen at zik icetṭiden nsen, dayen yur-s ittciddin azeṭṭa. Acacfal-a yettili deg uxxam ur it-ekkes ara maði. Ma yella d wagi i tettwalim qqaren-as asenduq mi ara teddu teslit s axxam-is ad t-awi, ma d wa d ahidur, d aglim izimer nxeddem-it di lqæa llan wid it-ittesun i yigardan, ma yella d aglim n umaæiz neqqar-as aylew, ssexdamen medden zik iwakken ad ttawin deg-s nnaema, llan dayen wid it-yesexdamen d ayeddid i waman. Yella dayen uqecwal ttawin-d deg-s iniyman, ad ten fesren di tṭarḥa yef yidnec alamma qlen d tazart umebeed ad ten-rren yer ukufi.

Zik Imakla tetten di tubut, ma yella d tafat d llamba n lgaz. Wigi t-ttwalim d inyan, xedment yef lkanun, ad sarsen taccuyt fell-as ad sewwen.

b-Tira tamsislayt :

[aqlaḵ ḏəg uxḵam n ləqvajəl aqlaḵ ḏi θəppurθ akkəḏ umnar kəf zəlmaḏ ḏadajənin ḏaxəl udajənin θəlla trəjḏiθ jəlla ləmdawəḏ kul ləmdawəḏ jəsfa θamaqqant θəttili ḏaxəlis θəjur n jizgarən akjul lmal aməftuḥ sufəlla udajənin θəlla θəxanna θaxannajagi θəttusud kəf umazun jəttwaxḏəm am uzru aməftuḥ

Θura aqlaḵ nulid kəf wasrən θagi ttikimiθ nəttali fəllas kər θəxanna θaxannaθa ggənən ḏərs θikimiθagi jiwəθ n ləḏziha ttilin ḏərs ixufan anda ttəzamaḥən ziḵ nnaḥma ama ḏirəḏən ivawən lhəməz θazzarθ

Adnaz ar zəḏaθ andara dnaf lkanun nnix lkanun jəttili uḏəkkən aḏəkkana jəvḏa sərusun ḏərs izəqḏurən am θarvuθ θasḵsut θikəndzawin θajfujəθ nnixs llant θərzḏa θirzəḏaja ttəfən izra təlla llajətta ttusunt fəllas θərzḏa qqarvənt kər ssəqf sufəllajis jəttili wəxal sufəlla n wəxal nni aḏ sarsən lqarmuḏ

Axxam n ləqvajəl jəsfa sin n ttəwiqan jiwən s nnix uḏəkkən ma ḏ wəjəḏ ḏi θəxanna akkən aḏ ittəfək duxan n lkanun θəlla ḏakən θzulixθis i təffək kər varra llan ḏakən twiqan ur fəllin ara kər varra wigi sərusun dərsən izəqḏurən am θəjbḏuxθ θəlla ḏakən tissirθ ma jəlla ḏ zziθ s ḏxəl jəfvula llan jəfvula jəttawin alamma ḏ 14 njəsvaren n zziθ afvalin jəttili afəvali jəttili kər θama n uḏəkkən nək arriḥ n ləmdawəḏ ma jəlla ḏ aman ḏi θəsəbbalt jəttili ḏakən ḏəg uxḵam aqḏim uḥafal fəllas i ttəfliqən aθ ziḵ ifəttidən nsən ḏakən kurs i ttəfidi aztə afafala jəttili ḏəg uxḵam ur ittəkkəs ara maḏi ma jəlla ḏ wagi θəttwalim qqarənas asənduq mi ara θəḏdu θəsliθ saxxamis atawi ma ḏ wa ḏahiḏur ḏaxlim izimər nəxḏḏəmiθ ḏi lqaḥa llan wiḏ iθittəsun ijəgarḏan majəlla ḏaxlim n umaḥiz nəqqaras ajələw səxḏamənt məḏḏən ziḵ i wakkən aḏawin ḏərs nnaḥma llan ḏakən wiḏ iθ jəsxəḏamən ḏajəḏḏiḏ iwaman jəlla ḏakən uqəfwal ttawind ḏərs inixman aθən fəssrən ḏi ttarḥa kəf jiḏnəf almma qlən ttazarθ umbaḥəd aθən rrən kər uḥufi

Ziḵ Imakla θəttən ḏi θuvuθ ma jəlla ttafaθ ḏ llamba n lgaz wigi iθttəwalim ḏi njan xədmənt kəf lkanun aḏ sarsən θajfujəθ fəllas aḏ səwwən]

tsənnāzin ma jəlla ǝidəs akkəǝ kəf ihidurən nəqqaras ǝakən θaḥidurθ ama ǝaylim iḡərri ama ǝwin
nuqəlwaǝ jəlla ǝakən ǝəg xamən n ziḡ ajən imi nəqqar aǝaffal n fəssər ǝəx-s iǝəttidən ma jəlla
ǝakarval nəǝfa wiǝ uəggaǝ ttəksəntid ǝəg uylim lmal zəttənt ssufukəntid ǝakarval]

Ammud : Larebea n at yiraten

Tayiwant : Larebea n at yiraten

Taddart : Iezzuzen

Isem : Drifa

Leɛmer-is : 50 iseggan

a-Tira tumrist

Axxam leqbayel d win ijemeen imdanen zik ulac amgared ger-as d lmel akkeni i tteicin. Deg tazwara ad ay-d-qqabel lhara. Sina d amar, mi ara tkecmed si tewwurt, ak-id-iqabelen ttiqan lan yer dixel, ur ffiyen ara yer barra, dinna srusun lehwayeğ nsen issexedamen. Amekan uyur tteidin azetta, semman asent tikwatin, azetta, iseeu tirigliwin akked ufeggag ufella d win n wedda, ttilin-t dayen tjebbadin. Lehyud n zik bnan s wakal d wuzru id ttawin-t tlawin seg wessif, mi selken akk rebea lehyud ad d-yegri ssqef, xeddmen-t s uqarmud acku meqbel aqarmud ad d-awin isulas-nni ama d win tlemmast, ama d wid lleryuf, ama d ajgu alemmas uyur tettef tzeqqa, umebeed mi i d-wwin isulas-agi, xeddmen fell-asen icebrunen, icebrunen-agi zzađen-asen ayanim sufella uyanim-agi rennun tixmirt n wakal, iw-akken mi ara sarsen fell-as lqarmud ad yettaf.

Yebda dixel yef tlata, tamezwarut, lgiha n wadda i lmal neqqar-as adaynin i wakken ad yishil leyber ad yeffey si tzulixt, yer ttamas ad katen tigusa uyur ara yeqqen lmal, ulac amgarad ger lmal ameqqran d umectuh, ar ttames yella lmedwed anda i sset. Nnig-s taerict d taxamt n unejmue d yides ma yusa-d inebgi, iw akken ad nali ar yur-s tella tarekkabt s ddaw-as, llan ikufiyen deg-sen itt-jamaeen lmakla, ikufan xeddemen-as talaxt yexled akked leybar n yezgaren akken ad yettef ad yighid rennun-as cwiṭ n walim, tettuyal-as uyummu. Yer lgiha n ufella ad d-naf agens, ijemeen lwacul, lecyal n wexxam akk dinna i ten-xeddmen, dinna i sewwayen, iqeddcen. Tama nniđen qqaren-as adekkan xeddmen tikwatin, am texzanin n tura.

Ma yella i waman d tasebbalt, ma yella d zzit d acbayli, jemeen-d azemmur, fettren-t di berra dixel iferrugen akken ad t-yeffey akk umureğ-nni, nezzad-it s idarren imi zik ulac lebris, nettarra-tt yer leqsed, dixel-is yella ucacfal yef wacu ttealliqen icettiđen, yella useduq, taxcact n usendu, ma d lehwal ad d-naf lgefna deg-s iredmen tteam, ttajin iw-sewwi n temtunt.

Ma yella d asewwi, yef lkanun, xeddmén-as inyen srusun s ufella-s tlata n yezra imeqqranen yettili deg tlemmast n waguns ad yehmu wexxam.

b-Tira tamsislayt

[Axxam ləqvajəl ð win izməʃən imðanən zix ulaf amɣarəð ɣəras ð lmal akkənni i ttəʃiʃin di θazəwara aɣdəqavəl lhara sina ð amnar mi ara θəxʃəməð si θəppurθ akidiqavəl ttəiqan llan kər ðaxəl ur ffkən ara kər varra ðinna sərusun lhəwajədʒən nsən issəxdamən aməkan ukur ttəʃidin azəttə səmmanasənt θixwaθin azəttə isəʃu tirixliwin akkəð ufəggax ufəlla ð win n wədda ttəlintəd ðakən θizbbəðin ləhjud n zix vənən s waɣal ð wuzru id ttawint θlawin səg wəssif mi səlxən akk rəvʃa ləhjud ad jəgri ssəqf xəddmənt suqarmuð aʃku məqvəl aqarmuð adawin isulas nni ama ð win n tləmmasθ ama ð wið n llərjuf ama ðazru aləmmas ukur θəttəf tzəqqa uməbaʃəd mi dwwin isulasagi xəddmənt fəlləsən iʃəvrənən iʃəvrənən agi zzadən asən akanim sufəlla ukanim agi rənnun θixmirθ n waɣal iwakkən mi ara sarsən fəlləs lqarmuð ad jəttəf

Jəvəða ðaxəl kəf θəlaθa θaməzwaruθ lɣziha n wadda i lmal nəqqaras adajənin i wakkən ad jishil ləkvər ad jəffək si θzulixθ kər ttamas ad kaθən θixusa ukur ara jəqqən lmal ulaf amɣarəð ɣər lmal aməqqrən d uməʃtuh ar ttamas jəlla lməðwəð anda i ssət nnixəs θaʃriʃt ð təxamθ nunəzmuʃ ð jidəs ma jusad invəgi i wakkən anali ar kurs θəlla θarkavəθ s ddawas llan ixufijən θərsən ittəzamaʃən lmakla ixufan xəddməntas θalaxθ jəxləð akkəð ləkvər n jəzgarən akkən ad jəttəf ad jidzəhid rənnunas ʃwit n walim θəttukalas ukummu kər lɣziha n ufəlla ad anaf aɣəns izməʃən lwəʃul ləʃkal n wəxxam akk ðinna i θən xəddmənt ðinna isəwəwajən iqəddəʃən θama niðən qqarənas adəkkən xəddmənt θixwaθin am təxzanin n tura

Ma jəlla i waman ttasəbalt ma jəlla ð zziθ ð aʃvajəli zəməʃənd azəmmur fəttərənt ði varra ðaxəl ifərruxən akkən aθəjffək akk umurəðz nni nəzzadiθ si darrən imi zix ulaf ləbris nəttarat kər ləqsəð ðxəlis jəlla uʃaʃfal kəf wəʃu ittəliqən iʃəttidən jəlla usəduq θaxʃaʃθ n usəndu ma ð ləhwal adnaf lɣzəfna θərs i rəðmən ttəʃam ttədzin iwsəppi n θəmθunt

Ma jəlla ðasəppi kəf lkanun xəddməntas injən srusun sufəlləs θəlaθa n jəzra imeqqranən θəttəli ðəg θəlmmasθ n wəʃuns ad jəhmu wəxxam]

Ammud : Tiritin

Tayiwant : Mirabu

Taddart : Tiritin

Isem : Heğğam muhemmed

Leemer-is : 84 iseggasen

a-Tira tumrist

Zik nesea ixxamen iqdimen, ad yesu adaynin, taerict. Deg udaynin tettli tyuga ixerfiyen, ma yella d alim i tetten nesea itemma berra n taddart nettağat dinna. yella uyalad i yef nesrusu ikufiyen n yehbuben, akufi-nni yesa tadimt.

Zik ulac lmakla, nezerra timzin n ttezzu ten-id deg uferra n tezzeq-tent deg tissirt ufus.axxam n zik yese lkanun , yesa inyen, inyen-nni iyef nettara tugict ,ma yella d aman nesea tisebbalin ttačarent-id tlawin di tala dya seqdacen-t ssiriden yis lehWel ma tumes tbaqit tiyenjawin umeena tid n wesyar.nesea diy ayen imi neqqar ticekrurin,ur wwidet ara annect n tsebbalin,nettara yur-s tayiqa.Ma yella d arraw nney n rebba-ten di dduh uqqecuc nuyal nexdem dduh uyanim.Ijeqduren nesea zik.(Tacekrurt,acbaylu,ymeun n yizegaren, aqedduh, aqbuc.

Deg udaynin yella lmedwed ,llan dayan isenedyaq d tawwin-t teslatin tella tyerbalt isssafayent tlawin awren.Taerict tettwaxdem s yisyaren, adarnun ad selxessen a kaf akken ad sleyen taerict-nni.Nesea dayan idxiyen deg-sen i nettağga lehwayej,nesea tibiaqiyin,nese legfun i deg n fettey seksu.

Tizeywin n zik nettara-asent 16 n yiyallen ad nekkas idxiyen,ad nekkas ayen akk iwulmen ad tt-kkes-d taerict, adaynin.Ma yella i yizid n uzemmur nese tiberkect,ad ssugent azemmur-nni,ad t-rekdent s yidarren-nsent, umebeed attetaf aseksut ad d-eamrentyer-s azemmur-nni, iwakken ad yiqudder ,ma yella d ihbuben n fesser-iten deg uferrug, uyanim, xedmen ttarha nettara-ten ar d axel i kufan.

Axxam aqdim i bed yef isuyas, tassariwin, tigejdit, tigejday ma yella d wid iyef idires uqermud neqqar-asen icubruten akken akken ad da-s tzeqa teqad, tesa ttaq, uqbel ad tkecmey yer tzeqqa nesea ayen umi neqqar taharat amrah.

b-Tira tamsislayt

[Ziχ nəsfa ixxamən iqəðimən ađ jəsŋu adajənin θaŋriθ ðəd wadajənin θəttiŋi tjuwa ixərfijən ma jəlla ð allim i θəttən nəsfa iθəmma varra n taddarθ nəttadzaθ ðinna jəlla ukalað i kəf nəsrusuj iχufijən n jəhvuvən aχufi nni jəsfa θaðimθ

ziχ ulaf Imakla nəzrəŋ θimzin n ttəzu θən id ðəx ufarh n təzzəd θənt ðəx tissirθ ufus axxam n ziχ jəsfa lkanun jəsfa injən injən kəf nəttara θuxiθ ma jəlla ðaman nəsfa θisəbbalin ttəfarəntid θəlawin ði θala ðka səqðafənt siriðən jis lhəwal ma θuməs θəvaqiθ θikəndzawin umaŋna θið n wəsəkar nəsfa ðik ajən imi nəqqaŋ θiŋəkrurin ur wwidənt ara annəθ n ttəsbəbalin nəttara kərəs θajiqə ma jəlla ðarraw nnək nərbbaθən ði dduh uqəfuŋ nuwal nəxəddəm dduh ukanim izqðurən nəsfa ziχ θəŋəkrurθ əŋvəjlu jməŋun n jizgarən aqədduh aqvuf

ðəg udajnin jəlla Iməðwəð llan ðakən isəndəjaq ttawint θəslaθin θəlla θəkarvəltis ssafəjənt θəlawin awrən θaŋriθ θəttwəxəðəm s jiskarən ađarnun ađ səlxəsən akaf akkən ađ sləkən θaŋriθ nni nəsfa ðakən iðxijən ðərsən i nəttadza ləhwajədz nəsfa θivaqiθin nəsfa lədzfun i ðəg nəftəj səksu

θizkəwin n ziχ nəttara jasənt 16 n jikələn anəkkəs iðxijən anəkkəs ajən akk iwuləmən attəkkəsθ θaŋriθ adajnin ma jəlla ijizid n uzəmmur nəsfa θivərkəθ ađ suxənt azəmmur nni atrəkðənt s jidarən nsənt umbəsəd attətəf asəksuθ ađsəmrənt kərəs azəmmur nni iwakkən ađiquddər ma jəlla ðihvuvən n fəssəriθən ðəg ufərrux ukanim xədmən ttarha nəttaraθən ar ðaxəl i χufan

Axxam aqðim i vəd kəf isujas tasərrwin tixzəðiθ tixzəðaj ma jəlla ð wið i kəf iðirəs uqarmuð nəqqaŋəsən iŋuvəruθən akkən adas θzəqa θəqəð θəsfa ttəq uqvəl attχəməð kər θzəqa nəsfa ajən i wumi nəqqaŋ θəharaθ amrah]

Ammud : Iwaḍiyen 9

Tayiwant : Agni nyeyran

Taddart : At lqayad

Isem : SERROUR drifa/tasaɛdit.

Leɛmer-is : 72 iseggan

a-Tira tumrist

Axxam aqdim seg umnar yer dixel, amezwaru mi ara tkecmeḍ kan si tewwurt ad kem-id megger wayen umi neqqar tafragt, mi ara tili mectūhet neqqar-as afrag, mi tkecmeḍ s axxam akk mi demeger tawwur n udaynin, suffela d taɛric, yef yidis-is ad sebbed d ddukan, yesea tlata yemdawid, ad d-zziḍ akka yer tesga neqqar-as ayayad n tesga, ayayad uzeṭṭa nettciddi ijeḃdan uzeṭṭa, dewwer-d iw-ḡayad n tesga neqqar-as ayayad n lexxin ideg in-xezzen zik nnaema, zzit, nreffed tiḡawsin si tegnit s anda yefed lḡal cwiṭ.syin akin axxam aqdim llan yixxamen yettseqqifen s uqermud, ma di taddart At lqayed, leqwayee d akal s waya-s nettseqqif, suffella n xeddem-it d ijeqiqen s daxal d ixxamen, nesca lmal deg udaynin, ameic-ines ad t-nessers di tterf n teerict-nni, am nitni am nekni, ma ayell d taerict gganen seg-swarrac, nessexdem tugi, taseksut.zik ulac annect-a. Legraweḡ d yiwen n tyenjawt ideg ad nečč, yiwet lḡila i deg ad nessew,ulac lkas ney tṭas....,ad nečč deg yiwet n tbaqit, ad n sew di yiwet lḡila mačči am wass-a kul yiwen yečča deg uḃebsi-ines.

Axxam iweseen ad tili yer rrif-is texxamt, llan yegruren.Tagrurt ad tesɛu tawwurt tamectūht, agrur d aen llesczin axxam bac ad yeqqim ilwacul.Amdrar lmal ney amdar lmedwed, d asyar ad iryḡ s itterf alama detterf ḡur-s ineččidi imrare. Ma yella atas n lmel, ad d-arzed dinna tayadt, ad s-tewteḍ tages, tigusa n wesyar. Ma yella d tikwatin-nni nettara deg-sent leḡwal, ney ayen nesseqdac.yall takwat tesca lmaen, zik mi ara nzeṭṭ tella takwat ideg nesrusu aḍerfi ayaziy.... Axxam aqdim yesea asalaṣn tesga, asalaṣ alemmas, asalaṣ n twwurt. Ad yeseu tlata n tgejda yer ljiha udaynin, mi ara yili d axxam ameqqren ad yeseu lḡayza fell-as ad d-arnun isuyas nni.

Nettawi-d zzit zik deg iyeddiden, ma yella d iseḡyaqen nesrus-iyi-t nnig lkanun, nettcuddut yer wayen imi neqqar tasayast ma yella d tṭumaṭic d iferrugen iḡef itt-nfettern zzed-it s uyanim. Ma yella d abelluḍ ad t-id-nessired, ad nessquder deg iqecwayen,mi yeḡdem ad as-nekkas iclem, ad t-nawi yer tessirtad tid-nezzed di tessirt.....

Ma yella di iniyman ad t-id-nawi deg iqecwayen, ad t-nefser yef iferugen mi qquren ad t-id-nejmeë yer d axel ikufan azal useggas ad n-tett deg-sen ma yella d zzit d axal icbuyla, ma yella d tiziret zzit iwi igad ur nesei ara. Ma yella d tigmin mxalafen laerac, nekni lgiha-agi nettagem-d ickuken, icmuxen, ma yella d ijeqduren nat zik nesea tugi, taseksut, ayummu n tugi, tibaqiyyin, llant tid n wučči, llant tid n wuggi, tid n terbaet, nesea d ayen ijeqduren n ccbaha am yedwas, tibuqalin, ibuyedduten, ibuseqqiten, ifluy d asyar, tijeyyin d asyar, kulec d asyar, kulec d tayayt. Tella d ayen ayen iwumi neqqar tibbarkeet, nezzad yis zzit imi ulac lemēinšra, tesa aseksut anda nettara azemmur, tesa lqaleb anda id tettquddur zzit. Nesea d ayan lkanun iyef nessewayn, nxeddem-as inyen zik, d inyen n ublad yuyal d inyen n wuzzal. Nesrus fell-as imsisker neqqar-as d ayan imserbeh.

b- Tira tamsislayt

[Axxam aqđim sæg umnar kær đaxæl aməzwaru mi ara 0xəfməđ kan si 0əppur0 akmid məggər wajən imi nəqqar 0afrax0 mi ara 0ili məstuhə0 nəqqaras 0afrax0 ma jəlla nəqqar nəqqaras afrax mi 0xəfməđ saxxam akkəmi dəməggər 0əppur0 n udajənin suffla ttaŋriŋ0 kəf jidisi adsəbbəđ đ ddukkən jəsfa 0la0a jəmdawiđ adzziđ akka kær 0əsra nəqqaras akajađ n 0əsra akaja 0uzəttə nəttjiddi izəbđən azəttə 0əđwwərd iwəajađ n 0əsra nəqqaras akajađ n ləxzini i đəg inxəzzən ziχ nnaŋma zzi0 nrəffəđ 0ikawsiwin si 0ərnit sanda jərfəđ lhal ŋwit sjin akkin axxam aqđim llan jəxxamən jəttəqqifən suqərmuđ ma 0i 0addar0 a0 lqajəđ ləqwajəŋ đaxal s wajəs nəttəqqif sufəlla uxəddəmənt 0izəqiqən s đaxæl đ ixxamən nəsfə lmal đəg wadajənin amŋiŋ inəs a0nəssərs 0i ttərf n təŋriŋ nni am ni0ni am nəkkəni ma jəlla ttaŋriŋ0 gganən sərs warraŋ nəssəxdam 0ugi 0asχsut idəx ara nəttj jiwə0 lhila idəx anəssəw ulaŋ lkas nək ttas anəttj đəg jiwə0 n təvaqi0 ađsiw di jiwə0 lhija mattjttj i am wassa kul jiwən jəttjttja đəg uđəvsi inəs

Axxam iwəsŋən attili kær rriŋis 0əxxam0 llan jəgrurən taxrur0 attəsŋu 0əppur0 0aməstuh0 agrur đakən lləxzini axxam baŋ ađ 0əqqim ilwaŋul amđar lmal nək amđar lməđwəđ đasəkər ađ iruh si ttərf alamma đəttərf kərs inəŋŋidi imrarən ma jəlla atas n lmal adarzəđ 0inna 0akət as 0əw0əđ 0ars0 0irusa n wəskar ma jəlla ttixwa0in nni nəttara đərsənt ləhwal nək ajən

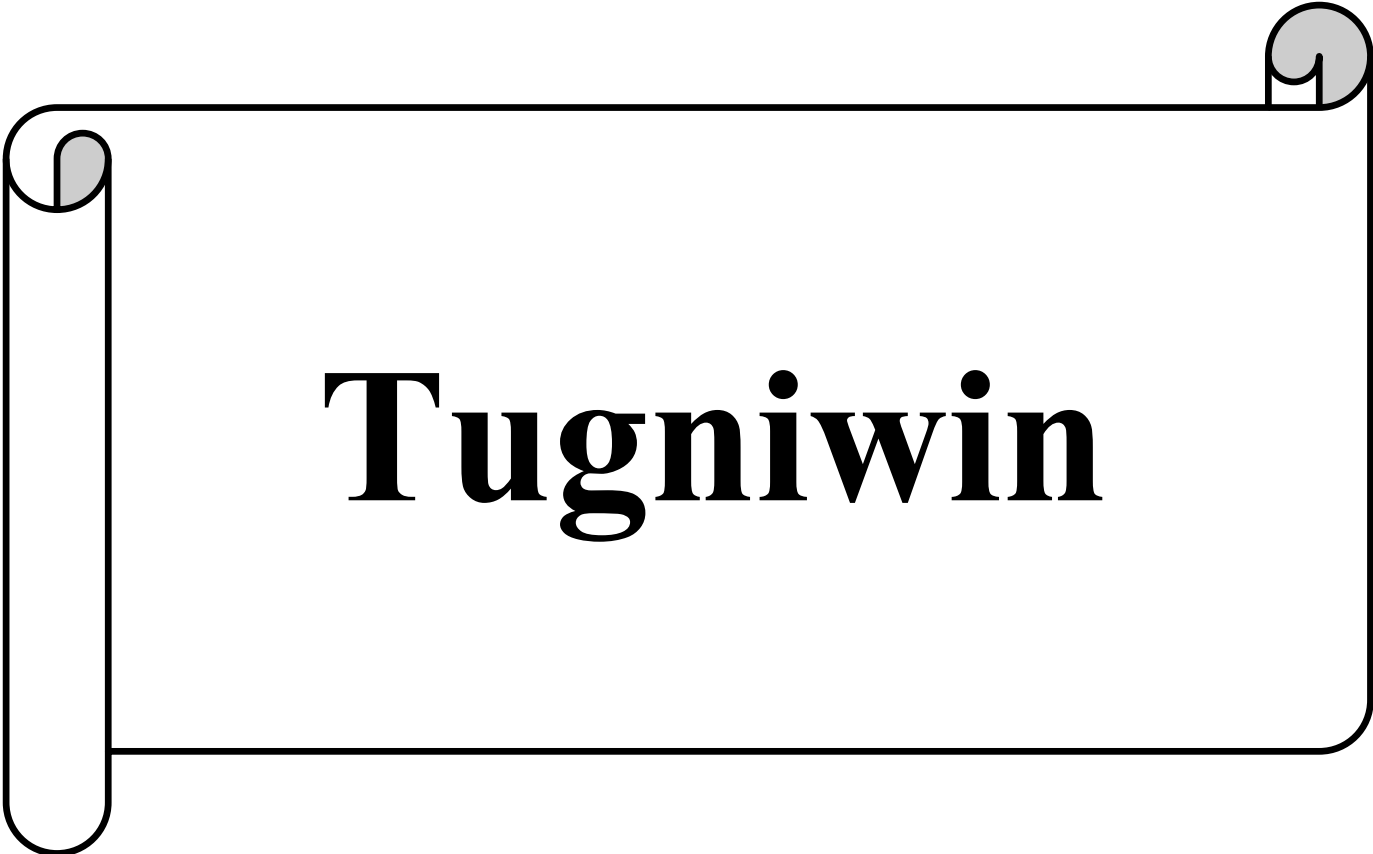
nəssəqdaŋ jaŋl θaxwat θəsfa lmaŋna ziχ nni ara nzaθθ θəlla θəχwat idəg nərsusuj aθrəf ajazij
axxam aqdim jəsfa asalas n θəsxə asalas aləmmas asalas n təppurθ ađ jəsŋu θlaθa n tɾəzda
kəŋ lɔziha udajənin mi ara jili θaxxam aməqqran ađ jəsŋu lɔzajza fəllas adarnun isujas nni

Nəttawid zziθ ziχ dəg ijəddidən ma jəlla θ nnaŋma nni ađa θid nəzzađ θakənni ttifullad
ixarfijən nəqqaras θiθəlwiθ θisaŋjaqən nərsusujθ nniɾ lkanun nəttjudduθ kəŋ wajən imi
nəqqar θasajasθ ma jəlla θumatif θifərruxən i kəf ittənəttər nzaθθ iθən sukanim ma jəlla
θavəllud θid kəsəđ atnəssirəđ attsqudrən dəg iqəfwajən

Mi jəhðəm asnəkkəs iŋləm aθnawi kəŋ θissirθ aθid nəzzađ θi θissirθ

Ma jəlla θi niɾman aθid nawi dəg qəfwajən aθnəfssər kəf ifərruxən mi qqurən aθid nəzməf
kəŋ θaxəl iχufan azal usəggas anəθət dəxsən ma jəlla θ zziθ θaxəl iŋvujla ma jəlla
ttaməŋtuθθ nəqqaras θađvəriθ ma jəlla ttizirθ ttaməŋtuθθ θəsfa sin nifassən nəttmuđdu dəxs
zziθ iwigađ ur nəsfəi ara

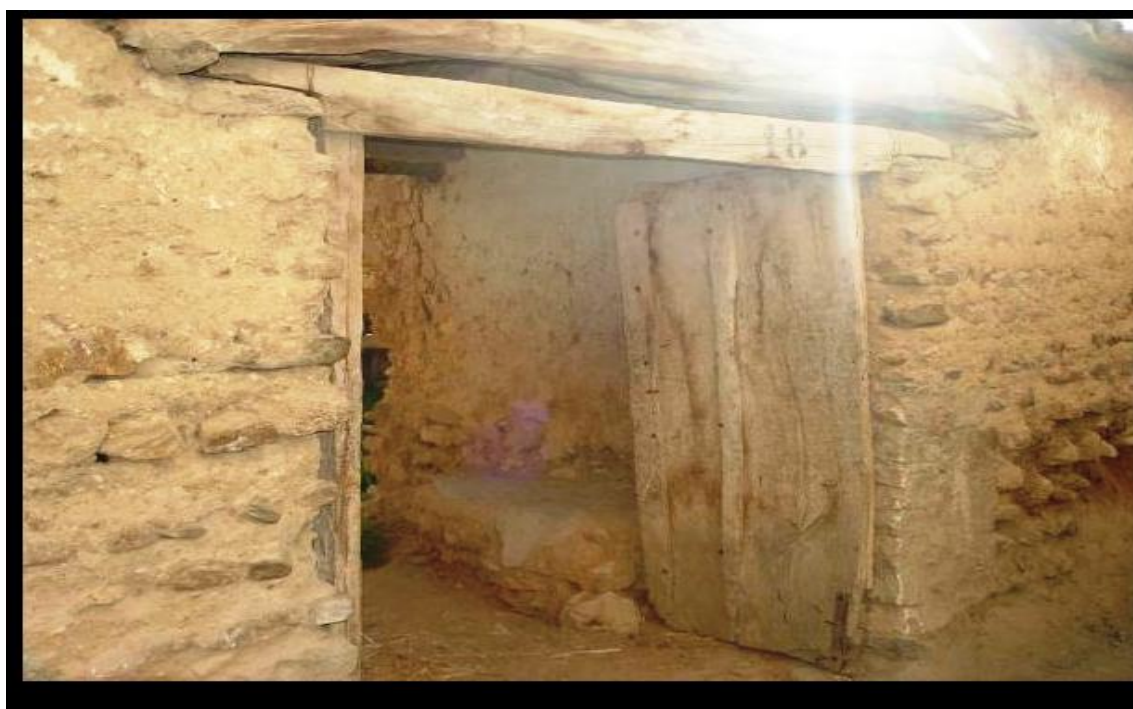
Jəlla dagam mxallafən laŋraf nəkkəni lɔzihaθagi nəttaxməd iŋkuxən iŋmuxən ma jəlla
θizqəðurən naθ ziχ nəsfə θuxi θasχsuθ akummu n tuɾi θivaqijin llant θiđ n wuttŋttŋi llant
θiđ wuggi θiđ n tərvaŋθ nəsfə θakən izəqðurən n jŋvaħa am jəđwas θivuqalin ivujədduθən
ivusəqqiθən iŋlzu θaskar θizəkjin θaskar kulləf θaskar kulləf ttajakθ θəlla θakən ajən i wumi
nəqqar θivarχəfθ nəzzađ jis zziθ imi ziχ ulaf ləmŋinsra θəsfa asəχsuθ anda nəttara azəmmur
θəsfa lqaləv anda id ttquddur zziθ nəsfə θakən lkanun iɾəf nəssəwaj nɾəddəmas injən ziχ
θinjən nuvlađ izkal θinjən n wuzzal nərsusj fəllas imsisχər nəqqaras θakən imsərvah]

Tugniwin

Tugna 01 : Lebni n waxxam leqbayel si berra (nuwi-tt-id seg At lqayed).

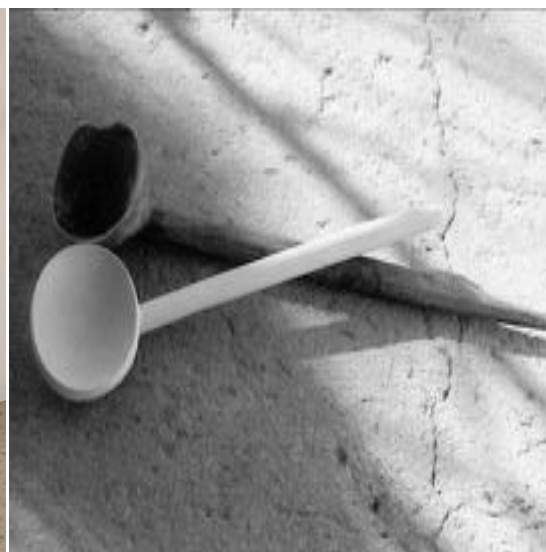
Tugna 02 : Tawwurt n wexxam leqbayel (nuwi-tt-id-seg Atl qayed).

Tugna 03 : Lqarmu n xexxam leqbayel

Tugna 04 : sseqef n xexxam (nuwi-tt-id si tirmitin).

Tugna 05 : Ijeqduren isexddamen deg uxxam leqbayel (nuwi-tt-id si lantirnet)

Tugna 06 : Ikufen nuwi-tt id seg Meatqa

Tugna07 : Asyar n yiħbuben. (adnic).

Tugna 08: Tikwatin yellan deg uxxam aqdim (Tirmitin)

Tugnna 09: kra n tyawsiwin deg wexxam leqbayel.

Agbur

Tazwart	09
Tamukrist.....	10
Turdiwin.....	10
Lxetyar n usentel.....	10
Iswi n usentel.....	10
Agmar n wammud.....	10
Allalen n unad.....	10
Imselyuyen.....	12
Asenqad n tamnađin.....	13

Aħric amezweru : taṇdawit timsislit.

Tazwert	18
tabadut n temsislit.....	18

1-Aswiyi n waẓar n wawal.....18

1-1- Abeddel n tyara n ususru.....18

1-2- Abeddel n wadeg n ususru.....20

2-Ayelluy n tergalin d teyra d tzeɣnayrit.....24

2-1-Ayelluy n tergalt.....24

2-2-Ayelluy n tzagɣayrit.....25

2-3-Ayelluy n teyri.....25

2-4-abeddel n teyri.....26

3- Timerna n tergalin	28
4-Aktam n tergalin n uzar.....	29
5-Amyutti n tergalin.....	30
6-Tagarayt n uhric.....	31

Ahris wis sin : tandawit n umawal.

Tazwert.

1-Tabadu tn tandawit.....	33
2-Tabadut n umawal.....	33
2-1-awal.....	33
a-Azar numawal.....	34
b-Asalay n umawal.....	34
c-afeggag.....	34
3-Tifalwiyin	
a-amawal n wexxam.....	35
b-amawal n lehwal.....	37
4-takenwa n wawalen n wamud	
1-awalen yesen yiwen unamek mxallafen deg talya.....	40
2-awalen n taqbaylit yesen yiwen unamek akked d yismawen n imerdilen..	43
3- Ismawen yesen yiwen n unemek, yiwet n talya di yekk timnadin.....	43
4-Awalen imerdilen.....	44
Tagarayt n uhric.....	44
Ahris wis krađ: Taşleđt n Takarđiwin.....	46
Tagarayt tamatut.....	78
Agzul stafransist.....	80
Tiybula.....	85

-Imerna.

1-Amasdag n tnezduy taqdim:.....	86
2-Tarrayt n uxxedim.....	87
3-Amawal.....	89
4-Ammud.....	93
5-Tira tumrist akked tira timsislayt.....	108
6-Tugniwin.....	124
7-Agbur.	